

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

MIASTA I GMINY KAZIMIERZ DOLNY

**STRATEGIA
ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU
MIASTA i GMINY
KAZIMIERZ DOLNY**

została opracowana
na zlecenie
**Urzędu Miasta
Kazimierz Dolny**

przez firmę

**EKO-GEO Consulting
Marek Bilyk**

MARZEC 2008

Lublin, marzec 2008 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	7
<u>I. OKREŚLENIE HORYZONTU CZASOWEGO STRATEGII.....</u>	<u>10</u>
<u>II. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....</u>	<u>10</u>
<u>II.1. Przestrzeń i środowisko.....</u>	<u>10</u>
II.1.1. Umieszczenie gminy/powiatu w województwie i kraju.....	10
<u>II.2. Charakterystyka sieci osadniczej. Historia.....</u>	<u>13</u>
<u>II.3. Zasoby naturalne.....</u>	<u>15</u>
<u>II.4. Zasoby dziedzictwa kulturowego.....</u>	<u>22</u>
<u>II.5. Podsumowanie.....</u>	<u>23</u>
<u>III. SFERA SPOŁECZNA.....</u>	<u>24</u>
<u>III.1. Demografia.....</u>	<u>24</u>
<u>III.2. Poziom wykształcenia.....</u>	<u>30</u>
<u>III.3. Rynek pracy.....</u>	<u>32</u>
III.3.1. Bezrobocie.....	33
III.3.2. Uczestnictwo w kulturze.....	36
<u>III.4. Podsumowanie.....</u>	<u>38</u>
<u>IV. SFERA GOSPODARCZA.....</u>	<u>39</u>
<u>IV.1. Główni pracodawcy.....</u>	<u>39</u>
<u>IV.2. Rolnictwo.....</u>	<u>45</u>
<u>IV.3. Turystyka.....</u>	<u>49</u>
<u>IV.4. Podsumowanie.....</u>	<u>56</u>
<u>V. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....</u>	<u>57</u>
<u>V.1. Komunikacja drogowa.....</u>	<u>57</u>
V.1.1. Kolej.....	59
V.1.2. System zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków.....	59
V.1.2.1. Wodociąg.....	59
V.1.2.2. Ujęcia wody.....	61
V.1.2.3. Kanalizacja.....	62
V.1.2.4. Oczyszczalnia ścieków.....	64

V.1.3. Gospodarka odpadami.....	65
V.1.4. Sieć energetyczna.....	65
V.1.5. Sieć gazownicza.....	65
V.2. Podsumowanie.....	66
VI. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	67
VI.1. Edukacja	68
VI.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	72
VI.3. Bezpieczeństwo publiczne.....	73
VI.4. Sport.....	73
VI.5. Kultura	74
VI.6. Podsumowanie.....	76
VII. ZARZĄDZANIE.....	77
VII.1. Budżet Miasta Kazimierz Dolny.....	77
VII.2. Kapitał społeczny.....	79
VII.3. Podsumowanie.....	80
VIII. ANALIZA SWOT.....	81
IX. WIZJA STRATEGII.....	87
X. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	88
X.1. Cel nadrzędny.....	88
X.2. Cele strategiczne (obszary priorytetowe) i operacyjne oraz proponowane kierunki działań.....	88
X.2.1. Cel strategiczny 1.....	88
X.2.2. Cel strategiczny 2.....	91
X.2.3. Cel strategiczny 3.....	94
X.2.4. Cel strategiczny 4.....	96
XI. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI	98
XI.1. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Kraju	98
XI.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 - 2020.....	99
XI.3. Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Województwa Lubelskiego.....	100

<u>XI.4. Uwarunkowania wynikające z Programu Rozwoju i Rewitalizacji Miast dla Województwa Lubelskiego.....</u>	<u>100</u>
<u>XI.5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego</u>	<u>100</u>
<u>XII. SYSTEM MONITOROWANIA</u>	<u>103</u>
<u>XIII. FINANSOWANIE STRATEGII ROZWOJU.....</u>	<u>107</u>
<u>XIII.1. Pozyskiwanie środków z zewnątrz i generowanie własnych dochodów gminy..</u>	<u>107</u>
XIII.1.1. Dochody i wydatki gminy.....	107
XIII.1.2. Możliwości finansowania zewnętrznego gminy.....	110
<u>XIII.2. Źródła finansowania gminy.....</u>	<u>111</u>
<u>XIII.3. Wybrane główne źródła finansowania zadań ujętych w Strategii Rozwoju.....</u>	<u>114</u>
XIII.3.1. Fundusze unijne.....	114
XIII.3.1.1. Fundusze strukturalne.....	114
XIII.3.1.2. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa.....	116
XIII.3.2. Inne zagraniczne źródła finansowania.....	117
XIII.3.2.1. Europejski Bank Inwestycyjny (EBI).....	118
XIII.3.3. Źródła krajowe.....	119
XIII.3.3.1. Kontrakty wojewódzkie.....	119
XIII.3.3.2. Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych (FRIK).....	119
XIII.3.3.3. Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (KFM).....	119
XIII.3.3.4. Realizacja przedsięwzięć w ramach Partnerstwa Publiczno Prywatnego (PPP).....	120
<u>XIV. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....</u>	<u>120</u>
<u>XIV.1. SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU PRAC NAD STRATEGIĄ</u>	<u>121</u>
<u>XIV.2. Podsumowanie.....</u>	<u>124</u>
ZAŁĄCZNIKI	125
BIBLIOGRAFIA.....	130
SPIS RYSUNKÓW.....	131
SPIS TABEL.....	131
SPIS FOTOGRAFII.....	132
SPIS WYKRESÓW.....	132
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	135

Dane wykorzystane w niniejszej analizie Gminy Kazimierz Dolny pochodzą z Urzędu Miasta Kazimierz Dolny, bazy GUS (Główny Urząd Statystyczny), publikacji Urzędu Statystycznego w Lublinie, dokumentu sporządzonego przez UNDP Umbrella Project, w informacji powszechnych i ogólnodostępnych (np. Internet). Informacje zamieszczone poniżej najczęściej prezentowane są na dzień 31.12.2006 roku, o ile nie wpisano innej daty.

WSTĘP

Strategia rozwoju lokalnego jest w istocie narzędziem wspomagającym planowanie i zarządzanie tymi dziedzinami działalności gospodarczej, które wchodzą w zakres kompetencji samorządu gminnego i tymi, które pozostają poza obligatoryjnym zakresem kompetencji tego szczebla, jednakże stanowią przedmiot żywotnych zainteresowań społeczności lokalnej. Samorząd zabiegający o zewnętrzne czynniki rozwojowe, np. o budowę lub modernizację dróg (krajowych, wojewódzkich czy powiatowych na swoim terenie) pełni funkcję inicjatywną. Programowanie „nie swoich” zadań w strategii gminy jest więc celowe. Stanowi pomost współpracy między samorządem lokalnym a innymi szczeblami władzy publicznej (administracją samorządową powiatu i województwa oraz administracją rządową). Ze względu na układ kompetencji w zakresie polityki gospodarczej głównym partnerem gminy jest obecnie samorząd wojewódzki. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny jest spójna z obowiązującą Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Poza wieloszczeblową współpracą w sferze administracji publicznej Samorząd Miasta i Gminy Kazimierz Dolny ma możliwości i celowość nawiązywania partnerstwa publiczno-prywatnego. Ma także misję aktywizowania mieszkańców miasta i gminy na rzecz jego rozwoju i kształtowanie inicjatywności oraz postaw obywatelskich. Będzie to wyraz doskonalenia systemu demokratycznego państwa na szczeblu lokalnym.

Opracowanie i uchwalenie strategii rozwoju lokalnego jest obowiązkiem formalnym samorządu lokalnego w aspekcie pozyskiwania funduszy unijnych oraz jest wyrazem inicjatywnej funkcji władzy. **Strategia rozwoju lokalnego**, jak każda inna forma planowania gospodarczego (i przestrzennego) w sferze publicznej, **może pełnić trzy zasadnicze funkcje.**

Pierwszą funkcją strategii jest przygotowywanie decyzji dla Burmistrza i uchwał dla Rady - **funkcja decyzyjna**. Strategia powinna stopniowo być dopracowywana do takiej formy aby ważniejsze decyzje gospodarcze oraz uchwały wynikały z celów strategicznych i operacyjnych.

Drugą funkcją planowania i zarządzania strategicznego jest **funkcja koordynacyjna**. Strategia powinna określić pewien porządek działań. Jednakże

ze względu na niepewność warunków obiektywnych nie powinna to być koordynacja „na sztywno”. Pewne działania powinny być wszakże ułożone wyprzedzająco w stosunku do innych aby można było stworzyć dogodne warunki skuteczności działań następczych. W ramach tej funkcji, poza sekwencyjnym porządkiem działań, na podkreślenie zasługuje potrzeba kojarzenia działań równoczesnych. Są to najczęściej działania między sobą skojarzone komplementarnie. Przykładowo budowa systemów kanalizacyjnych powinna być komplementarnie skojarzona z budową oczyszczalni ścieków czy nowymi odcinkami wodociągów. W praktyce komplementarność działań rzadko jest zachowywana, głównie ze względu na niewystarczające środki finansowe. Strategia powinna jednak informować zarówno o następczym jak i komplementarnym (równoczesnym) układzie przedsięwzięć gospodarczych.

Trzecią funkcją odnoszącą się przeważnie do sfery planowania strategicznego **jest szeroka informacja o polityce rozwoju miasta** na tle gospodarczych, społecznych i prawnych uwarunkowań rozwoju. Informacja ma być odbierana przez wszystkie partnerskie szczeble władzy publicznej, przez podmioty potencjalnie zainteresowane inwestowaniem na terenie miasta i gminy oraz przez społeczność lokalną coraz bardziej angażującą się w sprawy rozwoju swojego terenu. Informacja o polityce rozwoju wyrażonej w strategii lokalnej będzie też istotna dla wszystkich zewnętrznych podmiotów finansujących programowe przedsięwzięcia inwestycyjne.

Wszelkie inne funkcje pochodne od tych trzech wymienionych stanowią praktycznie nieograniczony zbiór. Wypada zaznaczyć funkcję kontrolną a szerzej monitorowania działań na rzecz realizacji strategii.

W istocie **strategia rozwoju (regionu, miasta, gminy, powiatu, innego obszaru) jest koncepcją działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągnięcia zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii.** Niektóre elementy strategii wymienione w powyższej definicji są obecnie praktycznie przenoszone do

programów operacyjnych. Stąd też obecnie **strategię rozwoju można określić jako koncepcję działania zmierzającego do długotrwałego i wielostronnie zrównoważonego rozwoju tejże jednostki administracyjnej**, w tym przypadku dla Miasta i Gminy Kazimierz Dolny.

Dla efektywności realizowanej strategii istotne znaczenie ma zaangażowanie w proces jej opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących instytucji i grup interesu w mieście, co jest zgodne z zasadą uspołecznienia planowania.

I. OKREŚLENIE HORYZONTU CZASOWEGO STRATEGII

Strategia jest dokumentem długookresowym określającym generalny kierunek działania gminy oraz przedstawiającym metody i narzędzia jego wdrażania. Ze względu na swój otwarty charakter (możliwość aktualizacji i zmian) proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania.

Przyjmuje się, że czasokres „Strategii zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Kazimierz Dolny” będzie obejmował lata **2008-2020**.

II. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

Diagnoza sytuacji ma na celu wychwycenie trendów jakie zachodzą na danym obszarze w danej sferze. Trendy te dotyczą między innymi spadku/wzrostu liczby ludności, spadku/wzrostu dynamiki zakładania przedsiębiorstw, przyrostu powierzchni obszarów chronionych, spadku/wzrostu przyrostu naturalnego itp.

Diagnoza ma również na celu ustalenie pozycji gminy w odniesieniu do powiatu/regionu i kraju. Na jej podstawie możliwe będzie stwierdzenie, czy poddany analizie obszar dorównuje lub odbiega od ogólnie panujących trendów.

II.1. Przestrzeń i środowisko

II.1.1. Umiejscowienie gminy/powiatu w województwie i kraju

Gmina Kazimierz Dolny, obejmująca miasto Kazimierz Dolny oraz tereny wiejskie, położona na prawym brzegu Wisły, w zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie puławskim.

W skład gminy Kazimierz Dolny wchodzi miasto Kazimierz Dolny oraz 14 sołectw:

1. Bochothnica
2. Cholewianka
3. Dąbrówka
4. Doły-Wylągi
5. Góry
6. Jeziorszczyzna

7. Mięćmierz-Okale
8. Parchatka
9. Rzeszyca
10. Rzeszyca-Kolonia
11. Skowieszynek
12. Wierzchoniów
13. Witoszyn
14. Zbędownice.

W układzie regionalnym położenie gminy lokalizuje się na zachodnim skraju Wyżyny Lubelskiej, w obrębie Płaskowyżu Nałęczowskiego.

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 72,49 km², z czego miasto zajmuje 30,42 km², natomiast tereny wiejskie to obszar 42,07 km².

Rysunek 1 Położenie Województwa Lubelskiego na tle Polski.

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2 Powiaty Województwa Lubelskiego

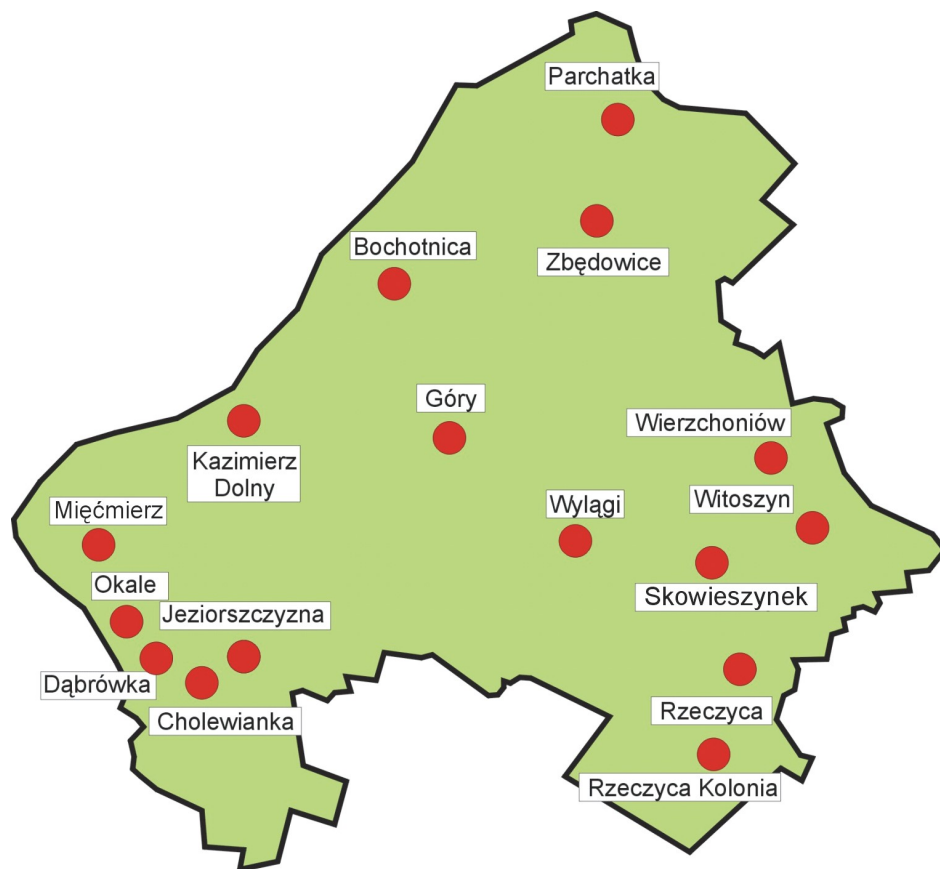
Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3 Gmina Kazimierz Dolny na tle Powiatu Puławskiego

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4 Gmina Kazimierz Dolny – miasto i główne miejscowości

Źródło: Opracowanie własne

Sąsiedzi Gminy Kazimierz Dolny są cztery gminy należące do Powiatu Puławskiego: Puławy Gmina Miejska, Wąwolnica, Janowiec, Końskowola oraz dwie gminy Powiatu Opolskiego: Karczmiska, Wilków.

Od stolicy powiatu miasto Kazimierz Dolny oddalone jest o 13 km, zaś od stolicy województwa – Lublina dzieli je 56 km.

II.2. Charakterystyka sieci osadniczej. Historia.

Gmina Kazimierz Dolny ma status gminy miejsko-wiejskiej. Sołectwa rozmieszczone są dość równomiernie na terenie całej gminy.

Układ urbanistyczny miasta Kazimierz Dolny ma metrykę średniowieczną. Nie ma on wyrazistych cech regularności miast średniowiecznych, jakkolwiek jego sieć ulic i placów założona była na zasadach układu szachownicowego. Duży czworoboczny

Rynek stanowi centrum tego układu, z parami uliczek wybiegających z naroży. Wrażenie regularności zakłóca górna część Rynku pod farą uznawana za wcześniejszą, sprzed rozmierzenia na prawie magdeburskim.

Wszystkie wsie położone w obszarze gminy Kazimierz posiadają starą metrykę. Występują zarówno wsie jednodrożne: Parchatka, Góry, Doły, jak też i wielodrożne: Bochoznica, Mięćmierz, Skowieszyn, przy czym Mięćmierz i Bochoznica posiadają w centrum układu wspólny plac zwany „nawsiem”. Place te pełniły w życiu gospodarczym, społecznym i kulturalnym wsi taką samą rolę jak rynek w ośrodku miejskim. Wsie posiadają również magdeburskie rozmieszczenie pól.

Historia miasta Kazimierz Dolny.

Kazimierz Dolny - pierwotnie osada, nazywana Wietrzną Górą - powstał przy przeprawie na Wiśle, w miejscu, na którym stoi obecnie klasztor reformatów, wzmiankowany w 1249r. Istnienie tu przeprawy na trakcie radomskim (przez Wojszyn) z komorą celną na skrzyżowaniu lądowego szlaku handlowego z Rusią i Zachodem ze szlakiem wiślanym spowodowało powstanie osady targowej z placem targowym. Ok. 1325r. erygowano tu parafię – najpierw z drewnianym, później z murowanym kościołem. Za Władysława Łokietka powstała też kamienna wieża obronna, zaś murowany kasztel (zamek) wznosił Kazimierz Wielki, przekształcając osadę grodową w miasto królewskie, lokowane na prawie średzkim. Rdzeń dawnej osady przesunął się na północny brzeg Grodarza, na oś traktu lubelskiego. W r. 1406 król Władysław Jagiełło nadał prawo magdeburskie, na mocy którego miasto i rynek powiększono. Nowy rynek ujmowały trzy pierzeje domów, zapewne drewnianych, parterowych, zastąpionych w części po pożarach w l. 1561 i 1585 murowanymi, jednopiętrowymi kamienicami. Starą farę zmodernizowano (l. 1585 – 1613), zbudowano też dwa inne kościoły; szpitalny św. Anny i klasztorny – reformacki. Dość wcześnie osiedlili się tu Żydzi – w 1536 r. powstała murowana synagoga. W szczytowym okresie rozwoju (XVI w. – 1 poł. XVII w.) Kazimierz stał się głównym ośrodkiem handlu zbożem z portem rzeczonym, położonym na Przedmieściu Gdańskim i dwoma wielkimi zespołami spichlerzy na Przedmieściu Gdańskim i Krakowskim. Już wcześniej rozwój miasta hamowały częste pożary, jednakże faktyczny upadek miasta spowodowały następstwa dwóch wojen ze Szwecją –

Potopu (1655 r.) i tzw. wojny północnej (pocz. XVIII w.). Liczba domów murowanych spadła o 90%, ludność zmniejszyła się o 70%. Wiek XVIII przyniósł pewne ożywienie handlu zbożem, któremu kres ostatecznie położyło odcięcie Gdańska od Polski i jej rozbiory. Kazimierz stracił także wówczas monopol na przeprawę wiślaną na rzecz Puław. Upadkowi miasta nie zapobiegł rozwój drobnego handlu, prowadzonego przez miejscowych Żydów, którzy od końca XVIII w. stali się dominującą grupą mieszkańców miasta. W 1869 roku Kazimierz utracił prawa miejskie (przywrócono je w roku 1927), utracił też rangę powiatu na rzecz Puław.

Dzięki swym zabytkom już przed pierwszą wojną światową Kazimierz stał się ważnym ośrodkiem turystycznym.

W 1915 r. część miasta uległa spaleniowi podczas odwrotu wojsk rosyjskich. Pewne ożywienie miasta przypada na dwudziestolecie międzywojenne za sprawą narastającego ruchu turystycznego i kolonii artystycznej. To czas pierwszych plenerów malarskich organizowanych przez Tadeusza Pruszkowskiego, rektora Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie.

Druga wojna światowa przyniosła zagładę ludności żydowskiej, straty dotknęły też ludności polskiej. Zniszczeniu uległa znaczna część zabytkowej substancji miasta. Powojennej kompleksowej odbudowie miasta towarzyszyła modernizacja i rozbudowa jego infrastruktury. Miasto odgradzono od Wisły wałem ochronnym z nową drogą dojazdową i bulwarem spacerowym, obmurowano brzegi Grodarza.

Kazimierz Dolny jako zespół urbanistyczno – architektoniczno - krajobrazowy został wpisany do rejestru zabytków pod nr A/46 oraz uznany za pomnik historii zarządzeniem Prezydenta R. P. z dn. 8 września 1994 r. (Monitor Polski Nr 50, nr zarządzenia 417).

II.3. Zasoby naturalne

Na terenie gminy Kazimierz Dolny obserwuje się wiele niezmiennych form przyrody. W krajobrazie dominuje Wisła, która w malowniczy sposób tworzy przełom pomiędzy wyniesieniami po obu jej brzegach. Rzeka ma dominujące znaczenie doliny Wisły w przewietrzaniu tego obszaru. Szczególna rola przypadła tu także wąskim dolinom jej dopływów. Ziemie charakteryzują się dominacją gleb o wysokiej przydatności

rolniczej. To właśnie te ziemie miały od wieków wielkie znaczenie w rozwoju regionu i całego kraju.

Wyjątkowa podatność podłoża lessowego na erozję wodną spowodowała urozmaicenie krajobrazu. Dziś śladami działalności wody są liczne i długie wąwozy lessowe. Jednakże łatwość z jaką woda odpływa do rzek powoduje znaczące ubóstwo wód powierzchniowych. Nie dotyczy to terenów przyległych do Wisły: kaprysy rzeki pokazują potęgę natury w czasie wiosennych roztopów.

Do najważniejszych walorów przyrody żywej i nieożywionej zaliczyć należy rzekę Wisłę zachowującą cechy dużej nieuregulowanej rzeki nizinnej. Przełom rzeki stanowi jedyny i niepowtarzalny w skali kraju walor krajobrazowy. Erozyjna działalność żywiołów skutkuje licznymi odsłonięciami geologicznymi. Te zmienione przez naturę formy krajobrazu mają wybitne walory naukowo-dydaktyczne. Bogata rzeźba terenu przybiera także inne postaci, np. malownicze (wymodelowane w podłożu lessowym) doliny takich rzek jak Grodarz, Bystra i Potok Witoszyński. Z uwagi na specyficzny mikroklimat Kazimierz posiada urozmaiconą, miejscami obfitującą w rzadkie ciepłolubne gatunki, szatę roślinną.

Specyfika środowiska wyraża się, z jednej strony dużym zróżnicowaniem cech naturalnych na niewielkim obszarze, z drugiej zaś – unikalnością (nawet w skali europejskiej) niektórych z nich. Głównymi cechami naturalnymi środowiska przyrodniczego uzasadniającymi nadrzędność kryteriów ekologicznych w zagospodarowaniu są:

- wyjątkowo duża podatność podłoża lessowego na erozję wodną,
- glebochronna funkcja zdecydowanej większości lasów i zadrzewień,
- duża ekspozycyjność stref przykrawędziowych dolin i obszarów wierzchowinowych.

W lasach na terenie gminy Kazimierz Dolny panującym zespołem jest grąd budowany przez dąb szypułkowy i grab, z domieszką lipy drobnolistnej. W runie spotykamy gatunki górskie: paprotnik kolczysty, zanokcicę skalną, śnieżyczkę przebiśnieg i paprotkę zwyczajną. Większość siedlisk została przekształcona lub zdegradowana. Dobrze zachowane płyty grądów można spotkać na obrzeżach i stokach dolin lub większych wąwozów w okolicach Kazimierza Dolnego i Rogowa. Z innych

siedlisk występują także: dąbrowę świetlistą, kontynentalny bór mieszany, bór świeży (przeważnie na lewym brzegu Wisły), łągi i w najbardziej wilgotnych częściach doliny Wisły - olsy.

Fotografia 1 Wąwóz Korzeniowy Dół

Źródło: Żelazny Waldemar, *Kazimierz Dolny i Okolice*, Lubelski Klub Książki, Lublin 2007, str. 111;

Na stromych i nasłonecznionych zboczach występują zespoły kserotermiczne. Ciepłolubne zarośla tworzą pas przejściowy pomiędzy lasem a murawami o charakterze stepowym.

Ochrona krajobrazu niemal całej gminy realizowana jest w ramach **Kazimierskiego Parku Krajobrazowego**, który oprócz gminy Kazimierz obejmuje 10 innych gmin m.in: Janowiec, Puławy, Karczminska, Wąwolnica, Nałęczów i Wilków. Ochrona ta obejmuje wszystkie elementy środowiska i krajobrazu takie jak przyroda nieożywiona, szata roślinna i fauna. Podstawowym celem ochrony jest rewaloryzacja środowiska przyrodniczego obejmująca przebudowę drzewostanów w kierunku zbiorowisk zgodnych z siedliskami, zwiększenie powierzchni zadrzewień wprowadzenie zadarnień, poprawa i utrzymanie czystości wód.

Kazimierski Park Krajobrazowy utworzony został w 1979 roku jako ósmy z kolei w Polsce i pierwszy w województwie lubelskim. Powierzchnia KPK wynosi 13670 ha, a powierzchnia otaczającej go strefy ochronnej to 25000 ha. Park i jego otulina objęły w całości lub w części 10 gmin województwa lubelskiego. W obrębie KPK znalazły się fragmenty Płaskowyżu Nałęczowskiego, Równiny Bełżyckiej, Kotliny Chodelskiej, Małopolskiego Przełomu Wisły i Równiny Radomskiej. Subregiony te różnią się między sobą charakterystycznymi cechami krajobrazu.

Najważniejszym celem jego powołania jest ochrona terenu wyróżniającego się nieprzeciętnymi ponadregionalnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Centralnym obiektem jest samo miasto Kazimierz Dolny. Wytyczona strefa ochronna nie jest zbyt rozległa, ponieważ sposób gospodarowania i przewidywane kierunki rozwoju obszarów przylegających do parku nie stanowią zagrożenia dla jego walorów przyrodniczych.

Najbardziej urozmaiconą rzeźbę ma Płaskowyż Nałęczowski. Przyczyniła się do tego woda, rzeźbiąc w pokrywającej go czapie lessowej niezliczoną ilość wąwozów. Procesy erozyjne trwają nadal, powodując stałe, często bardzo gwałtowne, zmiany rzeźby terenu. Dzięki temu można na Płaskowyżu Nałęczowskim znaleźć wszystkie znane formy erozyjne w ich kolejnym stadiach rozwojowych. Jest to więc naturalne, stale czynne "laboratorium przyrodnicze" pozwalające na prowadzenie ciągłych obserwacji. Jary i wąwozy przecinają często nie tylko dochodzącą do 30m grubości pokrywę lessową, ale również wapienne skały podłoża. Niekiedy ze szczelin w tych skałach wypływają strumyki tworząc charakterystyczny, wilgotny mikroklimat wielu wąwozów. Urzeźbienie zachodniej części Płaskowyżu Nałęczowskiego uważane jest za najintensywniejsze w Europie i dochodzi do 11km wąwozów na 1km kw. powierzchni terenu.

Wisła Środkowa, której najciekawszy krajobrazowo odcinek znalazł się w granicach KPK, zachowała cechy rzeki dzikiej ze zmieniającym się z roku na rok przebiegiem koryta, pojawiającymi się i znikającymi łachami piaszczystymi i wypami. Mimo podejmowanych prób regulacji Wisłę Środkową można uznać za ostatnią nie ujarzmioną wielką rzekę Europy. Na obszarze KPK Dolina Przełomowa Środkowej Wisły osiąga najmniejszą szerokość, zaznaczając wyraźnie swój przełomowy charakter.

Wysokość krawędzi przełomu po stronie Wyżyny Lubelskiej dochodzi do 90 m, a po lewej (Równiny Radomskiej) do 50 m.

Charakterystycznym elementem krajobrazu przełomu Wisły są ślady po licznych kamieniołomach, które na przestrzeni wieków eksploatowano w zboczach doliny.

Rysunek 5 Kazimierski Park Krajobrazowy

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kazimierz Dolny

Charakterystycznymi elementami środowiska parku jest różnorodność podłoża geologicznego z dominującymi tu utworami kredowymi i trzeciorzędowymi (opoki, margle) pokrytymi utworami czwartorzędowymi (lessy). Na szczególną uwagę zasługują odsłonięcia (naturalne i antropogeniczne) profili stratygraficznych pogranicza kredy i trzeciorzędu oraz wyrazista północna krawędź pokrywy lessowej. Rzeźba parku jest szczególnie urozmaicona, jest ona młoda i charakteryzuje się dużą dynamiką współczesnych procesów. Szata roślinna ma charakter mozaiki nielicznych elementów naturalnych roślinności półnaturalnej (łąki, lasy murawy kserotermiczne). Znamienna jest niska lesistość (tylko ok. 20% powierzchni parku i jego strefy ochronnej). Lasy na

obszarze parku są własnością prywatną, a gospodarka w nich na charakter rabunkowy (brakuje starodrzewów). Różnorodność roślinności jest bardzo wysoka. Najcenniejsze elementy to:

- murawy o charakterze stepowym,
- kompleks roślinności w dolinie Wisły,
- zróżnicowanie lasów grądowych.

Zróżnicowanie fauny jest konsekwencją bogactwa szaty roślinnej. Szczególnie jest to widoczne w faunie bezkręgowców - do najciekawszych należą: zgrupowania owadów, szczególnie motyli (w tym pawica gruszkówka - o rozpiętości skrzydeł do 15 cm), w murawach i zaroślach kserotermicznych.

Bogactwem świata zwierząt Kazimierskiego Parku Krajobrazowego są ptaki i nietoperze. Bardzo interesująca jest fauna ptaków związanych z Wisłą (m.in. kaczki krzyżówki, łyśki, kokoszki wodne, rycyki, sieweczki rzeczne, mewy, rybitwy a także ostrygojad). Dla ochrony stanowisk lęgowych tych ptaków powołany został rezerwat „Krowia Wyspa”. Dolina Wisły, stanowiąc jeden ze szlaków wędrówek ptaków, umożliwia zaobserwowanie i innych gatunków: biegusów, brodziec, czapłę siwą, bąka, bączka, kulona, bielika, rybołowa i błotniaka. Na obszarze parku występuje aż 17 gatunków nietoperzy. Prócz pospolitych, można spotkać także gatunki rzadkie, takie jak nocek Bechsteina, nocek Brandta.

Ze zwierzyny łownej występują tu zające, lisy, dziki, sarny, rzadziej przychodzące z innych terenów łosie.

Wiodące znaczenie problematyki ochrony środowiska jest uzasadnione wyjątkowo dużym nagromadzeniem na tym obszarze walorów przyrody żywej i nieożywionej, do której zalicza się:

- bogata rzeźba terenu wymodelowana w podłożu lessowym,
- przełom Wisły stanowiący jedyny i неповtarzalny w swoim rodzaju w skali całego kraju walor krajobrazowy,
- odsłonięcia geologiczne o wybitnych walorach naukowo-dydaktycznych,
- obiekty hydrograficzne unikalne w skali kraju (Wisła zachowująca cechy dużej, nieuregulowanej rzeki nizinnej),
- sprzyjający człowiekowi bioklimat służący jego regeneracji psychofizycznej,

- urozmaicona, miejscami obfitująca w rzadkie ciepłolubne gatunki szata roślinna,
- awifauna doliny Wisły.

Największym bogactwem naturalnym miasta i gminy Kazimierz Dolny jest krajobraz niezwykle malowniczego w tym miejscu przełomu Wisły oraz zachowane obszary leśne. Niezależnie od surowców mineralnych występujących w tym regionie walor krajobrazu oraz bezdyskusyjna renoma miejscowości turystycznej stanowią niewątpliwie najważniejszy atut gminy w kategoriach gospodarczych.

Głównymi zagrożeniami dla środowiska oraz elementami uciążliwymi są:

- układ komunikacyjny, związany z pełniącymi funkcję ekologiczno-klimatyczną dolinami rzecznyymi,
- zabudowa den dolin rzecznych, wpływająca negatywnie na ekologiczną drożność przestrzenną,
- rozwijające się ciągi osadnicze na pograniczach stref ekologicznych, utrudniające ekologiczną wymianę międzystrefową,
- nadmierna koncentracja ruchu turystycznego w Kazimierzu,
- rozpraszanie się zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rekreacyjnej co jest przyczyną izolowania się ekosystemów oraz przerywania się korytarzy ekologicznych,
- wzrost obciążenia tras komunikacyjnych powodujący wzrost zanieczyszczeń gleb i powietrza w ich sąsiedztwie,
- zanieczyszczenia gazowe i pyłowe spoza gminy,
- zanieczyszczenie wód Wisły.

W zakresie wpływu na powietrze atmosferyczne istotny wpływ na jego czystość wywierają zanieczyszczenia pochodzące z transportu i palenisk domowych – tzw. emisja niska. Przyczyną nadmiernej emisji gazów ze środków transportu jest zły stan techniczny wielu pojazdów, niska kultura ich eksploatacji, a zwłaszcza znaczne nasilenie ruchu pojazdów.

II.4. Zasoby dziedzictwa kulturowego

Gmina Kazimierz Dolny posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Zdecydowana większość obiektów i zespołów zabytkowych znajduje się jednak w obrębie miasta Kazimierz Dolny, nieliczne na terenie gminy.

Miasto Kazimierz Dolny może poszczycić się ponad stu pięćdziesięcioma obiektami i zespołami zabytkowymi objętymi ochroną prawną z tytułu wpisania do rejestru zabytków. Jak na tak małą gminę i niewielki obszar występowania – jest to ilość wprost imponująca.

Poza nimi kilkaset innych obiektów architektonicznych i zespołów zabudowy, uznawanych za dobra kultury, objętych jest ochroną planistyczną na mocy ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy.

Na terenie gminy odkrytych jest również wiele stanowisk archeologicznych (zaewidencjonowanych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski). Żadne z nich nie jest wpisane do rejestru zabytków gminy.

Listę obiektów z terenów miasta i poza nim, wpisanych do rejestru zabytków, zamieszczono w załączniku nr 1 i nr 2.

Jednym z najważniejszych zabytków w gminie jest układ urbanistyczny miasta Kazimierz Dolny. Objęty jest ochroną konserwatorską jako zespół urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowy miasta na mocy decyzji z dnia 13 sierpnia 1966r. i 24 stycznia 1983r. o wpisaniu do rejestru zabytków woj. lubelskiego pod nr A/46 (granice ochrony konserwatorskiej pokazuje załącznik graficzny do decyzji o wpisaniu do rejestru zabytków). Ochronie konserwatorskiej podlega zespół urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowy miasta Kazimierz Dolny wraz ze wszystkimi placami, ulicami, drogami, budynkami murowanymi i drewnianymi, ruinami, wąwozami i drzewostanem.

Pewną „korektę” zasięgu granic ochrony konserwatorskiej wprowadziły zapisy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kazimierz Dolny” z 1995 r., gdzie dotychczas wyznaczoną strefę ochrony konserwatorskiej podzielono na strefę ścisłej ochrony „A” oraz ochrony pośredniej „B” i ekspozycji widokowej „E” - co uzasadnione zostało stopniem nasycenia obszaru zachowanymi wartościami kulturowymi, z zabytkami architektonicznymi na czele. Pod uwagę wzięto przy tym rangę owych zabytków.

Ustalenia „Studium” nie miały jednak skutku prawnego w postaci zmiany decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisaniu miasta Kazimierza Dolnego do rejestru zabytków i wyznaczenia stref pośrednich.

Granice stref zaproponowane w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kazimierz Dolny”:

Strefa „A” - bezpośredniej ochrony konserwatorskiej - obejmująca cały zespół śródmieścia Kazimierza wraz z przedmieściami: Krakowskim do kamieniołomu włącznie oraz Bochotnickim - do ostatniego zachowanego spichlerza „Pod Żurawiem”; stąd krawędzią widokową do zespołu domów willi u początku Gór I. W granicach strefy „A” znajduje się cała zabudowa ul. Szkolnej od podnóża wzgórz do Grodarza, po czym od mostu i skrzyżowania na Dołach cała zabudowa wzdłuż ul. Czerniawy do rozwidlenia dróg na Cholewiankę. Południową granicę strefy „A” wyznacza krawędź wyrobiska kamieniołomu, po czym krawędź widokowa wzgórz do pomnika J. Małachowskiego i do zbiegu z Czerniawami.

Strefa „B” - pośredniej ochrony konserwatorskiej - obejmująca tereny położone w pasie pomiędzy południową granicą strefy „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, a ul. Słoneczną oraz zabudową wzdłuż ul. Kwaskowa Góra i dalej pierwszy odcinek Dołów do rozstaju z chałupą Niezabitowskich włącznie; strefa „B” objęła także odcinki zabudowy w przedłużeniu strefy „A” wzdłuż ul. Góry i ul. Puławskiej do wąwozu granicznego.

Strefa „E” - ekspozycji krajobrazowej - obejmująca dolinę Wisły zamkniętą panoramą zespołu zabudowy kazimierskiej od spichlerza „pod Żurawiem” i dalej na północ do granicy gminy oraz na południe do kamieniołomu i dalej z boczem Albrechtówki, zabudową wsi Mięćmierz aż do obniżenia terenu za wiatrakami.

Dodatkowo zespół urbanistyczny miasta Kazimierz Dolny zarządzeniem Prezydenta RP z 8 września 1994 r. został uznany za pomnik historii.

II.5. Podsumowanie

Gmina, a w szczególności Miasto Kazimierz Dolny może poszczycić się obszerną listą obiektów i zespołów objętych ochroną prawną z tytułu wpisania do rejestru

zabytków (patrz załącznik nr 1). Walory zasobów naturalnych samego miasta, jak i gminy również przyciągają rzesze zwiedzających. Poprzez wymienione wartości Kazimierz Dolny i jego okolice są jedną z najbardziej atrakcyjnych turystycznie miejscowości Lubelszczyzny a nawet Polski. Jednak rozwój usług turystycznych powinien być monitorowany, gdyż nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych i kulturowych może prowadzić do ich zniszczenia. W związku z rosnącą ilością odwiedzających miasto i gminę należy zwrócić uwagę na konieczność ponoszenia dużych nakładów związanych z zachowaniem dotychczasowego charakteru tego miejsca, szczególnie zabytkowej części miasta oraz unikalnych miejsc środowiska naturalnego. Działania te są niezbędne dla utrzymania specyficznego klimatu i kolorytu tego obszaru.

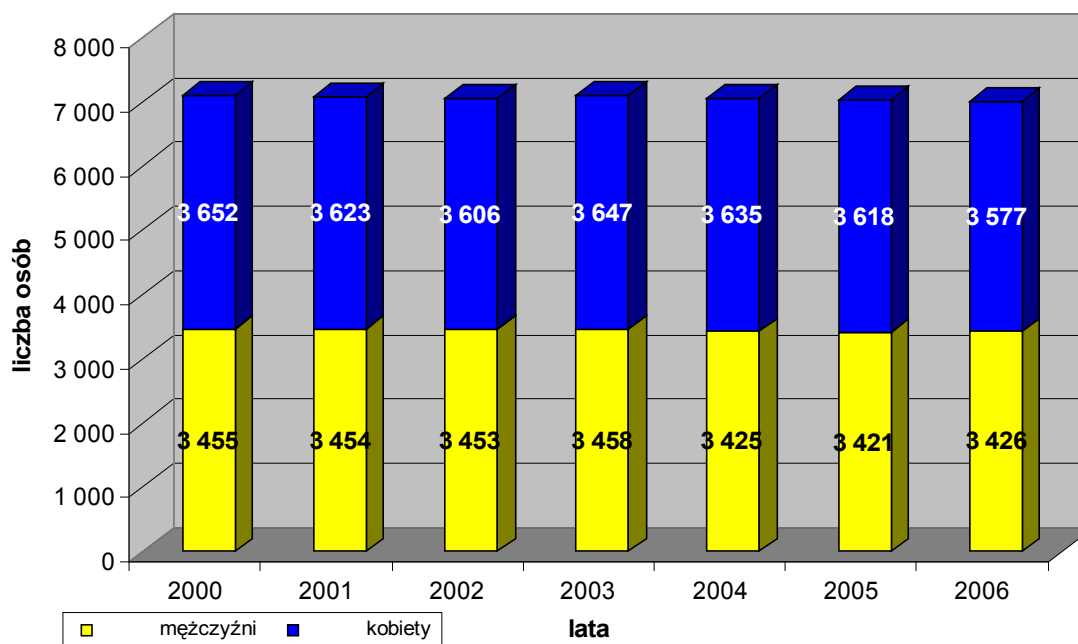
III. SFERA SPOŁECZNA

III.1. Demografia

Według danych na koniec roku 2006 Gmina Kazimierz Dolny liczyła 7003 mieszkańców (dane GUS wg faktycznego miejsca zamieszkania), zaś Miasto Kazimierz Dolny 3514 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosiła 7242 ha, w tym miasto zajmowało powierzchnię 3044 ha, a obszary wiejskie 4198 ha.

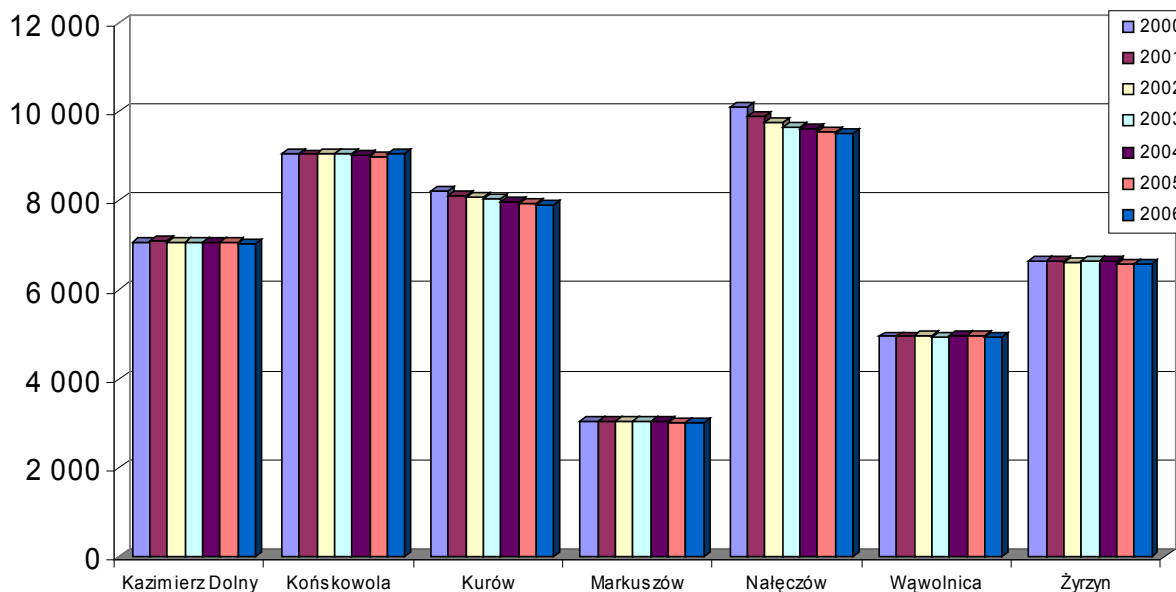
Poniżej graficznie zaprezentowano zmiany w liczbie ludności Gminy Kazimierz Dolny, a także proces ten na tle innych gmin powiatu puławskiego w latach 2000-2006.

Wykres 1 Gmina Kazimierz Dolny - ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania według płci w latach 2000-2006 – stan na 31.12.2006r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 2 Ludność gminy Kazimierz Dolny na tle wybranych gmin powiatu puławskiego wg faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2000-2006 – stan na 31.12.2006r.

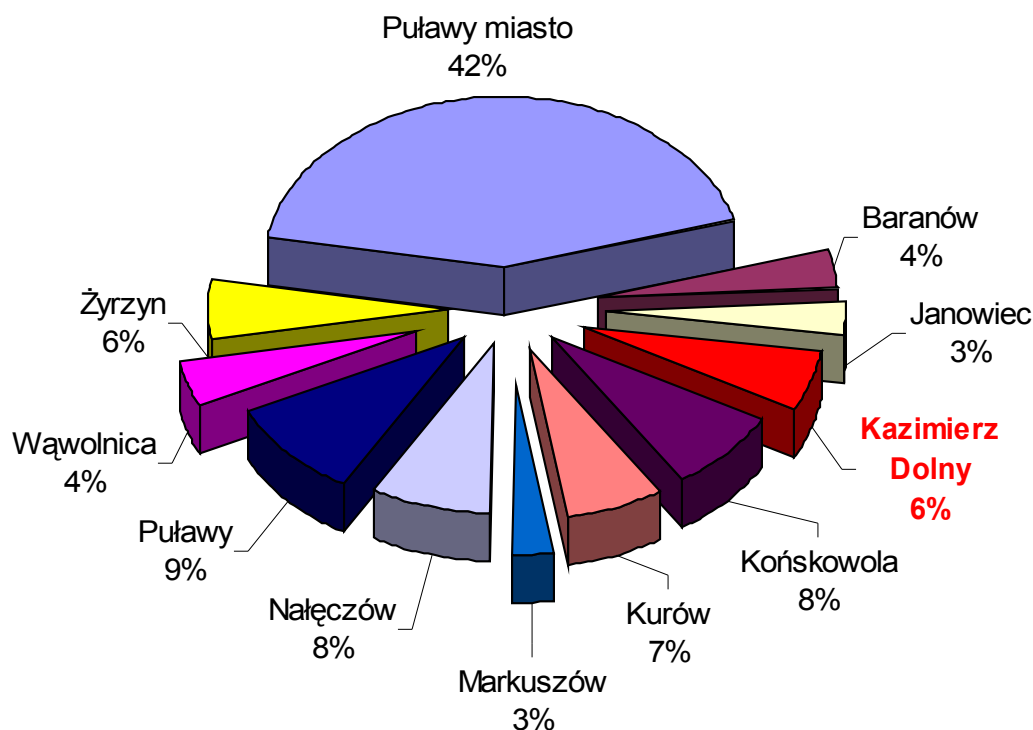

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyższych wykresów widoczny jest niewielki, w stosunku do lat 80-tych i 90-tych XX wieku, spadek ludności w analizowanych latach. Zauważyć należy, że na tle niektórych gmin można go uznać za nieznaczący.

Gmina Kazimierz Dolny jest szóstą pod względem liczebności gminą powiatu puławskiego.

Wykres 3 Udział ludności gminy Kazimierz Dolny na tle gmin powiatu puławskiego wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2006 – stan na 31.12.2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział mieszkańców Gminy w populacji powiatu puławskiego jest stabilny i nie zmienił się od 1999 roku, wynosząc w 2006 roku 6%. Dla ogółu ludności województwa odsetek mieszkańców Gminy to 0,3%.

Tabela 1 Ruch naturalny wg płci w latach 2000-2006 – Gmina Kazimierz Dolny

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Urodzenia żywe							
Ogółem	66	77	72	82	66	67	63
Mężczyźni	32	53	36	39	32	29	37
Kobiety	34	24	36	43	34	38	26
Zgony ogółem							

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ogółem	98	90	82	87	73	72	87
Mężczyźni	46	49	40	43	48	40	44
Kobiety	52	41	42	44	25	32	43
Przyrost naturalny							
Ogółem	-32	-13	-10	-5	-7	-5	-24
Mężczyźni	-14	4	-4	-4	-16	-11	-7
Kobiety	-18	-17	-6	-1	9	6	-17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 2 Saldo migracji w latach 2000-2006 – Gmina Kazimierz Dolny

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Saldo migracji							
Ogółem	18	12	13	44	-22	-5	25
mężczyźni	13	7	20	23	-5	-1	26
Kobiety	5	5	-7	21	-17	-4	-1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na spadek liczby ludności Gminy wpłynęły najbardziej wielkości związane z ruchem naturalnym ludności, a w nich duża liczba zgonów, przewyższająca ilość urodzeń żywych. Taka sytuacja prowadziła do ukształtowania się ujemnych wskaźników przyrostu naturalnego. W latach 2000-2003 dodatnie wartości salda migracji wpływały na stabilizację liczby osób w Gminie.

Wyraźnie jednak widać, że od roku 2004 ujemne saldo migracji przyczyniało się do stopniowego zmniejszania się wskaźnika ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania.

Wskaźnik gęstości zaludnienia, na przestrzeni analizowanych lat, praktycznie nie zmienił się osiągając poziom 97 osób na 1 km² i był niższy od średniej w Polsce wynoszącej 122, przy czym średnia dla gmin miejsko-wiejskich wyniosła 85, ale wyższe od tej wielkości liczonej dla województwa lubelskiego - 86 osób na km².

Wskaźnik feminizacji¹ nie odbiegał znacznie od średniej w kraju i wahał się od 104 w 2002 i 2006 do 106 w 2004 i 2005 roku (dla roku 2006 Polska - 107, lubelskie - 106). Należy dodać, że średnia tego wskaźnika dla gmin miejsko-wiejskich wynosiła 104.

¹ ilość kobiet przypadająca na 100 mężczyzn

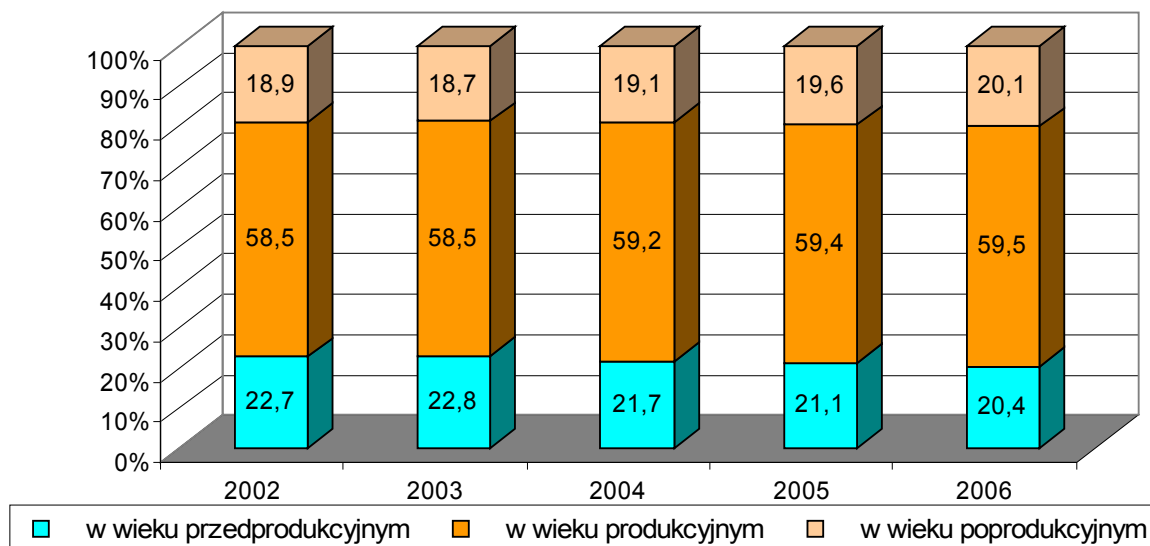
Struktura wiekowa mieszkańców wg grup ekonomicznych wskazuje na pogarszanie się wskaźników obciążenia demograficznego, co wyraźnie widać analizując dane zawarte w poniższej tabeli oraz na wykresach.

Tabela 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci – Gmina Kazimierz Dolny

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006/2000
w wieku przedprodukcyjnym								%
Ogółem	1 686	1 653	1 599	1 621	1 531	1 482	1 431	84,9%
Mężczyźni	877	873	850	845	802	767	744	84,8%
Kobiety	809	780	749	776	729	715	687	84,9%
w wieku produkcyjnym								
Ogółem	4 098	4 097	4 129	4 155	4 180	4 179	4 167	101,7%
Mężczyźni	2 151	2 148	2 163	2 179	2 181	2 196	2 219	103,2%
Kobiety	1 947	1 949	1 966	1 976	1 999	1 983	1 948	100,1%
w wieku poprodukcyjnym								
Ogółem	1 323	1 327	1 331	1 329	1 349	1 378	1 405	106,2%
Mężczyźni	427	433	440	434	442	458	463	108,4%
Kobiety	896	894	891	895	907	920	942	105,1%

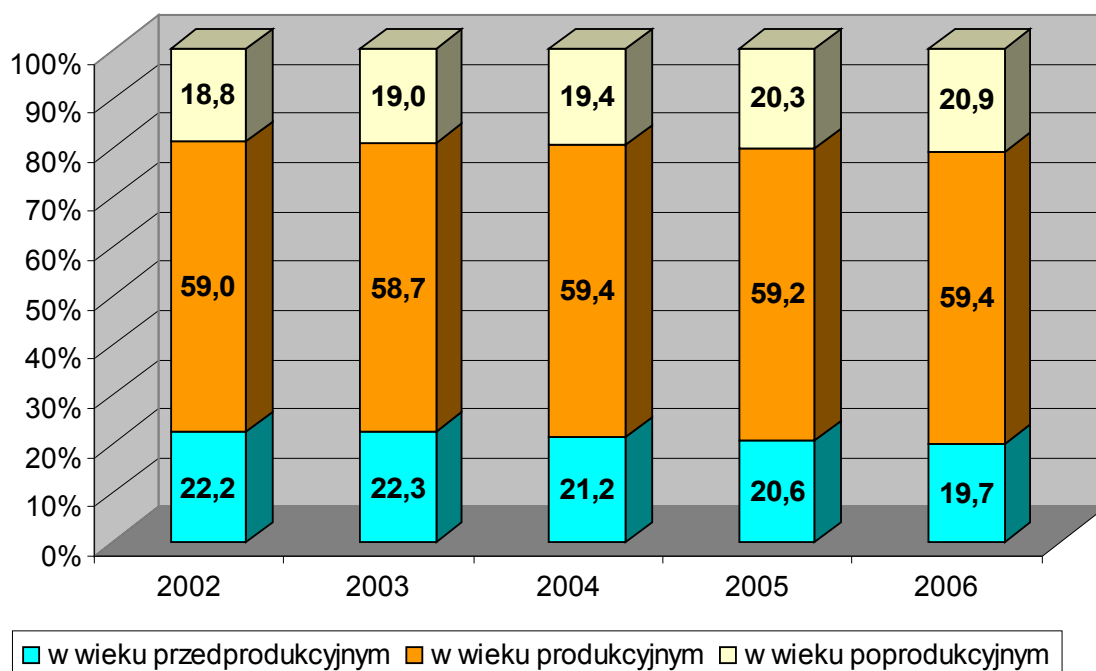
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem – Gmina Kazimierz Dolny

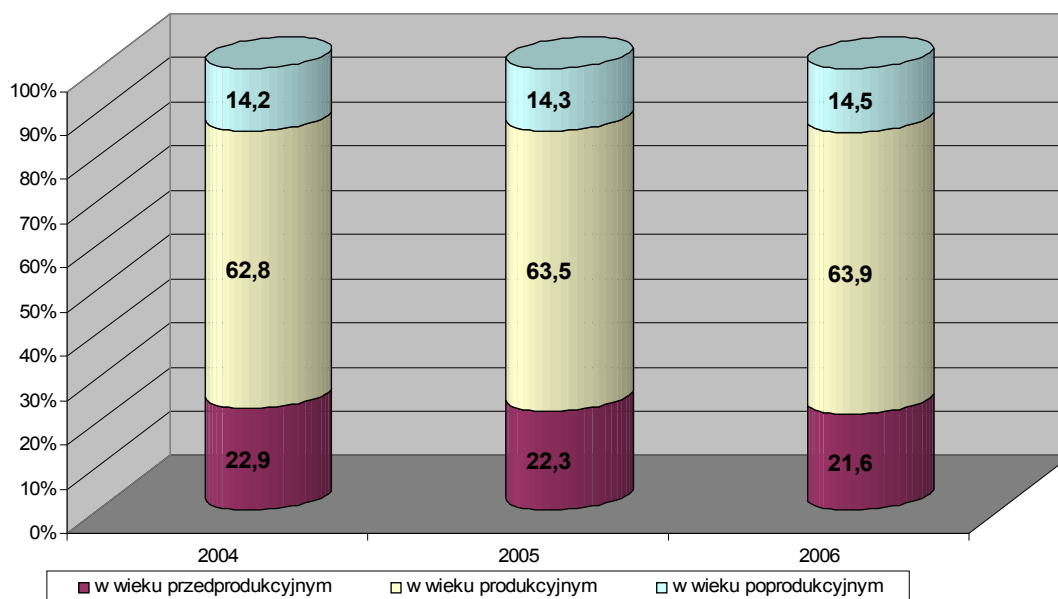
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 5 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem –
Miasto Kazimierz Dolny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 6 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem – Polska - średnia
dla gmin miejsko-wiejskich w latach 2004-2006 – stan na 31 XII

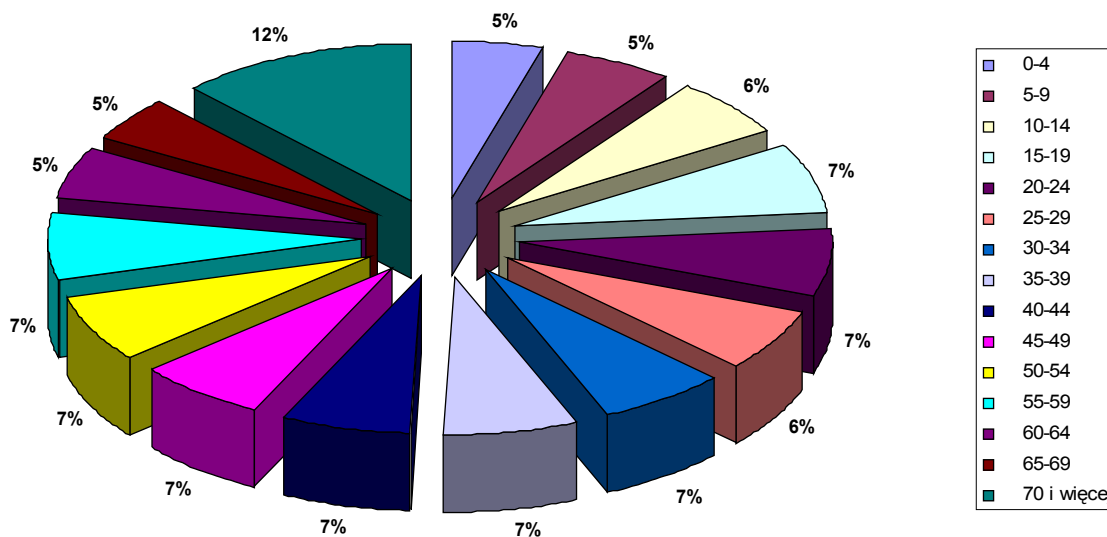

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza ludności Gminy Kazimierz Dolny prowadzona ze względu na ekonomiczne grupy wieku wyraźnie wskazuje na pogarszanie się sytuacji w tym obszarze, czyli na starzenie się społeczeństwa (sytuacja w samym mieście jest jeszcze trudniejsza). O skali problemu może świadczyć porównanie powyższych wykresów. Średnia dla gmin miejsko-wiejskich znacznie odbiega od wartości tych samych wskaźników liczonych dla Kazimierza Dolnego. Szczególnie niepokojący jest wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik ten jest wyraźnie wyższy od wielkości ogółem dla kraju (15,7%) i województwa lubelskiego (16,7%) – dane za rok 2006.

Poniżej zaprezentowano udziały ludności zamieszkującej Kazimierz Dolny w poszczególnych grupach wiekowych (pięcioletnich) według stanu na koniec 2006 roku.

Wykres 7 Struktura ludności wg grup wieku w Gminie Kazimierz Dolny - stan na 31.12.2006 r.

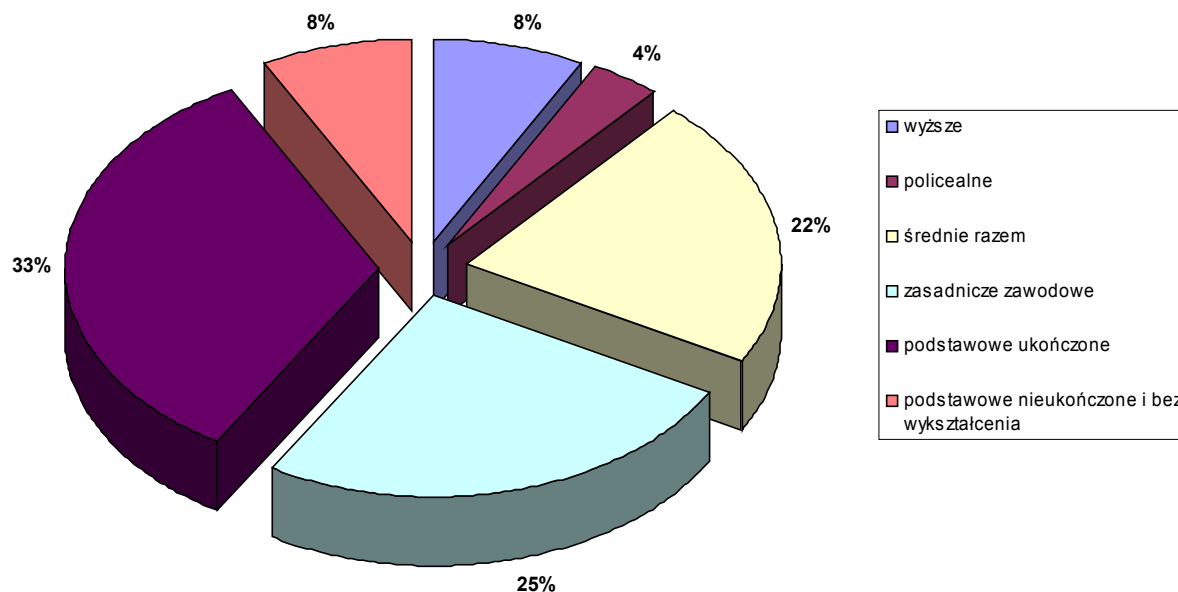

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

III.2. Poziom wykształcenia

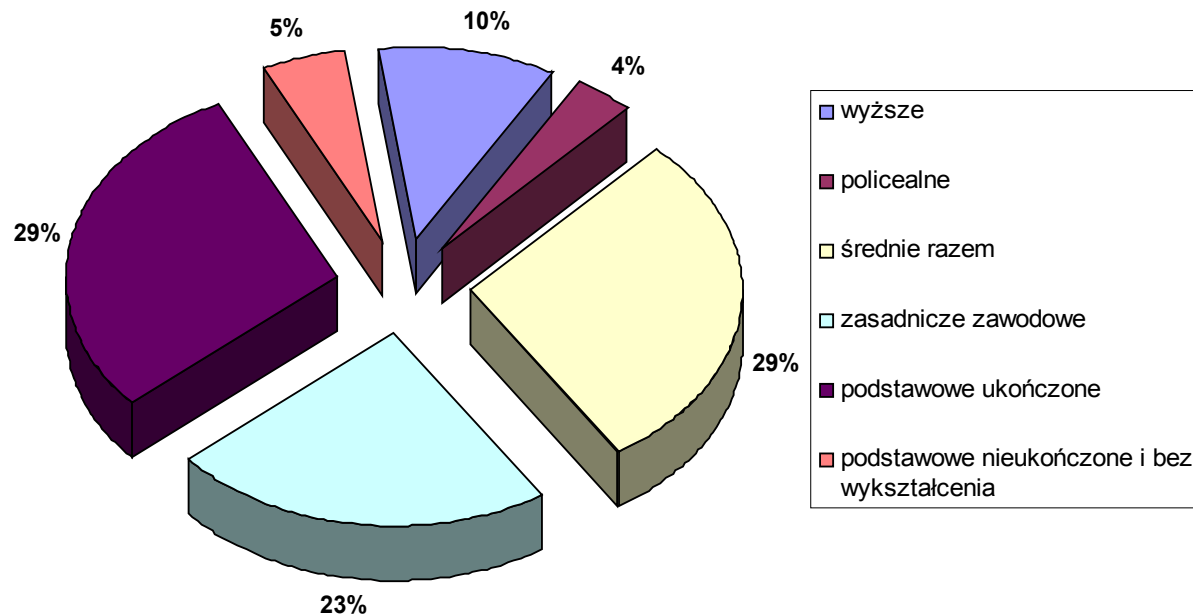
O możliwościach rozwojowych danego obszaru może świadczyć poziom wykształcenia mieszkańców. Najbardziej wiarygodne dane pochodzą ze Spisu Powszechnego 2002 i zostały zaprezentowane na poniższych wykresach (Gmina Kazimierz Dolny, Powiat Puławski oraz Polska ogółem).

Wykres 8 Ludność wg poziomu wykształcenia w Gminie Kazimierz Dolny – dane GUS ze Spisu Powszechnego 2002

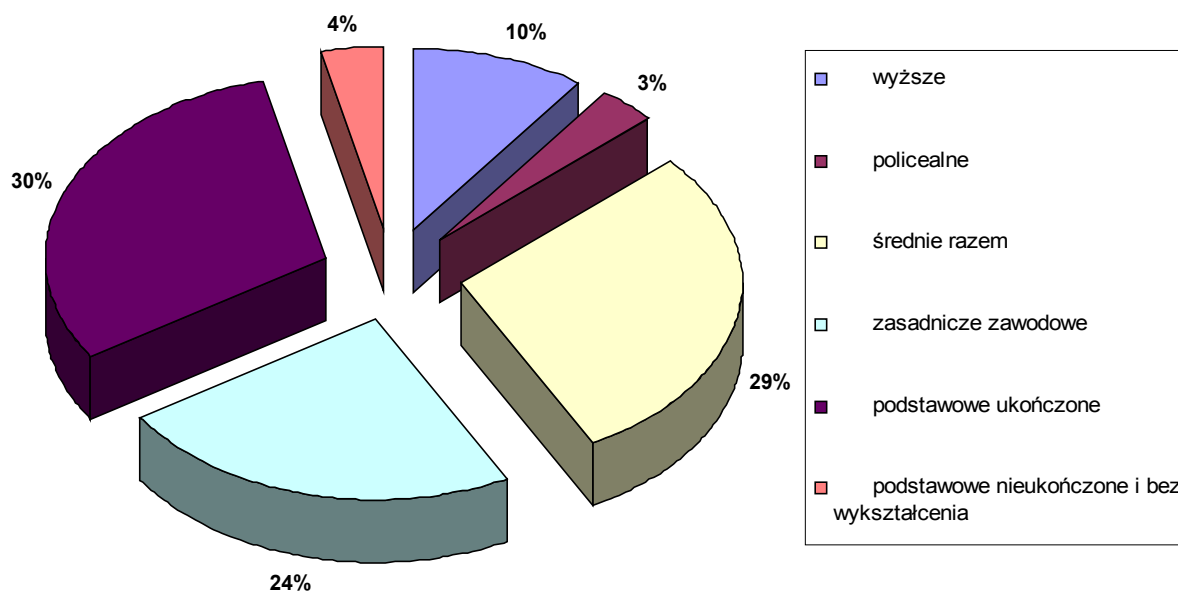
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 9 Ludność powiatu puławskiego wg płci i poziomu wykształcenia – dane GUS ze Spisu Powszechnego 2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10 Ludność wg poziomu wykształcenia Polska ogółem – dane GUS ze Spisu Powszechnego 2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

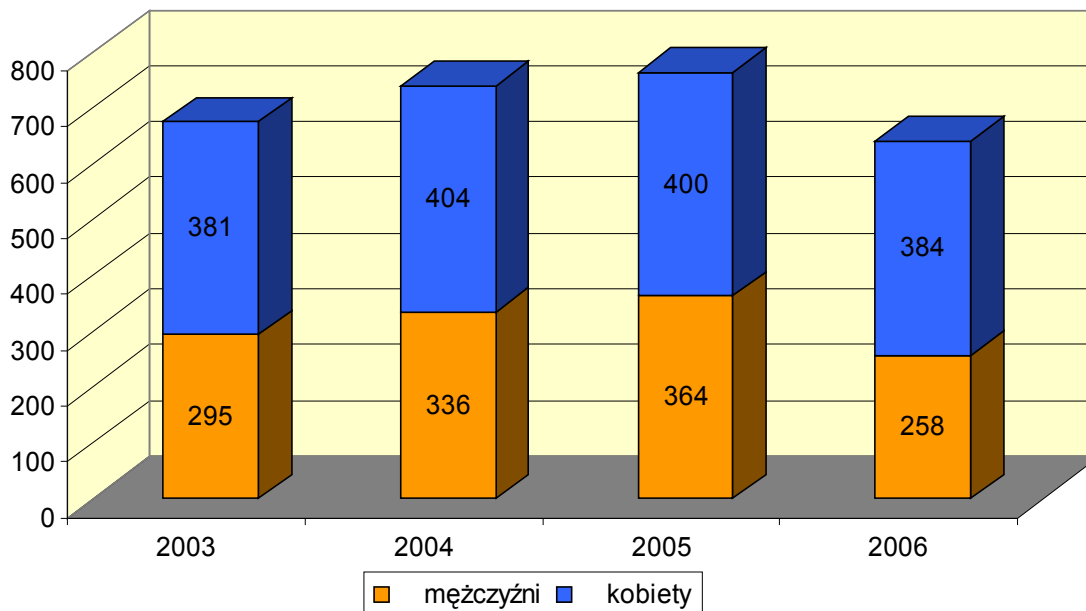
Można oczekiwać, zgodnie z analizami GUS dotyczącymi liczby osób podejmujących studia wyższe, że na koniec 2006 roku odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem kształtował się na wyższym poziomie niż w 2002 roku. Jednak nawet pobieżna analiza wykresów uwidacznia gorszą strukturę poziomu wykształcenia w Gminie Kazimierz Dolny niż ukazana dla Powiatu Puławskiego czy Polski ogółem. Wyraźnie widoczny jest niższy odsetek osób z wyższym wykształceniem oraz wyższy udział mieszkańców z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia.

III.3. Rynek pracy

Poniższe tabele przedstawiają liczbę osób pracujących (bez podmiotów osób fizycznych zatrudniających do 9 osób) w Gminie Kazimierz Dolny, w podziale na kobiety i mężczyzn. Widoczna jest przewaga liczby pracujących kobiet, przy czym w ostatnich dwóch latach można zauważyć tendencję do zmniejszania się ogólnej liczby pracujących. Jest to z jednej strony spowodowane zmniejszaniem się liczby osób

fizycznych w wieku produkcyjnym, jak również zwiększeniem się liczby osób prowadzących własną działalność gospodarczą, a więc nie wpisanych w statystykach.

Wykres 11 Pracujący w głównym miejscu pracy (bez podmiotów osób fizycznych zatrudniających do 9 osób) w Gminie Kazimierz Dolny – stan na 31 XII

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przedstawione powyżej dane nie obejmują również osób zatrudnionych w gospodarstwach rolnych, których liczba na terenie Gminy wynosiła na koniec 2005 roku 1730.

III.3.1. Bezrobocie

O aktywności mieszkańców oraz sile gospodarki obszaru mogą świadczyć wielkości związane ze sferą bezrobocia. Stopa bezrobocia dla gmin nie jest obecnie podawana, ale bezrobocie można charakteryzować również poprzez dane o liczbie bezrobotnych i odnosić je np. do liczby osób w wieku produkcyjnym. Dane o liczbie osób bezrobotnych podane zostały poniżej, a odsetek bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym wyniósł na koniec roku 2006 w województwie lubelskim 10,5%, w powiecie puławskim 9,2%, zaś w Gminie Kazimierz Dolny 10,1%. Taka sytuacja może świadczyć o wyższej stopie bezrobocia rejestrowanego w Gminie niż w samym powiecie puławskim.

Według stanu na koniec sierpnia 2007 roku stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 12,0%, w województwie lubelskim 13,1%, a w powiecie puławskim 9,5%.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach na koniec 2006 roku prawie 64% bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale pozostające bez pracy (powyżej 24 miesięcy), a 25% osoby do 25 roku życia. Niepokojący jest bardzo duży udział osób, które długo pozostają bez stałego zatrudnienia, gdyż taka sytuacja powoduje największe problemy społeczne.

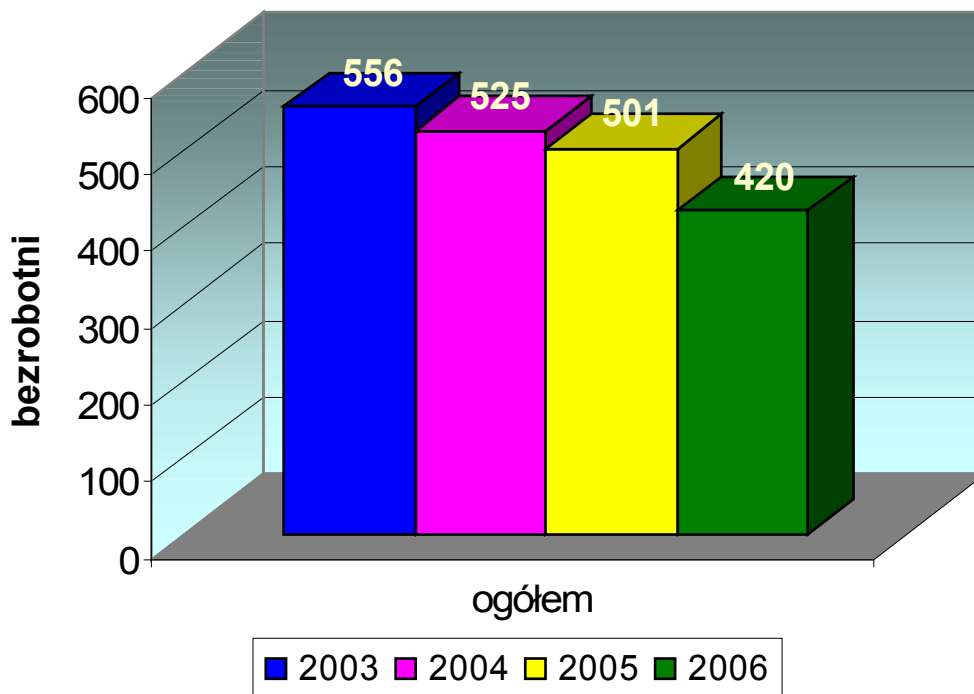
Tabela 4 Liczba bezrobotnych w gminie Kazimierz Dolny – stan na 31.12.2006 r.

Wyszczególnienie		Ilość
bezrobotni	ogółem	420
	kobiety	198
bezrobotni z przyczyn dotyczących zakładu pracy		20
uprawnieni do zasiłku		53
bezrobotni do 25 roku życia		105
bezrobotni powyżej 50 roku życia		72
długotrwale bezrobotni (pow. 24 miesięcy)		269

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

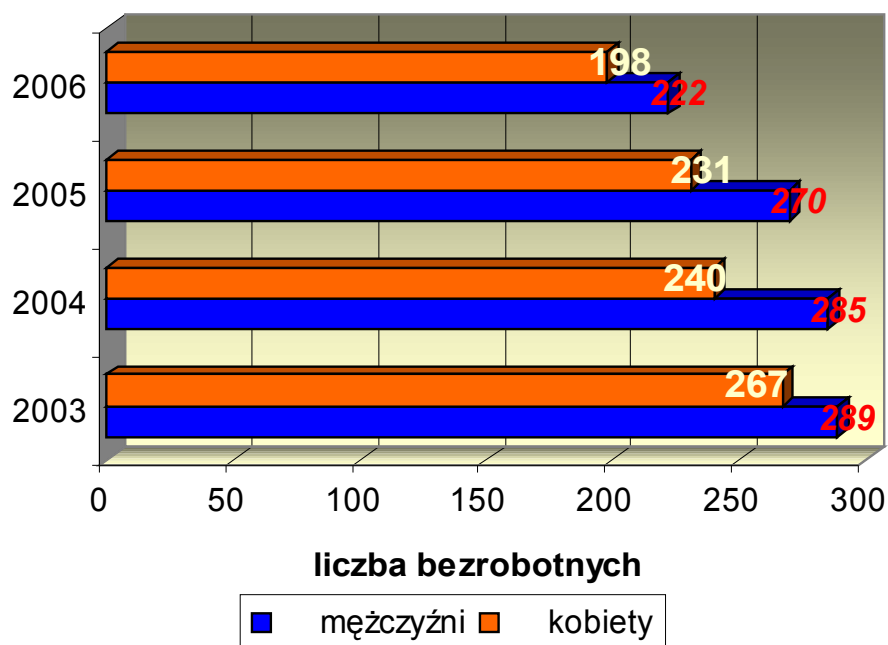
Bardzo korzystnym zjawiskiem jest spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych sięgający w okresie 2003-2006 prawie 25%. Poniżej została zamieszczona graficzna prezentacja głównych tendencji dotyczących obszaru bezrobocia w Gminie w latach 2003-2006.

Wykres 12 Liczba bezrobotnych ogółem w Gminie Kazimierz Dolny w latach 2003-2006 – stan na 31. XII.2006

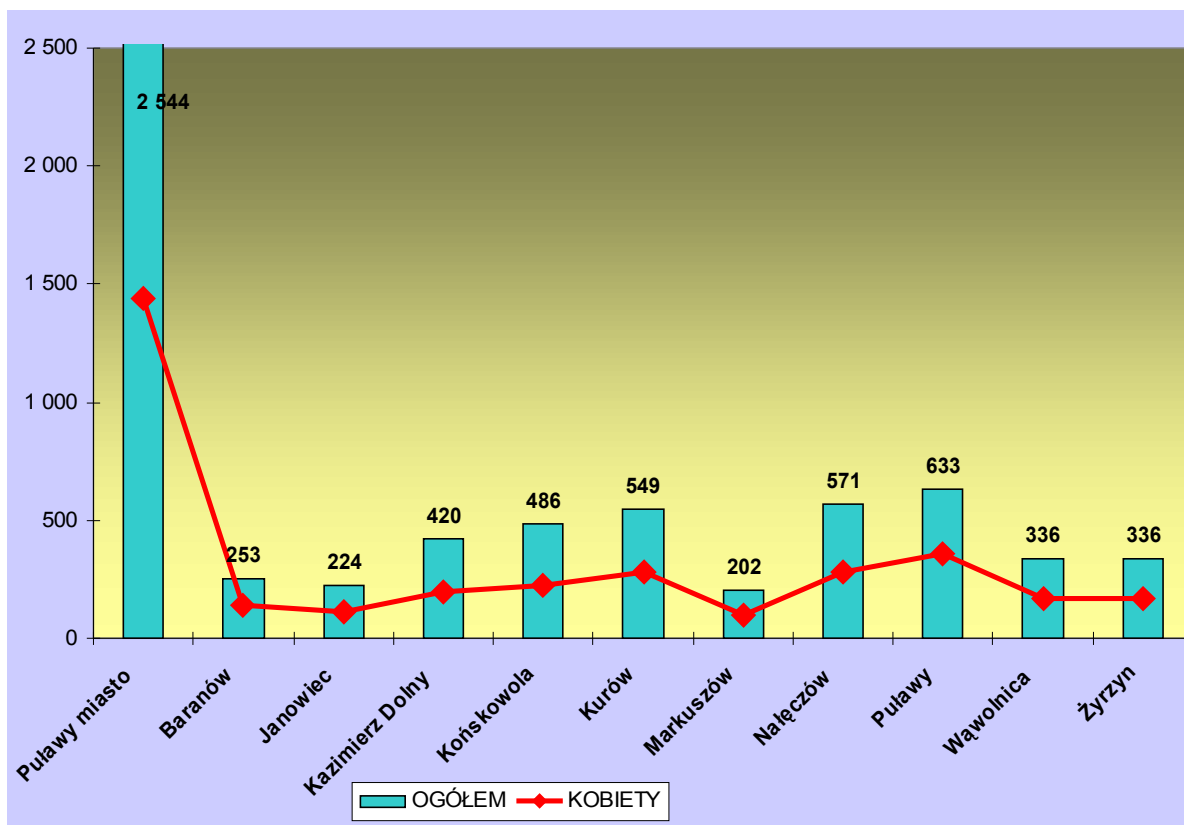
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 13 Liczba bezrobotnych wg płci w Gminie Kazimierz Dolny– stan na 31 XII 2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 14 Liczba bezrobotnych w gminach powiatu puławskiego – stan na 31.12.2006r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu puławskiego należy stwierdzić, że w Gminie Kazimierz Dolny ilość osób bezrobotnych zarejestrowanych nie jest zbyt wysoka i plasuje się na stosunkowo niskim poziomie.

III.3.2. Uczestnictwo w kulturze

Podobnie jak w dziedzinie turystyki, w sterze kultury większość działań w gminie przypada miastu Kazimierz Dolny. Od wielu już pokoleń jest on postrzegany jest miasto artystów, sztuki i kultury. Co roku odbywa się tu wiele plenerów malarskich studentów i uczniów szkół artystycznych. Tradycja ta sięga już niemal stu lat. Ma tu swoje autorskie galerie wielu malarzy, grafików, miasto obfituje także w kilkadziesiąt prywatnych galerii sztuki, rzemiosła i rękodzieła artystycznego oraz sztuki ludowej. Niezaprzeczalnym urokiem miasta są stoiska z obrazami i pracami malarskimi wystawianymi przez artystów na Rynku.

W mieście Kazimierz Dolny co roku organizowanych jest szereg imprez kulturalnych i artystycznych. Kilka z nich ma już swoją wieloletnią tradycję oraz jest znana w całym regionie, a nawet kraju. Do najważniejszych imprez należą:

- Festiwal Filmowy w Kazimierzu Dolnym – od 1995 r.; od 2007 r. – Festiwal Filmu i Sztuki (sierpień),
- Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych i Targi Sztuki Ludowej – odbywa się od 41 lat (czerwiec,)
- Letnie Wieczory Muzyczne – organizowane od 26 lat przez Kazimierski Ośrodek Kultury i Parafię p.w. św. Jana Chrzciciela (lipiec/sierpień),
- Festiwal Muzyki i Tradycji Klezmerskiej - organizowany przez „Knajpę U Fryzjera” (lipiec),
- Dni Wisły - organizowane przez Muzeum Nadwiślańskie (czerwiec)
- Święto Jesieni – impreza plenerowa organizowana przez Muzeum Przyrodnicze od 10 lat (wrzesień),
- Noc Muzeów – organizowana przez Muzeum Nadwiślańskie (maj).

Organizacje pozarządowe.

Na terenie miasta Kazimierz Dolny prowadzą działalność liczne organizacje pozarządowe, które poza funkcją integrującą mieszkańców uzupełniają działania samorządu szczególnie w dziedzinie spraw związanych z kulturą.

Należą do nich:

- Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, O/ w Kazimierzu Dolnym,
- Fundacja - Fundusz Lokalny Rozwoju Ziemi Kazimierskiej,
- Towarzystwo Przyjaciół Kazimierza,
- Stowarzyszenie „Dwa Brzegi – Kazimierz /Janowiec nad Wisłą”,
- Stowarzyszenie „Inicjatywa Kulturalna Kazimierz-Berlin”,
- Towarzystwo Opieki nad Zabytkami – Oddział w Kazimierzu Dolnym,
- Stowarzyszenie Kupców i Przedsiębiorców w Kazimierzu Dolnym,
- Towarzystwo Ochrony Dziedzictwa Kulturowego „Kazimierska Fara”,

- Fundacja „Miasto Przyjazne Wszystkim” ,
- Klub Rotary,
- Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej (Dom Pracy Twórczej SARP),
- Stowarzyszenie „Kazimierska Konfraternia Sztuki”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mięćmierz-Okale.

Organizacje pozarządowe oprócz funkcji integracyjnej i kulturotwórczej spełniają wiele innych nie mniej ważnych funkcji społecznych, m.in. uzupełniają działania gminy w takich dziedzinach jak ochrona środowiska, ochrona zdrowia, opieka społeczna, pomoc osobom niepełnosprawnym.

W Kazimierzu funkcjonuje prężnie działające od lat Muzeum Nadwiślańskie, posiadające kilka oddziałów, m.in. oddział sztuki złotniczej, malarstwa, rzeźby, historii miasta, muzeum biograficzne Marii i Jerzego Kuncewiczów, Muzeum Przyrodnicze.

Korzystnym zjawiskiem i tendencją obserwowaną w ciągu kilku ostatnich lat jest rosnąca liczba prywatnych inicjatyw kulturalnych społeczności i mieszkańców miasta.

Liczne inicjatywy kulturalne i społeczne wdraża również parafia p.w. św. Jana Chrzciciela i św. Bartłomieja (koncerty muzyki poważnej, sakralnej, koncerty organowe).

Dużym sukcesem był, zorganizowany w 2007 r. przez samorząd i nowo powstałe Stowarzyszenie „Dwa Brzegi”, festiwal filmu i sztuki, którego poziom artystyczny i organizacyjny został oceniony bardzo wysoko (przedsięwzięcie zrealizowane przy współudziale Urzędu Marszałkowskiego, Ministerstwa Kultury, sponsorów).

Działania kulturalne w mieście uzupełnia również działający tu Wydział Artystyczny UMCS w Lublinie – Kolegium Sztuk Pięknych w Kazimierzu Dolnym poprzez organizowane przez siebie pokazy poplenerowe, warsztaty, wystawy malarstwa, fotografii, rzeźby.

III.4. Podsumowanie

Gmina i miasto Kazimierz Dolny przyciągają nowych mieszkańców, jednak ich napływ jest zbyt mały by zrekompensować obserwowane negatywne tendencje demograficzne. Z powodu, których ubywa ludności w gminie i w mieście Kazimierz Dolny. Alarmującym zjawiskiem jest starzenie się społeczeństwa przejawiające się

wzrostem odsetka ludzi w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, przy niepokojącym spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym. Pogarszająca się struktura wiekowa może prowadzić do zmniejszenia się zasobów siły roboczej w wieku produkcyjnym.

Niezadowolający jest również odsetek osób z wyższym wykształceniem, niższy niż w powiecie oraz liczony dla Polski ogółem.

Niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem jest dosyć niski wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym. Niepokojący jest jednak bardzo duży udział osób długotrwale pozostających bez stałego zatrudnienia, gdyż taka sytuacja powoduje największe problemy społeczne.

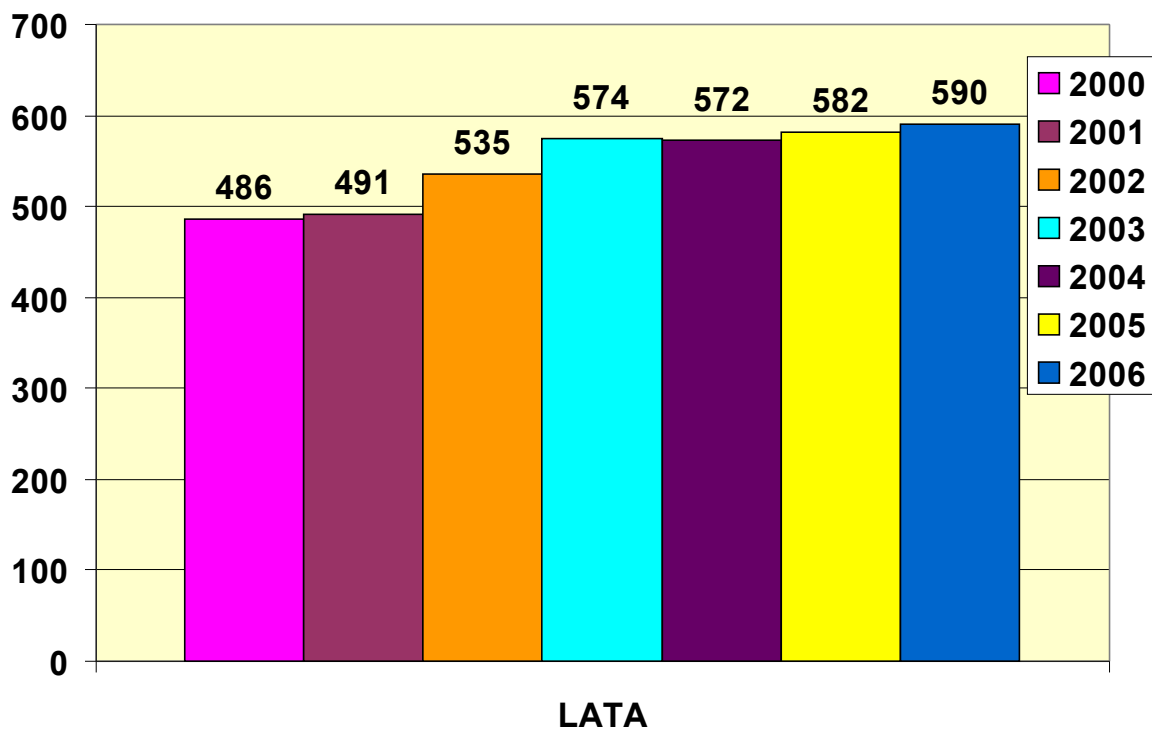
Aktywność społeczną w sferze kultury można ocenić jako wysoką. Zjawiskiem pozytywnym – obserwowanym szczególnie w ostatnich latach – jest spora liczba prywatnych inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez pojedynczych mieszkańców i przedsiębiorców miasta.

IV. SFERA GOSPODARCZA

IV.1. Główni pracodawcy

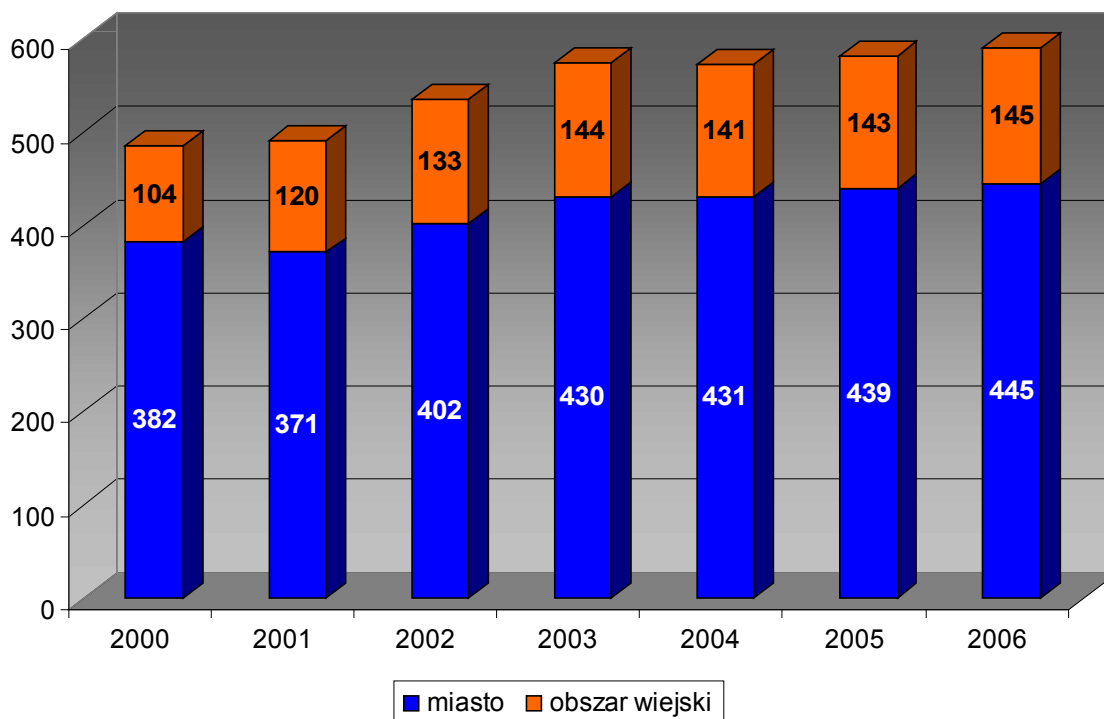
Główne sektory gospodarki na terenie gminy Kazimierz Dolny to turystyka oraz rolnictwo. Od kilku lat obserwuje się stały wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Wykres 15 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w latach 2000-2006 – Gmina Kazimierz Dolny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 16 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w podziale na obszar miejski i wiejski w latach 2000-2006 – Gmina Kazimierz Dolny (stan na 31 XII)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

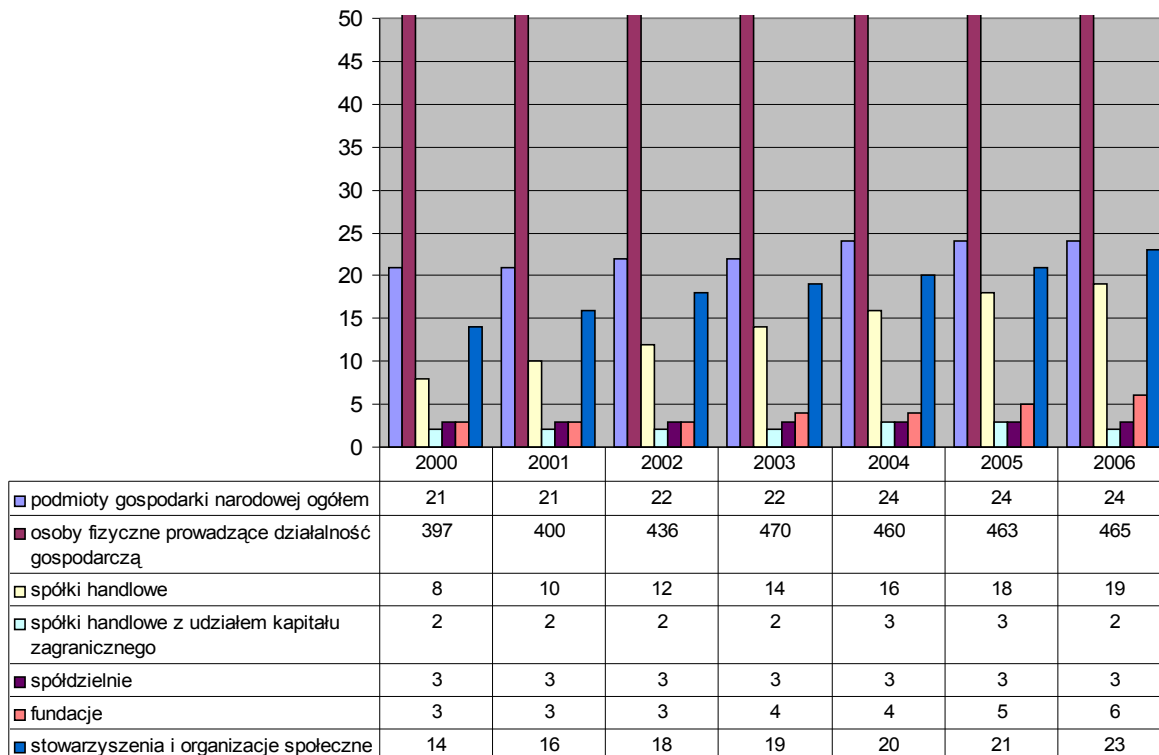
Według danych z UM w Kazimierzu Dolnym wśród podmiotów gospodarczych najczęściej jest podmiotów działających w obszarze usług i handlu. Najczęściej związane są z obsługą ruchu turystycznego zajmując się m.in. gastronomią i wynajmem pokoi, co w głównej mierze powodowane jest turystycznym charakterem gminy. Reprezentowane są również podmioty oferujące usługi budowlane, usługi w zakresie transportu samochodowego, usługi parkingowe, mechanika pojazdowa. Ostatnim pod względem ilości rodzajem działalności gospodarczej są drobne podmioty produkcyjne. W gminie nie ma żadnych większych zakładów produkcyjnych i przemysłowych.

W Gminie na 1000 mieszkańców przypada 84,2 przedsiębiorstwa, w samym mieście 126,6, podczas gdy dla powiatu wskaźnik ten wynosi 80,2, a w województwie 69,3 (Polska 95,4). Można zatem powiedzieć, że Gmina Kazimierz Dolny pod względem ilości przedsiębiorstw przypadających na 1000 mieszkańców plasuje się powyżej średniej powiatowej i wojewódzkiej, ale poniżej wartości wskaźnika dla Polski ogółem.

Na taki poziom wskaźnika ma przede wszystkim wpływ duża ilość podmiotów gospodarczych działających w samym mieście Kazimierz Dolny.

Struktura przedsiębiorstw na terenie gminy wg sektorów własnościowych oraz według sekcji PKD została przedstawiona na poniższych wykresach.

Wykres 17 Liczba podmiotów gospodarczych wg sektorów własnościowych w latach 2000-2006 – Gmina Kazimierz Dolny

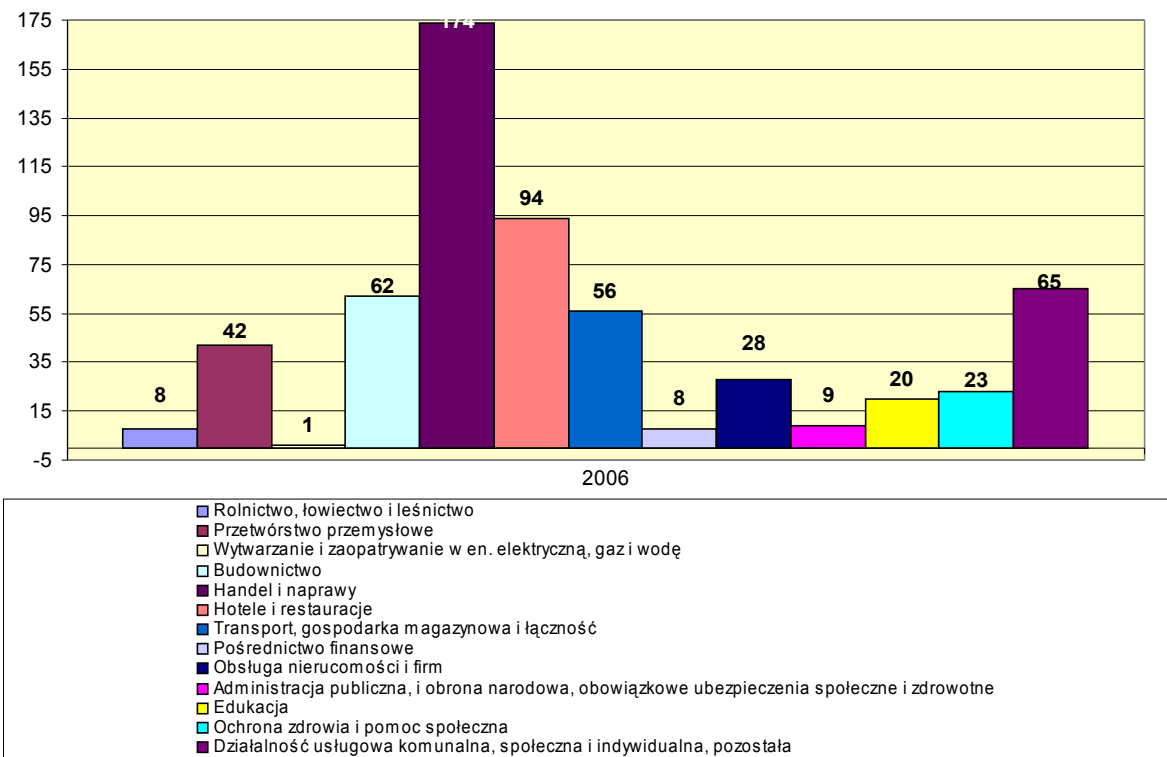
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gospodarce gminy zdecydowanie dominuje sektor prywatny, który stanowi ok. 95% wszystkich podmiotów gospodarczych.

Potwierdzeniem informacji uzyskanych z UM w Kazimierzu Dolnym są oficjalne dane GUS wskazujące, że na terenie objętym analizą dominują małe przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne. Niewielka jest liczba spółek będących podstawą stabilności gospodarki – kapitałowych, prowadzonych najczęściej w celu szerszej ekspansji rynkowej.

Wśród podmiotów gospodarczych zgrupowanych w sekcje PKD (Polska Klasyfikacja Działalności) najwięcej jest podmiotów działających w handlu i usługach rynkowych. Podstawą gospodarki tego obszaru pozostaje zatem turystyka.

Wykres 18 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD w Gminie Kazimierz Dolny – stan na 31.12.2006 r.

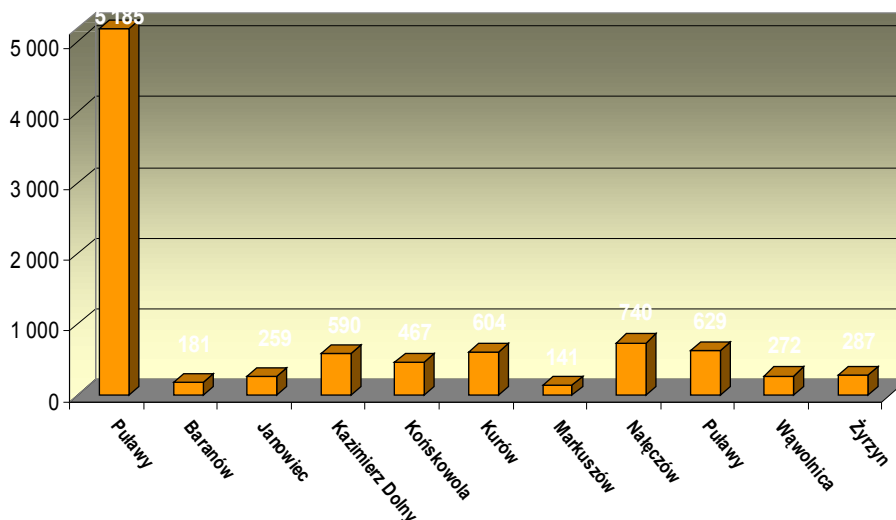

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największymi pracodawcami są głównie przedsiębiorstwa w o charakterze usługowym. Są to: Zajazd Piastowski, Piekarnia Pieczywa Artystycznego Barbary Sarzyńskiej, Miejski Zakład Komunalny, Rejonowa Spółdzielnia Zaopatrzenia i Zbytu, Urząd Miasta, Zespół Szkół oraz inne szkoły, Dom Turysty PTTK, Dom Pracy Twórczej SARP, Dom Dziennikarza, Spółka „DROG-BET”, Hotel „Król Kazimierz”.

Sektor publiczny to głównie jednostki samorządu terytorialnego oraz Jednostki Organizacyjne Gminy Kazimierz Dolny.

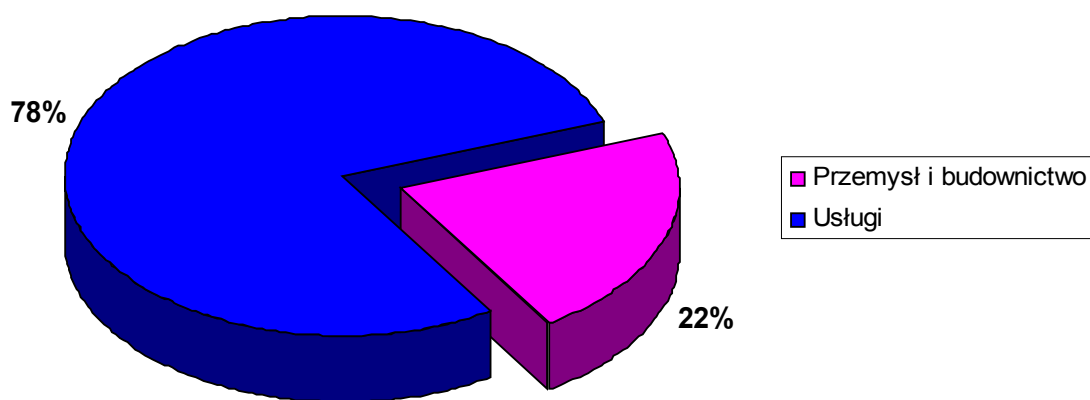
Wykres 19 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w powiecie puławskim – stan na 31.12.2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Turystyczny charakter gminy odzwierciedla udział pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki. Prawie 80% osób wykazywanych w statystykach GUS² znajduje zatrudnienie w sektorze usług. Poniższe wykresy prezentują udział pracujących w Gminie Kazimierz Dolny w głównych sektorach gospodarki w 2006 roku.

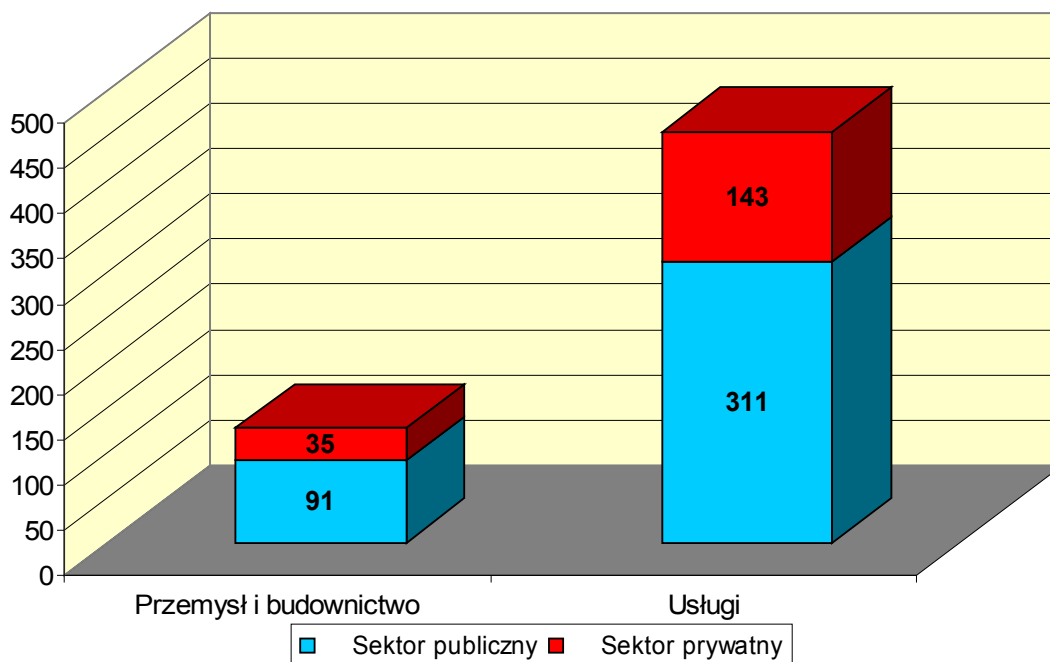
Wykres 20 Udział pracujących w Gminie Kazimierz Dolny w sektorach przemysł i budownictwo oraz usługi – stan na 31.12.2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

² Liczba pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 9 osób

Wykres 21 Pracujący w głównych w sektorach przemysł i budownictwo oraz usługi w Gminie Kazimierz Dolny – stan na 31.12.2006 r.

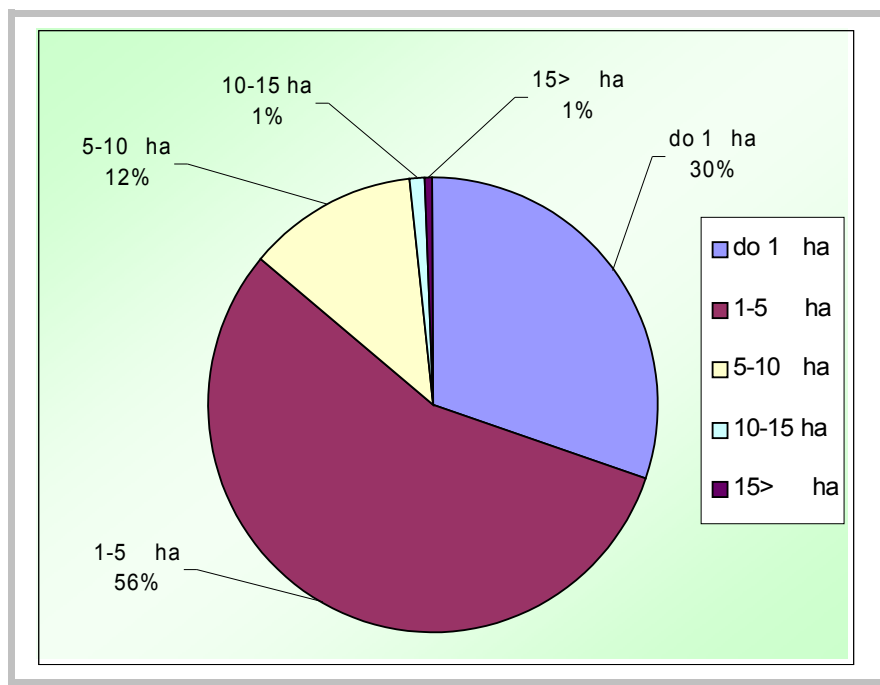

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Widoczna jest znacząca przewaga sektora prywatnego w gospodarce Gminy Kazimierz Dolny. Należy dodać, że na 454 osoby pracujące w sektorze usług (w 2006 roku) w usługach rynkowych pracowało 249 osób, zaś nierynkowych 205.

IV.2. Rolnictwo

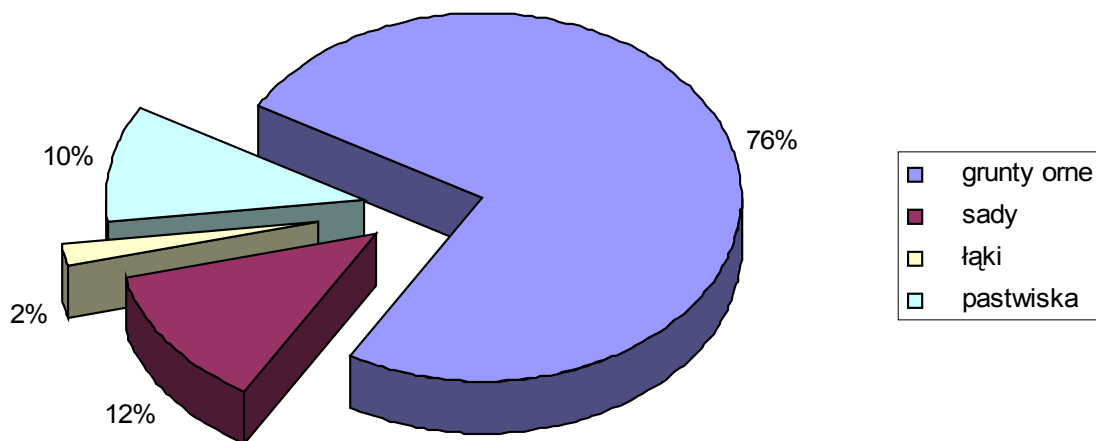
Rolnictwo, obok turystyki i handlu, jest jedną z podstawowych branż gospodarki gminy. Ogółem liczba gospodarstw rolnych, funkcjonujących na terenie Gminy Kazimierz Dolny wynosiła 1548 (stan na koniec 2005 roku). W poniższej tabeli przedstawione zostało zróżnicowanie gospodarstw rolnych pod względem wielkości.

Wykres 22 Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Kazimierz Dolny w 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Całkowita powierzchnia użytków rolnych obejmuje ponad 74,9% terenu całej gminy i sprawia, że rolnictwo rozwija się nawet w granicach administracyjnych miasta. Rozwój rolnictwa związany jest bezsprzecznie z doskonałymi glebami, jakie występują na terytorium gminy (prawie 55% powierzchni uprawnej stanowią gleby II i III klasy). Przydatność tych gleb jest silnie obniżona przez rozbudowaną rzeźbę terenu. Jest to jedna z głównych przyczyn silnego rozdrobnienia gospodarstw, którego miarą może być fakt że 86% liczby gospodarstw nie przekracza swą powierzchnią 5 ha. Wszystkie przedstawione cechy w powiązaniu z dużą liczbą osób zatrudnionych w rolnictwie sprawia, że ten potencjał może być znaczącym dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

Wykres 23 Struktura użytków rolnych w Gminie Kazimierz Dolny w 2005 r.

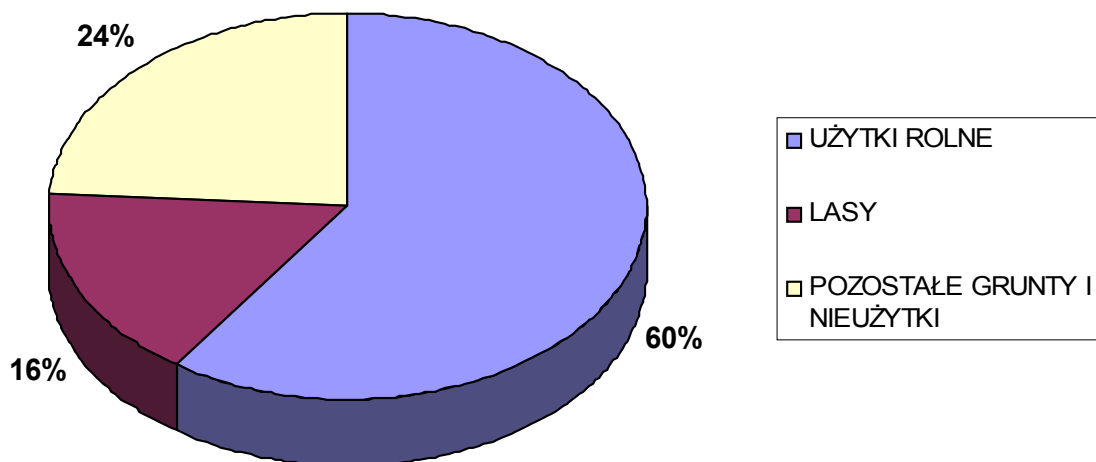

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura i użytkowanie gruntów w gospodarstwach (stan na 31.12.2005r.):

Powierzchnia ogólna	- 7 249 ha
• użytki rolne	- 4324 ha
- grunty orne	- 3258 ha
- sady	- 540 ha
- łąki	- 80 ha
- pastwiska	- 446 ha
• lasy i grunty leśne	- 1 195 ha
• pozostałe grunty i nieużytki	- 1 730 ha

Wykres 24 Struktura użytkowania przestrzeni w Gminie Kazimierz Dolny – stan na 31.12.2005r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gminy

Warunki glebowe:

1. grunty orne

- kl II - 367 ha
- kl IIIa - 988 ha
- kl IIIb - 840 ha
- kl IV a - 587 ha
- kl V - 488 ha
- kl VI - 108 ha

2. użytki zielone

- kl II - 3 ha
- kl III - 70 ha
- kl IV - 105 ha
- kl V - 61 ha
- klVI - 28 ha

IV.3. Turystyka

Gmina Kazimierz Dolny leży na prawym brzegu Wisły, w najwęższym i najbardziej malowniczym miejscu jej przełomu przez Wyżynę Środkowopolską, w dolinie małego potoku Grodarz oraz w dorzeczu rzeki Bystrej – prawobrzeżnego dopływu Wisły. Dolina Grodarza rozcina krawędź północno-zachodniego fragmentu Wyżyny Lubelskiej, zwanego Płaskowyżem Nałęczowskim. Z uwagi na położenie w samym centrum Kazimierskiego Parku Krajobrazowego większość terenów gminy zakwalifikowana została przez plan krajowy do Rejonów Rekreacyjnych I klasy atrakcyjności. Fakt ten jednoznacznie określa walor atrakcyjności turystycznej całej gminy. Wyjątkowa uroda przełomu Wisły w okolicy miasta Kazimierz Dolny wynika z doskonałej harmonii pomiędzy krajobrazem a ukształtowanym przez wieki układem urbanistycznym Kazimierza z wieloma cennymi i pięknymi zabytkami architektury.

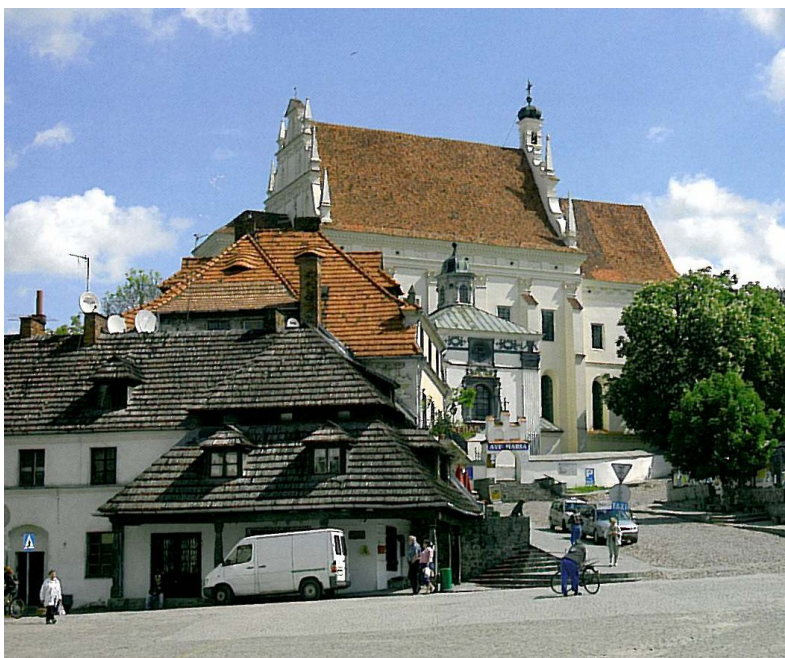
Miejscem o niepodważalnej, bezkonkurencyjnej randze turystycznej w gminie jest Kazimierz Dolny. Miasto cechuje średniowieczna metryka, nagromadzenie wyjątkowych w skali kraju zabytków, szczególnie cennych obiektów tzw. „renesansu lubelskiego”, tj. kamienice Przybyłowskie, kamienica Celejowska, kościół farny, klasztor oo. reformatów, spichlerze nadwiślańskie, ale również tych młodszych, bardzo pięknych, urzekających swą malowniczością, jak kazimierskie drewniane wille, domy z kamienia wapiennego, synagoga, drewniane studnie i wiele innych.

Fotografia 2 Rynek w Kazimierzu Dolnym.

Źródło: Żelazny Waldemar, *Kazimierz Dolny i Okolice*, Lubelski Klub Książki, Lublin 2007, str. 25;

Fotografia 3 Kościół farny pw. Św. Jana Chrzciciela i Św. Bartłomieja Apostoła.

Źródło: Żelazny Waldemar, *Kazimierz Dolny i Okolice*, Lubelski Klub Książki, Lublin 2007, str. 38;

W Kazimierzu Dolnym ma swoje autorskie galerie wielu malarzy, grafików, miasto obfituje także w kilkadziesiąt prywatnych galerii sztuki, rzemiosła i rękodzieła artystycznego oraz sztuki ludowej. Niezaprzeczalnym urokiem miasta są stoiska z obrazami i pracami malarskimi wystawianymi przez artystów na Rynku.

Miasto posiada ogromną ilość obiektów i miejsc zabytkowych, udostępnianych turystom do zwiedzania (m.in. Muzeum Nadwiślańskie, Muzeum Przyrodnicze).

Atrakcjami turystycznymi miasta są również, m.in. prywatna flota rzeczna (organizująca rejsy wycieczkowe, imprezy na statkach), bryczki konne, zimą także sanie, samochody terenowe wożące turystów po okolicach miasta i wybranych trasach widokowych gminy. Wiele wyznaczonych szlaków turystycznych w okolicznych wąwozach i miejscach ważnych dla historii miasta lub ciekawych przyrodniczo i krajobrazowo (jak np. miejscowy kamieniołom). Swoje usługi oferuje zespół przewodników turystycznych PTTK.

Do bezdyskusyjnych elementów podnoszących atrakcyjność turystyczną Kazimierza Dolnego zaliczyć należy: Mięćmierz – osadę w granicach administracyjnych, wzgórze Albrechtówka oraz kamieniołom.

Mięćmierz – wieś leżąca na południowy-zachód od Kazimierza Dolnego, bezpośrednio nad Wisłą, obecnie w granicach administracyjnych miasta. Dawniej miała charakter rolniczo-rybacki, dziś rolniczo-letniskowy. Wieś znana już w średniowieczu z tego, że jej mieszkańcy zajmowali się flisactwem, przewozem przez Wisłę oraz rybołówstwem. Należała do parafii janowieckiej, a w jej pobliżu był przewóz janowiecki przez Wisłę.

Zlokalizowana jest w suchej dolince, w pobliżu malowniczego wąwozu okalskiego, otoczona rozległymi pozbawionymi jakiegokolwiek zabudowy polami, dolinami, lasem. Dziś wieś można określić mianem „żywego skansenu”, ponieważ wiele z wiekowych chłopskich chałup zostało przeniesionych tutaj w latach 70. i 80. z innych miejsc Lubelszczyzny, gdzie groziło im unicestwienie. Sprowadzili je tutaj zauroczeni naturalnością i sztuką ludową literaci, artyści, architekci, historycy sztuki.

Układ ruralistyczny Mięćmierza tworzą cztery drogi odchodzące od trójkątnego niezabudowanego terenu w centrum wsi (dawne „nawsie”) z charakterystyczną studnią w drewnianej obudowie. Na zabudowę zagrodową Mięćmierza o płytkich działkach

składają się starsze miejscowe drewniane i nieliczne murowane chałupy z epoki. Nieliczne nowe domy murowane i domy drewniane o charakterze letniskowym, niektóre translokowane z innych regionów Lubelszczyzny, przeniesione m.in.: z Kurowa – nr 8, Bałtowa – nr 15, Młynek – nr 9, Bęczyna – nr 31 oraz wiatrak koźlak z Osin usytuowany na skarpie wiślanej na południowy-zachód od wsi.

Oprócz niezaprzeczalnych walorów związanych z budownictwem drewnianym, rustykalnym, Mięćmierz charakteryzuje się także przepięknymi widokami i panoramami, które rozciągają się zarówno ze wsi na drugą stronę Wisły, zamek w Janowcu, rezerwat „Krowia Wyspa”, jak również z pobliskiego wzgórza Albrechtówka – umożliwiającego podziwianie panoramy całej miejscowości. Kolejnym, niezwykle istotnym walorem miejscowości jest wyjątkowo piękne otwarcie widokowe na wieś rozciągające się od strony brzegu Wisły, pozbawionego dominant przesłaniających ten widok.

Układ ruralistyczny Mięćmierza objęty jest w całości ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków w ramach układu urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowego Kazimierza Dolnego pod nr A/46.

Albrechtówka – wzgórze, które wzięło swoją nazwę od nazwiska dawnego właściciela Jana Albrychta, przemysłowca budowlanego. Mieści się tu przedwojennym zespół domów willowych oraz ośrodek szkoleniowy Ministerstwa Sprawiedliwości. Z jej wzgórz i urzędzonego punktu widokowego rozciąga się widok na rozległą panoramę doliny Wisły, Janowiec i Równinę Radomską.

Kamieniołom - pochodzi z okresu górnej kredy. Dziś zlokalizowany jest prawie 300 metrów od Wisły (dawniej jej nurt przepływał znacznie bliżej). Ściana wyrobiska wznosi się na wysokość 35 m., a szerokość jej sięga prawie 500 m. W górnej części kamieniołomu można zaobserwować dwie warstwy margli rozdzielone 3 metrowym pokładem opoki. W skałach możemy znaleźć też wiele pięknych i ciekawych skamieniałości. W chwili obecnej obszar stanowi stanowisko dokumentacyjne, wskazane do ochrony prawnej.

W latach 90. XX wieku nieczynny kamieniołom bywał naturalną scenerią i miejscem organizowanych tu bardzo popularnych i chętnie słuchanych koncertów plenerowych.

Kamieniołom odwiedzany jest dość chętnie przez turystów, jako cel długiego spaceru od śródmieścia koroną wału wiślanego. Czasami oglądanie i podziwianie kamieniołomu odbywa się od drugiej jego strony – to znaczy od góry, od Pól Miejskich i dojazdu od ul. Słonecznej.

Jeszcze jednym z wyjątkowych walorów turystycznych miasta jest gęsta sieć wąwozów lessowych o wysokich na kilka do kilkudziesięciu metrów ścianach, z których wiele wykorzystywanych jest jako szlaki turystyczne, ścieżki dydaktyczne. Do najciekawszych należą: Korzeniowy Dół, Plebani Dół, Norowy Dół, Wąwóz Małachowskiego, Chałajowy Dół i Wąwóz Kwaskowa Góra, Wąwóz Czerniawy.

Do innych atrakcyjnych turystycznie miejsc należą również Wylągi – z zespołem dworskim z XIX wieku, trasa spacerowa ul. Góry, stary cmentarz z wieloma wiekowymi nagrobkami, zespoły zabytkowe i widokowe na wzgórzu zamkowym oraz Górze Trzech Krzyży i wiele innych.

Ogólnie liczba odwiedzających miasto turystów sięga ponad 700 tysięcy rocznie (samo Muzeum Nadwiślańskie odwiedza około 25 tys. osób rocznie).

Kazimierz przeżywa prawdziwe oblężenie w okresie letnim, a zwłaszcza w czasie letnich weekendów. Wtedy liczba turystów i odwiedzających sięga nawet kilkunastu tysięcy. W okresie zimowym, po sezonie letnim (listopad - kwiecień) sytuacja ulega diametralnej zmianie. Wtedy ruch turystyczny gwałtownie spada, ograniczając się do niewielkiej liczby gości weekendowych oraz uczestników imprez szkoleniowych i konferencyjnych.

Obsługą ruchu turystycznego w Kazimierzu Dolnym zajmuje się m.in. istniejące od lat Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK oferujące usługi w zakresie rezerwacji noclegów w podległych kwaterach turystycznych, oferujących wyżywienie, wynajem pokoi gościnnych, usług przewodnickich, wycieczek krajoznawczych, wynajmu autokarów, rejsów statkami po Wiśle, sprzedaży informatorów, map i przewodników.

Rosnące zainteresowanie turystów odwiedzaniem miasteczka można zilustrować liczbą wycieczek obsługiwanych przez PTTK. Dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 5 Ilość wycieczek ogółem obsługanych przez przewodników z PTTK Kazimierz Dolny

Rok	2004	2005	2006
Ilość wycieczek	701	806	766
Osoby obsługane	26 044	33 102	25 322

Źródło: Dane z PTTK Kazimierz Dolny

Według danych z PTTK w Kazimierzu Dolnym w 2006 roku obsługano 21 grup zagranicznych (450 osób), które korzystały z przewodnika angielskojęzycznego.

Restauracje, kawiarnie, bary i pozostałe punkty gastronomiczne mogą przyjąć jednocześnie prawie ok. 3000 osób, a w sezonie dodatkowo jeszcze ponad 2000 osób, choć zdarzają się sytuacje – zwłaszcza w czasie dużych imprez ogólnomiejskich – że miejsc tych brakuje.

W mieście i gminie Kazimierz Dolny istnieje dość dobra, różnorodna baza noclegowa dla turystów. Mamy tu zarówno pojedyncze kwatery noclegowe w prywatnych domach, ale także apartamenty w centrum miasta, wiele pensjonatów, kilka obiektów hotelowych (kategorii od dwu do czterech gwiazdek), wiele siedlisk i kwater agroturystycznych. Na terenie miasta działa 1 kemping i 2 pola namiotowe, dysponujące łącznie około 220 miejscami noclegowymi.

Liczba miejsc noclegowych zarówno całorocznych jak i sezonowych utrzymywała się do 2000 r. mniej więcej na stałym poziomie (ponad 1100 miejsc całorocznych), jednak w ostatnich latach zaspokojenie potrzeb w tej dziedzinie wykazuje zdecydowaną tendencję wzrostową. W stosunku do danych z „Raportu o stanie miasta i gminy” z 2001 r. suma ta wzrosła ponad dwukrotnie. Ponadto poszerzył się również wachlarz standardu oraz ofert obiektów świadczących usługi noclegowe. W 2007 r. przybył miastu nowy duży obiekt turystyczny, jakim jest **** hotel oferujący 215 miejsc noclegowych o wysokim standardzie oraz ponadto usługi SPA & Wellness.

Tabela 6 Rozwój miejsc noclegowych w gminie Kazimierz Dolny w latach 2001 –2007.

Rodzaje obiektów turystycznych	Stan w 2001 r.	Stan w 2007 r.
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zajazdy;	680	700
Hotele	50	245
Pensjonaty	110	240
Schroniska turystyczne	100	100
Kwatery prywatne (całoroczne)	140	939
Agroturystyka (obiekty całoroczne)	-	387
Campingi i pola namiotowe	220	220
Łącznie	1300	2831

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Kazimierz Dolny oraz internetu

W ocenie atrakcyjności turystycznej miarodajna wydaje się być liczba miejsc przypadająca na 1000 mieszkańców. Tego właśnie wskaźnika użyto do porównania gminy Kazimierz Dolny z pozostałymi gminami powiatu.

Tabela 7 Wskaźniki liczby miejsc noclegowych przypadających na 1000 mieszkańców w gminach Puławy (miejska), Kazimierz Dolny i Nałęczów w latach 200-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
Kazimierz Dolny	146	152	157	158
Nałęczów	62	62	67	70
Puławy	14	14	14	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenach znajdujących się poza obrębem miasta Kazimierz Dolny, w sąsiednich wsiach i terenach niezabudowanych gminy nagromadzenie atrakcji turystycznych oraz ilości zabytków jest znacznie mniejsze, jednak wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy są wystarczającym powodem do rozwoju i dobrego funkcjonowania tu turystyki krajoznawczej, aktywnych form wypoczynku, agroturystyki. Wśród atrakcji turystycznych oferowanych w różnych miejscach gminy można wyróżnić: turystykę pieszą, turystykę rowerową po wyznaczonych trasach rowerowych, przejażdżki konne, lekcje jazdy konnej, przejażdżki dorożką, czterokołowcami (quadami), zimą kuligi, wykorzystywanie licznych punktów widokowych, spływy

kajakowe, wędkowanie, imprezy łowieckie, loty na spadlotniach, ofertę ekologiczną i atrakcje kultury regionalnej oferowane przez gospodarstwa agroturystyczne.

Do miejsc o wybitnych walorach historycznych, zabytkowych i krajobrazowych można zaliczyć wieś Bochoćnicę, zlokalizowaną w dolinie rzeki Bystrej. Wieś umiejscowiona jest pomiędzy Kazimierzem a Puławami. W Bochoćnicy znajduje się nieczynny już dziś piękny kamieniołom – eksploatowany metodą komorową, polegającą na drażeniu chodników w zboczu. Na jednym z bochoćnickich wzgórz, ukryte w gęstym lesie, znajdują się ruiny zamku Esterki. Według legendarnych przekazów zamek został wybudowany dla nałożnicy króla Kazimierza Wielkiego – pięknej Żydówki Esterki. Obiekt pochodzi z XIV w. Wiadomo na pewno, że był zamkiem prywatnym zamożnego rodu Firlejów. Obok zamku na terenie prywatnym znajdują się ruiny renesansowej kaplicy - mauzoleum Jana Bochoćnickiego, w podziemiach której mieści się sklepiona krypta.

Atrakcyjnym przyrodniczo i krajobrazowo miejscem są też okolice Zbędownic. Wierzchowina Zbędownicka charakteryzuje się ogromną gęstością wąwozów – długości 10 km / 1 km², zaliczaną do największych w Europie.

Równie ciekawe krajobrazowo są inne wsie gminy: szczególnie Witoszyn (z płynącym tu Potokiem Witoszyńskim, w którym żyją pstrągi i bobry oraz ze śladami zamku uwiecznionego w XVIII w. przez Zygmunta Vogla), Rzeczycza (w której znajduje się nieczynny kamieniołom), Rzeczycza Kolonia, Wierzchoniów i Parchatka.

IV.4. Podsumowanie

W analizowanym okresie 2000-2006 trend przejawiający się w liczbie zarejestrowanych na terenie Gminy Kazimierz Dolny podmiotów gospodarczych był rosnący. Większość przedsiębiorstw to podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Brak jest na tym obszarze większych przedsiębiorstw dających zatrudnienie i odprowadzających w części podatki do kasy gminy. Podstawowymi obszarami zatrudnienia dla mieszkańców gminy są usługi (głównie związane z turystyką), handel oraz rolnictwo. Całkowita powierzchnia użytków rolnych obejmuje około 74% terenu całej gminy i sprawia, że rolnictwo rozwija się nawet w granicach administracyjnych miasta. Niestety aż 86% liczby gospodarstw nie przekracza swą powierzchnią 5 ha. Jednak cechy gminy w powiązaniu z dużą liczbą

osób zatrudnionych w rolnictwie dają duży potencjał, który może być znaczący dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

Znaczący udział osób zatrudnionych w rolnictwie przekłada się na fakt pozytywnego kształtowania się współczynnika udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym - jest on niższy niż w województwie lubelskim.

Z informacji PTTK oraz mieszkańców i osób odwiedzających Kazimierz Dolny wynika, że pomimo znacznych inwestycji w sferze usług nadal istnieją problemy związane z możliwością rozwoju gminy, a są to m.in.:

- nadmierna sezonowość funkcji turystyczno – wypoczynkowych, która nie pozwala w pełni wykorzystać walorów miasta i stanowi przeszkodę we wzroście miejsc pracy w sferze turystyki,
- niewystarczająca struktura bazy turystycznej, w szczególności brak wystarczającej liczby urządzeń i zaplecza sportowo – rekreacyjnego,
- niewystarczające wykorzystanie walorów turystycznych i rekreacyjnych terenów gminy położonych poza obszarem miasta Kazimierz Dolny.

Badania ruchu turystycznego wskazują, że ilość turystów „weekendowych” waha się od 4-7 tys., natomiast w czasie trwania większych imprez ilość przyjezdnych osiąga nawet 50 tys. osób. Rocznie w mieście odbywa się ponad 400 imprez konferencyjnych. Kierunek ten z punktu widzenia interesów miasta wydaje się najbardziej perspektywiczny.

V. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

V.1. Komunikacja drogowa

Gmina Kazimierz Dolny posiada dobre połączenia drogowe z najważniejszymi ośrodkami miejskimi województwa. Do miasta Kazimierz Dolny kursuje linia podmiejska z Puław, a z Lublinem dogodne połączenia zapewniają linie prywatnych busów, oraz komunikacja PKS.

Większość dróg gminnych to drogi gruntowe bardzo złej jakości z powodu stale wzrastającego natężenia ruchu związanego m.in z napływem turystów. Konsekwencją nagromadzenia bardzo dużej liczby samochodów, szczególnie w okresie wiosenno-letnim jest brak miejsc parkingowych na wyznaczonych terenach. Stąd problemy z

parkowaniem samochodów osobowych turystów odwiedzających Kazimierz Dolny i okolice. Drogi bitumiczne w gminie i w mieście są w bardzo złym stanie technicznym. Istniejące nawierzchnie, na których nie wykonywano robót konserwacyjnych i przebudowy wykazują pęknięcia, koleiny w nawierzchni bitumicznej, wyeksploatowana jest warstwa ścieralna, brak pasów bezpieczeństwa przy pasach ruchu, brak ciągów pieszo-rowerowych. Pilnej przebudowy wymagają zarówno drogi wojewódzkie, po których aktualnie odbywa się ruch tranzytowy (tj. na odcinkach, które dotychczas nie zostały przebudowane), jak również wszystkie inne rodzaje dróg w gminie. Wzmocnienie konstrukcji nawierzchni oraz budowy odwodnienia wymagają niemal wszystkie drogi publiczne w gminie. Braki ciągów pieszych (chodników) przy drogach powiatowych oraz gminnych i sprawnie funkcjonującego systemu ich odwadniania wpływają na duże utrudnienia komunikacyjne. W gminie występuje śladowy odsetek ścieżek i dróg dla rowerzystów. Na terenie gminy znajduje się 16 km dróg wojewódzkich o nawierzchni bitumicznej. Są to drogi:

- 824 Puławy – Bochońnica - Opole Lubelskie,
- 830 Bochońnica – Nałęczów - Lublin.

Drogi powiatowe mają łącznie długość 41,537 km o powierzchni nawierzchni 221 074 m², w tym:

- na terenie gminy 17,791 km o powierzchni 85 641 m² z nawierzchniami:

- bitumiczną 14,838 km - powierzchnia 72 871 m²,
- gruntową 2,953 km - powierzchnia 12 770 m²,

- na terenie miasta Kazimierz Dolny 23,746 km dróg o powierzchni 135 433 m² z nawierzchniami:

- bitumiczną 22,604 km- powierzchnia 128 145 m²,
- kostka betonową 1,142 km- powierzchnia 7 288 m²

Przez teren miasta i gminy będą trasy następujących **dróg powiatowych**:

- 2529 L Bochońnica - Kazimierz Dolny - Uściąg
- 2527 L Kazimierz Dolny - Podgórz - Wilków
- 2546 L Kazimierz Dolny - Wylągi- Kol. Rzeczycza

- 2547 L Kazimierz Dolny (Jeziorszczyzna) - Zaborze - Niezabitów
- 2545 L Celejów – Witoszyn - Kol. Rzeczyca
- 2612 L Karczmyska - Kol. Rzeczyca
- 2528 L Kazimierz Dolny – Dobre – Wilków

i drogi gminne:

- na terenie gminy łącznie 26,82 km
- na terenie miasta łącznie 34 km

Na terenie miasta Kazimierz Dolny

- ulice: Puławska, Al. Kazimierza Wielkiego, Tyszkiewicza, Witkiewicza, część ulicy Senatorskiej, Nadrzeczna, Czerniawy zlokalizowane są w ciągu drogi powiatowej 2529L
- ulica Słoneczna zlokalizowana jest w ciągu drogi powiatowej 2527L
- ulice: Doły i Kwaskowa Góra są zlokalizowane w ciągu drogi powiatowej 2547L
- ulica Lubelska z dniem 01.01.2001 została zaliczona do kategorii dróg gminnych.

V.1.1. Kolej

Na terenie gminy nie ma linii kolejowych. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w odległości 15 km w Puławach.

V.1.2. System zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków

Siecią wodociągową, kanalizacyjną i oczyszczalnią ścieków obsługującą gminę Kazimierz Dolny zarządza Miejski Zakład Komunalny w Kazimierzu Dolnym.

V.1.2.1. Wodociąg

Istniejąca sieć wodociągowa gminy Kazimierz Dolny ma charakter pierścieniowo-rozgałęzienny. Sieć nie wykracza poza teren gminy, a swym zasięgiem obejmuje:

1. Kazimierz Dolny,
2. Bochońnicę,
3. Wierzchniów,

4. Wylągi,
5. Witoszyn,
6. Góry Pierwsze,
7. Góry Drugie,
8. Góry Trzecie,
9. Jeziorszczyznę
10. Doły.

Stopień zwodociągowania gminy wynosi w granicach 60-70%.

Dodatkowo funkcjonują niezależne podsystemy zasilane przez import wody z wodociągu puławskiego (w miejscowości Parchatka) oraz z gminy Wąwolnica (miejscowość Kolonia Witoszyn). Istnieje także niezależny, lokalny wodociąg zasilany z własnego ujęcia głębinowego – Zbędownice.

Tabela 8 Sieć wodociągowa miasta Kazimierz Dolny

Lp.	Wyszczególnienie	rok budowy	długość [km]	średnica [mm]	materiał	stan
1	Ulica Lubelska	1972	0,65	150	żeliwo	zły *
2	Ulica Szkolna	1977	bd	100	żeliwo	dobry
3	Ulica Kwaskowa Góra-Doły-Wylągi	1972	-	150	żeliwo	b. zły
		1972	-	100	PCV	
		1998	-	-	-	
4	Ulica Czerniawy	1980	1,3	100	żeliwo	zły *
5	Ulica Słoneczna	-	-	100	PCV	b. zły **
6	Ulica Nadrzeczna	1972		150	żeliwo	b. zły
7	Ulica Małachowskiego	1977	0,4	100	żeliwo	dobry *
8	Ulica Plebanka	1977		100	żeliwo	dobry *
9	Ulica Klasztorna-Krakowska	1972		150/100	żeliwo	b. zły
10	Ulica Senatorska	2001		150	PE żeliwo	dobry
				100		
11	Ulica Nadwiślańska	1971				zły
12	Ulica Witkiewicza	1971	0,1	150	żeliwo	zły
13	Ulica Puławska	1972		150	żeliwo	dobry
14	Ulica Podzamcze-Tyszkiewicza	1977		100	żeliwo	b. zły
15	Ulica Sadowa	1977	0,4	100/80	żeliwo	dobry
16	Ulica Rynek -Browarna – Mały	1971		150/100	żeliwo	zły *, **

Lp.	Wyszczególnienie	rok budowy	długość [km]	średnica [mm]	materiał	stan
	Rynek					

Źródło: Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych dla miasta i gminy Kazimierz Dolny na lata 2004-2010, Fundacja „Centrum Ekspertyz Wodnych”, Lublin 2004

* - nie spełnia warunków przeciwpożarowych lub technicznych

** - nie spełnia warunków do dalszej rozbudowy

Tabela 9 Sieć wodociągowa gminy Kazimierz Dolny

Lp.	Wyszczególnienie	rok budowy	długość (sieć+przyłącza) [km]	średnica sieci [mm]	materiał	stan
1	wieś Bochoznica	1994-1995	7,4+5,5	80/90/100/150	PCV	zły *
2	wieś Jeziorszczyzna	2000	7,6+5,2	110	PCV	
3	wieś Skowieszyn	1992	4,6+1,4	100/80	PCV	dobry
4	wieś Wierzchniów	1990	8,1+4,9	150/100/80 80	PCV Stal	dobry *
5	wieś Witoszyn i Kolonia Witoszyn***	2003	8,2+2	90/110	PCV	dobry
6	wieś Wylągi	1993	2,2+1,4	100	PCV	dobry
7	wieś Parchatka****	1987	4,0+4,6	160/110/90	PCV	dobry

Źródło: Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych dla miasta i gminy Kazimierz Dolny na lata 2004-2010, Fundacja „Centrum Ekspertyz Wodnych”, Lublin 2004

* - nie spełnia warunków przeciwpożarowych lub technicznych

** - nie spełnia warunków do dalszej rozbudowy

*** - zasilane z ujęcia wody Rąblów

**** - zasilane z wodociągu miejskiego miasta Puławy

V.1.2.2. Ujęcia wody

Istniejące ujęcia wody znajdują się w miejscowościach:

1. Góry,
2. Wierzchniów,
3. Zbędownice

Ujęcie Góry jest najstarszym ujęciem wody w gminie. Wybudowano je w latach 1969-1970, a obecnie funkcjonuje wraz ze zbiornikiem o pojemności 500 m³ i lokalną

hydrofornią. W związku z tym, że ujęcie wody pracuje praktycznie od 30 lat, a w tym czasie zmieniły się uwarunkowania zewnętrzne, jak również potrzeby jakim muszą sprostać urządzenia przy jednoczesnym obniżeniu kosztów eksploatacji, należy przeprowadzić modernizację obiektu. Dotyczy to zarówno samego układu hydroforowego, jak i agregatów pompowych oraz automatyki obsługi ujęcia.

Ciekawostką zastosowanego zasilania w wodę miasta Kazimierz Dolny jest to, że istniejący system wodociągowy jest systemem grawitacyjnym. Woda ze zbiornika magazynowego ujęcia poprzez zbiornik redukcyjny spływa do sieci miejskiej kolektorem żeliwnym o przekroju 250 mm.

Ujęcie wody Wierzchoniów wraz ze zbiornikiem retencyjnym o pojemności 50 m³ zostało wybudowane na początku lat 90-tych. Obsługuje ono miejscowości:

- Wierzchoniów,
- Bochońnicę
- Witoszyn.

V.1.2.3. **Kanalizacja**

Tabela 10. Sieć kanalizacyjna miasta Kazimierz Dolny

Lp.	Wyszczególnienie	średnica sieci [mm]	materiał	rok budowy	długość sieci [km]
1	Ulica Czerniawy	200	kamionka	1980	1,3
2	Ulica Kwaskowa Góra	150/200	kamionka	1972	1,2
3	Ulica Małachowskiego	200	kamionka	1977	0,6
4	Ulica Plebanka	200	kamionka	1977	0,33
5	Ulica Mały Rynek	150/200	kamionka	1971	0,25
6	Ulica Nadrzeczna	300	kamionka	1972	1,01
7	Ulica Senatorska	300	kamionka	1972	0,35
8	Ulica Krakowska	200	kamionka	1972	0,85
9	Ulica Krakowska przy wale wiślanym	250/300	kamionka	2000/2002	1,75
10	Ulica Szkolna	150	PCV	2000	0,42
11	Ulica Lubelska	150/200	kamionka	1973	0,68
12	Ulica Nadwiślańska	300	kamionka	1971	0,2
13	Ulica Witkiewicza	200	kamionka	1971	0,1
14	Ulica Zamkowa	200	kamionka/PCV	1971/2003	0,95
15	Ulica Puławska Dolna	200	kamionka	1974/1984	2,25
16	Ulica	200	kamionka	1977	0,4

Lp.	Wyszczególnienie	średnica sieci [mm]	materiał	rok budowy	długość sieci [km]
	Podzamcze/Tyszkiewicza				
17	Ulica Sadowa	200	kamionka	1976	0,22
RAZEM					12,36

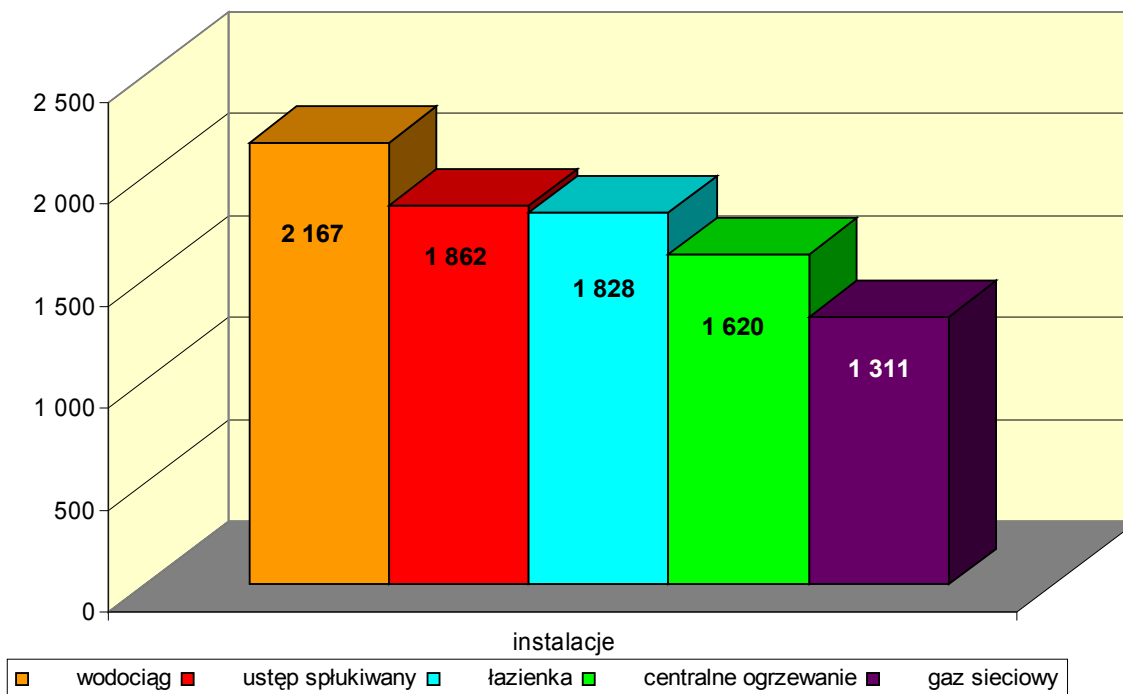
Źródło: Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych dla miasta i gminy Kazimierz Dolny na lata 2004-2010, Fundacja „Centrum Ekspertyz Wodnych”, Lublin 2004

Poza terenem miasta funkcjonuje jedynie sieć kanalizacyjna we wsi Bochoznica wybudowana w dwóch etapach w latach 1996-1999. Jest to system ciśnieniowo-grawitacyjny wykonany z rur PCV o średnicy 200 mm i 150mm. Jej długość to około 8 km.

W skład systemu kanalizacji wchodzi dodatkowo 5 pompowni ścieków:

1. przepompownia główna przy ulicy Senatorskiej,
2. przepompownia nr 1 przy ulicy Nadwiślańskiej,
3. przepompownia nr 2 przy ulicy Bulwar,
4. przepompownia nr 3 na placu Straży Pożarnej,
5. przepompownia nr 4 w ul. Szkolnej.

Poniższy wykres przedstawia wyposażenie mieszkań w Gminie Kazimierz Dolny w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne wg stanu na koniec 2006 roku (dane GUS). Według przytoczonych danych GUS 88,9% mieszkań było wyposażonych w wodociąg, około 70% posiadało łazienkę z kanalizacją, a tylko 50% sieciowy.

Wykres 25 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne – Gmina Kazimierz Dolny (stan na 31.12.2006r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

V.1.2.4. Oczyszczalnia ścieków

Istniejąca Oczyszczalnia Ścieków dla Gminy Kazimierz Dolny zlokalizowana jest na granicy wsi Bochothnica oraz miasta Kazimierz Dolny.

Ilość ścieków odprowadzanych do Wisły w km 361+600 określona w pozwoleniu wodnoprawnym dla oczyszczalni ścieków wynosi:

a) w miesiącach od maja od października

Qd śr - 905 m³/d

Qh max – 80 m³/h

b) w miesiącach od października do kwietnia

Qd śr - 757 m³/d

Qh max – 67 m³/h

Dopuszczalne zanieczyszczenie wynosi:

BZT₅ 25 mg O₂/l

ChZT_{cr} 125 mg O₂/l

Zawiesina ogólna 35 mg O₂/l

Obecna przepustowość oczyszczalni ścieków wynosi 905 m³/dobę i jest to wielkość wystarczająca dla obecnego i przyszłego zapotrzebowania na odbiór i oczyszczanie ścieków.

V.1.3. Gospodarka odpadami

Ilość odpadów produkowanych w gminie szacowana jest na 1898 ton na rok. W gminie obowiązuje indywidualny system gromadzenia i wywozu odpadów przez Zakład Usług Komunalnych Puławy. Zebrane odpady kierowane są obecnie na komunalne wysypisko odpadów w miejscowości Dąbrówka. Składa się ono z dwóch niecek o łącznej powierzchni 0,9 ha, zaś pojemność składowiska 10 693 m³. Przewidywany jest okres eksploatacji do 2012 r. Na terenie gminy jest stosowany system segregacji odpadów. W Kazimierzu Dolnym znajdują się dwa ogólnodostępne zestawy do segregacji: pet, szkło, papier.

V.1.4. Sieć energetyczna

Podstawowym źródłem zasilania w energię elektryczną dla miasta i gminy Kazimierz jest istniejąca w Cholewiance Główna Podstacja Zasilająca 11/15 kV. GPZ Cholewianka jest zasilana linią WN-110kV z GPZ Puławy. z Podstacji tej wyprowadzone są napowietrzne linie magistralne średniego napięcia tworzące układ powiązań pomiędzy GPZ Opole, GPZ Poniatowa, GPZ-Klementowice i GPZ-Puławy Rudy. Linie te (poprzez przyłącza) doprowadzają energię elektryczną do słupowych stacji transformatorowych 15/04 kV istniejących na terenie miasta i gminy. W centrum Kazimierza ułożone są kablowe linie SN-15kV. Stanowią one tzw. miejski układ, który wymaga modernizacji i rozbudowy w zakresie realizacji miejskich stacji transformatorowych SN/NN oraz linii kablowych SN. Dodatkowo istnieje potrzeba wymiany istniejących napowietrznych linii energetycznych na linie kablowe, z uwagi na ochronę walorów krajobrazowych gminy.

V.1.5. Sieć gazownicza

Na terenie gminy Kazimierz Dolny funkcjonuje sieć gazowa, długość czynnej sieci rozdzielczej w roku 2005 wynosiła 85,7 km. Układ gazociągów znajdujących się na terenie miasta i gminy Kazimierz Dolny zasilany jest gazem ziemnym wysokometanowym GA-50 o cieple spalania ok. 39 MJ/m³ z gazociągu wysokiego

ciśnienia Dn 100 mm. Pn 5,0 Mpa L = ok. 13 km relacji Kębło – Kazimierz. Gaz ze stacji redukcyjno - pomiarowej I-go stopnia rozprowadzany jest gazociągami rozdzielczymi średniego ciśnienia za wyjątkiem części miasta w pobliżu Rynku gdzie ciśnienie gazu jest zredukowane w stacji redukcyjnej II0 usytuowanej przy ul. Senatorskiej i dalej rozprowadzony jest gaz do odbiorców gazociągami rozdzielczymi niskiego ciśnienia. Stacja redukcyjna II-stopnia zasila odbiorców w ul. Senatorskiej, ul. Witkiewicza, Rynek z częścią ul. Lubelskiej do nr 5, ul. Podgórznej, ul. Klasztornej, część ul. Krakowskiej do nr 31 ul. Nadwiślańskiej, ul. Sadowej, ul. Bulwar i ul. Podzamcze.

Na terenie miasta Kazimierz Dolny ogólna długość sieci gazowej średniego ciśnienia wynosi 21,50 km; w tym 20,50 z rur stalowych i 1,0 km z rur PE; długość przyłączy 14,31 km w ilości 459 sztuk, natomiast ogólna długość sieci gazowej niskiego ciśnienia wynosi 2,13 km (w tym 2,11 km z rur stalowych i 0,02 km z rur PE), długość przyłączy 2,32 km w ilości 111 sztuk. Na terenie miasta z gazu ziemnego korzysta łącznie 594 odbiorców, w tym 515 indywidualnych i 79 innych.

Na terenie gminy Kazimierz Dolny ogólna długość sieci gazowej średniego ciśnienia wynosi 47,36 km w tym 13,83 z rur stalowych i 33,53 z rur PE, długość przyłączy 21,58 km w ilości 672 sztuk, z których łącznie korzysta 403 odbiorców.

Sieć gazowa występuje w następujących miejscowościach:

Bochotnica, Cholewianka, część Dąbrówki, Jeziorszczyzna, Mięćmierz, Okale, Parchatka, Skowieszyn, Wierzchoniów, Wylągi, częściowo m. Rzeczyca, częściowo Rzeczyca Kolonia.

Stan techniczny istniejących sieci gazowych jest dobry. Potrzeby inwestycyjne w zakresie sieci gazowej obejmują wykonanie drugiej linii zasilającej gminę i miasto Kazimierz Dolny w gaz oraz rozbudowę sieci w tych rejonach gminy, gdzie występuje taka potrzeba.

V.2. Podsumowanie

Podstawową trudnością w zakresie inwestycji w infrastrukturę jest fakt, że znaczna część gminy znajduje się na obszarze ochrony przyrody i krajobrazu. Powoduje to konieczność uciekania się do rozwiązań nieingerujących w sferę przyrody i dziedzictwa kulturowego. Należy podkreślić, że rozwiązania takie są z zasady

kosztowniejsze i bardziej czasochłonne. Podobnie rzecz ma się z obszarem miejskim, który leży w strefie ochrony konserwatorskiej. Utrudnienia związane z przygotowaniem inwestycji w takiej lokalizacji to także wysokie koszty (np. dodatkowe opracowania archeologiczne, ekspertyzy stanu technicznego, konieczność zastosowania drogich materiałów), wydłużony czas przygotowywania dokumentacji projektowej w związku z obowiązkiem uzgadniania jej z wojewódzkim konserwatorem zabytków, ryzyko nieuzgodnienia koncepcji projektowych przez konserwatora.

Konsekwencją konieczności wielu uzgodnień oraz restrykcji inwestycyjnych jest fakt, że inwestycje w infrastrukturę techniczną dla lokalnej społeczności są obciążone właśnie tymi dodatkowymi utrudnieniami i kosztami.

Analizując potrzeby w zakresie infrastruktury technicznej należy stwierdzić, że zakres inwestycji, jakie muszą być przeprowadzone w najbliższym czasie, jest dość znaczny. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz gazowa wymaga modernizacji i rozbudowy. Także sieć dróg nie zaspokaja potrzeb mieszkańców gminy Kazimierz Dolny i nie jest w stanie obsłużyć ruchu turystycznego.

Dodatkowe problemy to m.in.:

- niewystarczający poziom rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej w sołectwach,
- niewystarczające zaplecze parkingowe,
- zły stan nawierzchni dróg, chodników oraz oświetlenia drogowego w mieście i gminie,
- dzikie wysypiska, zaśmiecanie terenu gminy,
- zanieczyszczenie powietrza w związku z dużym ruchem drogowym w mieście,
- niewystarczająca edukacja ekologiczna społeczeństwa.

VI. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Według danych pochodzących ze Spisu Powszechnego 2002 wśród gospodarstw domowych przeważały gospodarstwa jedno - dwuosobowe. Tworzą one najliczniejszą grupę zarówno w gminie jak i w mieście. Jest to pewnego rodzaju osobliwość i rzecz raczej typowa dla obszarów miejskich. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego

mieszkania w mieście Kazimierz Dolny wynosiła 71,3 m², w gminie 72,4 m². Była to powierzchnia zbliżona do średniej dla województwa wynoszącej 73,3 m². Wielkość ta kształtowała się korzystniej od wielkości średniej dla powiatu puławskiego (69,1 m²). Na jednego mieszkańca gminy Kazimierz Dolny przypadało 21,2 m² powierzchni mieszkania.

VI.1. Edukacja

System oświaty w mieście oparty jest o 2 szkoły podstawowe, gimnazjum, Gminny Zespół Szkół w Kazimierzu Dolnym oraz Zespół Szkół im. Jana Koszczyca-Witkiewicza. Szkoły podstawowe na terenie gminy znajdują się w miejscowościach: Bochońnica, Rzeczyca oraz Szkoły w Dabrówce i Skowieszynku. Ponadto, w mieście funkcjonuje przedszkole, do którego uczęszczało ogółem 80 dzieci.

Gminny Zespół Szkół w Kazimierzu Dolnym

Szkoła Podstawowa z sześcioletnim cyklem nauczania podzielonym na dwa etapy edukacyjne dostosowane do okresów rozwojowych dzieci: I etap - klasy I-III, II etap klasy IV-VI

Szkoła prowadzi zajęcia dydaktyczne w tym samym budynku co Liceum Ogólnokształcące oraz Gimnazjum zajmując wschodnie jego skrzydło gdzie mieści się 9 sal lekcyjnych.

W szkole realizowane są zajęcia pozalekcyjne obejmujące kółko historyczne, zespół taneczny i chór. W ramach pracy społecznej nauczyciel WF organizuje wyjazdy dzieci na basen.

Gimnazjum w Kazimierzu Dolnym istnieje od 1999 r. i oferuje naukę dwóch języków obcych: język angielski oraz język niemiecki. Posiada pracownię komputerową z dostępem do Internetu, prowadzi ciekawe zajęcia pozalekcyjne, współpracuje z instytucjami lokalnymi tj: Muzeum Nadwiślańskie, Muzeum Przyrodnicze, Kazimierski Park Krajobrazowy, Kazimierski Ośrodek Kultury, Biblioteka Miejska, PTTK w Kazimierzu Dolnym, galerie, Klub Rotary, OSP, Parafia Rzymsko-Katolicka wykorzystując zasoby kulturowe i naturalne Kazimierza i Parku, oraz działalność tych instytucji uatrakcyjniając i wzbogacając ofertę dydaktyczno-wychowawczą.

Liceum Ogólnokształcące

Liceum kształci w dwóch profilach: ogólnym i informatycznym z rozszerzonymi elementami plastyki (grafika komputerowa). Liceum w pełni realizuje podstawy programowe zgodnie z rozporządzeniem MEN.

Z uwagi na wspólną lokalizację LO, Gimnazjum i SP nr 1 użytkują wspólnie takie obiekty jak sala gimnastyczna, aula, biblioteka, kuchnia, stołówka, szatnia, gabinet dentystyczny, gabinet pielęgniarki szkolnej.

Baza lokalowa jest oceniana jako niewystarczająca. Najbardziej odczuwalny jest brak sal gimnastycznych, boiska oraz odpowiednio wyposażonych pracowni językowych, fizycznej i chemicznej. Poziom księgozbioru jest oceniany jako przeciętny, natomiast kuchnia i stołówka są oceniane jako niewystarczające. Budynek szkoły wymaga kapitalnego remontu: zmiany pokrycia dachowego, wymiany instalacji elektrycznej, instalacji C.O., naprawy instalacji wewnętrznych i zewnętrznych, wymiany większej części stolarki okiennej, wymiany podłóg na korytarzach oraz niektórych salach lekcyjnych. Liceum Ogólnokształcące posiada własny internat.

Spółeczna Szkoła Podstawowa w Skowieszynku

Spółeczna Szkoła Podstawowa w Skowieszynku rozpoczęła swoją działalność od 1 września 2006r. Została założona w miejsce zlikwidowanej filii.

Do szkoły uczęszcza 16 dzieci. W szkole prowadzone są zajęcia dodatkowe: kółko teatralne, kółko ekologiczne, kółko informatyczne.

Szkoła Podstawowa nr 2 w Kazimierzu Dolnym

Obiekt szkoły jest zlokalizowany w miejscowości Dąbrówka.

Zakres nauczania szkoły obejmuje następujące etapy edukacji:

- wychowanie przedszkolne dla dzieci 6-cio letnich,
- I etap edukacji – klasy I-III, kształcenie zintegrowane – 3 oddziały,
- II etap edukacji, klasy IV-VI – 3 oddziały.

Budynek lokalowy jest w dobrym stanie technicznym i posiada powierzchnię 446 m². W budynku mieści się 6 sal lekcyjnych, obok niego pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej, biblioteka szkolna i mała sala komputerowa. Poziom wyposażenia w pomoce dydaktyczne jest oceniany jako dobry. Szkoła prowadzi naukę języka angielskiego od

1-szej klasy, a ponadto uczniowie mają możliwość poznawania informatyki i korzystają z basenu ZST w Puławach.

Zespół Szkół im. Jana Koszczyca Witkiewicza (podlega pod Starostwo Powiatowe w Puławach). W skład Zespołu wchodzi obecnie Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum, Liceum Profilowane oraz Liceum Ogólnokształcące.

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE z rozszerzeniem w ramach przedmiotów j. polski, j. angielski, wiedza o społeczeństwie i informatyka /klasa medialna/– cykl kształcenia 3 lata. Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (dwa do wyboru).

TECHNIKUM – cykl kształcenia 4 lata w kierunku technik logistyki i technik hotelarstwa.

Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (dwa do wyboru)

Uczniowie specjalizacji hotelarstwa mają możliwość odbywania praktyk zawodowych w Niemczech oraz renomowanych hotelach prowadzonych przez Alliance Holding Sp. z o.o. (np. AIRPORT HOTEL OKĘCIE czy nowo powstały hotel KRÓL KAZIMIERZ w Kazimierzu Dolnym)

LICEUM PROFILOWANE – cykl kształcenia 3 lata

- profil usługowo-gospodarczy

Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (dwa do wyboru)

Plan kształcenia ogólnozawodowego w tym profilu przewiduje naukę w następujących blokach tematycznych:

- przygotowanie do prowadzenia działalności usługowej
- obsługa klienta
- administrowanie przedsiębiorstwem usługowym

Absolwent liceum jest przygotowany do zdobycia zawodu technika w szkole policealnej w takich branżach jak: hotelarstwo i turystyka, żywienie (gastronomia), usługi kosmetyczne, fryzjerstwo itp. Po ukończeniu liceum i zdaniu matury absolwent może kontynuować naukę na wyższych studiach.

ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA – oddziały wielozawodowe. Cykl kształcenia – 2 lub 3 lata w zależności od zawodu. Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (jeden do wyboru)

W cyklu dwuletnim istnieje możliwość kształcenia w takich zawodach jak: kucharz małej gastronomii, sprzedawca, fotograf, operator maszyn leśnych, rybak śródlądowy, mechanik maszyn i urządzeń drogowych, kowal i innych – do wyboru są 22 zawody.

W cyklu trzyletnim istnieje możliwość kształcenia w takich zawodach jak: fryzjer, cieśla, murarz, monter instalacji gazowych, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, blacharz samochodowy, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik, elektryk, cukiernik, piekarz, stolarz i innych – do wyboru są 54 zawody.

W placówce funkcjonują również:

UZUPEŁNIAJĄCE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA MŁODZIEŻY - cykl kształcenia – 2 lata (nauka kończy się egzaminem maturalnym). Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (dwa do wyboru).

UZUPEŁNIAJĄCE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH - cykl kształcenia – 2 lata (nauka kończy się egzaminem maturalnym, zajęcia odbywają się 3 razy w tygodniu). Nauczane języki obce: j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski (jeden do wyboru jako kontynuacja języka nauczanego w ZSZ).

Baza lokalowa szkół nie jest wystarczająca na potrzeby mieszkańców gminy, nie posiada odpowiednio urządzonego i wyposażonego zaplecza sportowego. Istniejące obiekty nie są w stanie sprostać wszystkim funkcjom, jakie są stawiane obiektom edukacyjno-sportowym. Szkoły nie są wyposażone w odpowiednie zaplecze sportowe. Uczniowie są zmuszeni dojeżdżać do Puław oddalonych od Kazimierza o kilkanaście kilometrów po to, by móc skorzystać z pływalni.

Szkoły na terenie miasta nie są przystosowane do kształcenia dzieci niepełnosprawnych. Dla umożliwienia dostępu osób niepełnosprawnych na teren placówek szkolno-wychowawczych niezbędna jest likwidacja barier architektonicznych.

W Zespole Szkół w Kazimierzu Dolnym funkcjonuje również szkoła wyższa. Jest to jednostka, która działa pod patronatem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

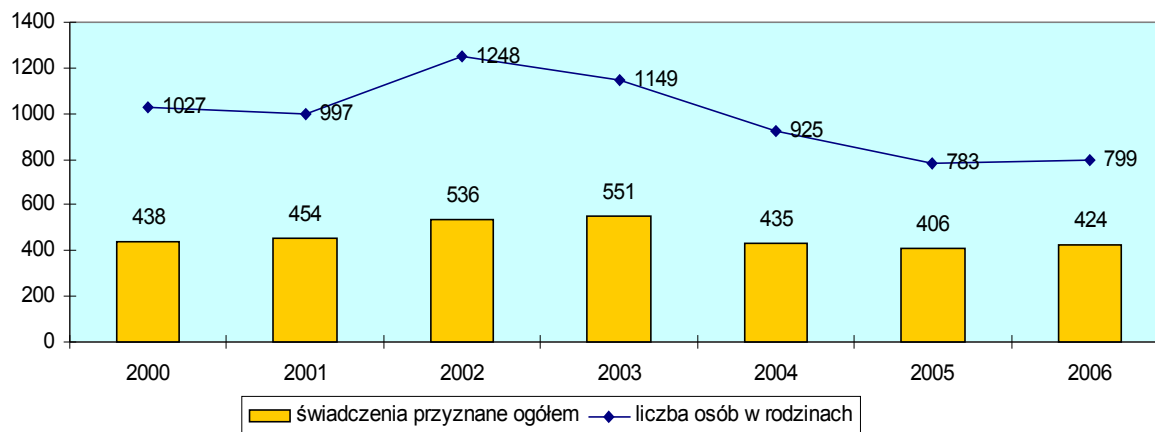
w Lublinie. Tak więc w samym mieście można kontynuować edukację na poziomie wyższym. Przy ul. Nadwiślańskiej ma bowiem swoją siedzibę **Kolegium Sztuk Pięknych UMCS** oferujące kształcenie w systemie dziennym, na poziomie licencjata na kierunkach "malarstwo", "grafika" i "kulturoznawstwo".

VI.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W Gminie Kazimierz Dolny (według danych GUS na koniec 2006 roku) działały trzy podmioty spełniające funkcje przychodni, ośrodka zdrowia, czy poradni, w tym jeden publiczny i dwa niepubliczne (NZOZ – dentystyczny i NZOZ – ginekologia), które udzieliły 56 644 porady. Mieszkańcy mogli korzystać z usług dwóch aptek. Na terenie Gminy nie funkcjonuje żaden żłobek. Ponadto w Kazimierzu Dolnym działa podstacja pogotowia ratunkowego wyjazdowego bez pomocy ambulatoryjnej na miejscu.

Zakres działań związanych z opieką społeczną wykonuje MGOPS Kazimierz Dolny. Na poniższym wykresie ukazano liczbę przyznanych świadczeń oraz osób w rodzinach objętych pomocą MGOPS Kazimierz Dolny w latach 2000-2006.

Wykres 26 Świadczenia przyznane oraz liczba osób w rodzinach objęta pomocą MGOPS Kazimierz Dolny w latach 2000-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS Kazimierz Dolny

Według danych za I półrocze 2007 r. liczba rodzin objętych świadczeniami wyniosła 132 (objęto pomocą 470 osób).

VI.3. Bezpieczeństwo publiczne

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność Gminy.

W Gminie Kazimierz Dolny nad porządkiem i bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Posterunek Policji z siedzibą w Kazimierzu Dolnym działający całodobowo. Obszar terytorialny działania Posterunku obejmuje miejscowości: Kazimierz Dolny, Skowieszyn, Jeziorszczyzna, Kolonia Rzeczyca, Rzeczyca, Witoszyn, Bochońnica, Parchatka, Zbędowice, Wylągi, Cholewianka, Mięćmierz-Okale, Dąbrówka, Góry, Wierzchniów.

W analizowanym okresie najczęściej popełnianymi na terenie Gminy przestępstwami były kradzieże i kradzieże z włamaniem. Wśród najczęściej popełnianych na terenie Gminy wykroczeń znalazły się czyny polegające na: kradzieży lub przywłaszczeniu, niezachowaniu należytej ostrożności powodującej zagrożenie w ruchu drogowym oraz nie zastosowanie się do znaku drogowego.

Na terenie Gminy działa 7 jednostek straży pożarnej, które posiadają 7 remiz strażackich oraz 10 samochodów strażackich, które zapewniają mieszkańcom bezpieczeństwo przeciwpożarowe.

Pomoc wyjazdową w zakresie ochrony zdrowia na terenie Gminy zapewnia Pogotowie Ratunkowe w Puławach.

VI.4. Sport

W Kazimierzu na rzecz rozwoju sportu działa Kazimierski Klub Sportowy „Orły Kazimierz” posiadający stadion o pojemności 500 miejsc. Ponadto mieszkańcy mogą korzystać z infrastruktury sportowej szkół, jednak niemal wyłącznie w okresie letnim (m.in. korty tenisowe przy zespole szkół zawodowych, boisko przy gminnym zespole szkół w Kazimierzu Dolnym). W dziedzinie sportów wodnych pewne (ograniczone na razie) możliwości oferuje jacht-club nad Wisłą.

Widoczne jest jednak poważne niedoinwestowanie w sferze sportu i rekreacji, szczególnie pod kątem zaspokojenia potrzeb turystów, zarówno w mieście, jak i gminie.

Brak jest tutaj większych komercyjnych ośrodków sportu i rekreacji (basenu krytego, hali sportowej, kortów tenisowych, boisk sportowych, sal fitness). W całej gminie istnieje tylko jedna szkoła jeździecka w Wylągach (choć warunki do rozwoju tej dziedziny gmina ma znakomite). Nie ma zorganizowanych wydzielonych tras rowerowych. Brak jest dotychczas jakiegokolwiek oferty sportów zimowych (sytuacja ta być może ulegnie zmianie, w związku z planowaną realizacją zjazdu narciarskiego na granicy miasta z wsią Bochothnica). Niewykorzystanym potencjałem sportowo-rekreacyjnym są również nadwiślańskie plaże – obecnie niemal puste.

VI.5. Kultura

Instytucją powołaną do pełnienia zadań samorządu w zakresie kultury w mieście i gminie jest Kazimierski Ośrodek Kultury, w skład którego wchodzi Biblioteka Miejska z oddziałem w Bochothnicy i punktami bibliotecznymi przy szkołach w gminie – w Kazimierzu Dolnym, Dąbrówce, Rzeczycy i Skowieszynku. KOK zatrudnia łącznie 9 osób (w 2001 r. – 10 etatów).

Księgozbiór biblioteki liczy ogółem 22 214 tytułów, plus 301 pozycji – w zbiorach specjalnych. w 2001 r. księgozbiór zawierał 20113 książek. Biblioteka liczy ogółem 1471 czytelników (w roku 2000 było ich 1356 osób, w 2001 r. – 1464 osoby).

Biblioteka jest organizatorem konkursów literackich, wystaw artystycznych (promujących lokalne rękodzieło), lekcji bibliotecznych, spotkań autorskich. Biblioteka współpracuje także z przedszkolem i szkołami gminy – w zakresie organizacji zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych.

Ośrodek Kultury mieści się w zabytkowym obiekcie – dawnym szpitalu.

Biblioteka i Kazimierski Ośrodek kultury organizują rocznie około 40 imprez (wystawy, koncerty, spotkania autorskie, konkursy, kiermasze).

Poza Kazimierskim Ośrodkiem Kultury – inne podobne placówki na terenie gminy nie funkcjonują.

W gminie działają trzy miejscowe zespoły artystyczne (Zespół Pieśni i Tańca "Kazimierz", Zespół Pieśni i Tańca „Ekołki" z Bochothnicy, Klub Twórców Ludowych oraz

25 galerii sztuki. W porównaniu ze stanem sprzed kilku lat obecnie jest ich prawie dwa razy więcej.

W Kazimierzu od wielu już lat działa prężnie Muzeum Nadwiślańskie, które posiada następujące oddziały:

- Kamienica Celejowska
- Muzeum Sztuki Złotniczej
- Kuncewiczówka
- Muzeum Przyrodnicze
- Muzeum na Zamku w Janowcu.

W zbiorach muzealnych zgromadzono dotychczas ponad 19 000 eksponatów z dziedziny sztuk pięknych, szczególnie malarstwa, rzemiosła artystycznego, złotnictwa i sztuki jubilerskiej, judaików, historii miasta, etnografii, historii żeglugi wiślanej, dawnego kazimierskiego portu, przyrody. W swej ofercie wystawienniczej muzeum posiada ekspozycje stałe i czasowe.

Ekspozycje muzealne są umieszczone w zabytkowych budynkach, takich jak Kamienica Celejowska, dawny spichlerz zbożowy Ulanowskich, zamek i dwór w Janowcu nad Wisłą. Galeria wystaw czasowych znajduje się w dzwonnicy obok kościoła farnego. Muzeum Biograficzne i literackie Marii i Jerzego Kuncewiczów mieści się w zabytkowej willi „Pod Wiewiórką”. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego decyzją z 1998 r. wpisał muzeum do prowadzonego przez siebie Państwowego Rejestru Muzeów.

Pomimo regionalnego charakteru oddziaływanie muzeum ma znacznie szerszy zasięg, a to za sprawą publiczności licznie i chętnie przybywającej do Kazimierza z terenu całego kraju i nie tylko. Każdego roku placówkę odwiedza około 25 000 zwiedzających, z których ponad połowę stanowią dzieci i młodzież szkolna w grupach zorganizowanych.

Mimo, iż miasto Kazimierz Dolny od 12 już lat jest organizatorem festiwalu filmowego i ma bogate tradycje związane z upowszechnianiem sztuki filmowej – od kilku już lat kazimierskie kino nie funkcjonuje. Wynajmowane jest sporadycznie (2-3 razy w roku) na imprezy artystyczne.

Dużym brakiem w infrastrukturze kultury jest fakt, że miasto nie ma również żadnej dużej sali widowiskowej, estradowej – mogącej pomieścić kilkaset osób (w każdych warunkach pogodowych) – co znacznie ogranicza jego możliwości popularyzacji kultury i stwarzania atrakcyjnych, a wręcz spektakularnych ofert kulturalnych dla turystów (i mieszkańców) poza sezonem letnim.

VI.6. Podsumowanie

Analiza sfery edukacyjnej wskazuje, że podstawowe potrzeby edukacyjne mieszkańców Gminy Kazimierz Dolny są w pełni zaspokajane. Edukacja na wyższym poziomie niż szkoła średnia, w szerszym niż wspomnianym wyżej zakresie, może być kontynuowana w większych ośrodkach miejskich takich jak Puławy czy Lublin. Niestety szkoły znajdujące się na terenie gminy nie posiadają pełnego wyposażenia, które oferowałyby poziom kształcenia na skalę europejską. Uzupełnienie braków w tym względzie wymaga znacznych nakładów, na które nie może sobie pozwolić samorząd lokalny. Również same budynki szkół wymagają mniejszych lub nawet szeroko zakrojonych prac remontowych.

Infrastruktura ochrony zdrowia zapewniona jest na podstawowym poziomie. Niestety mieszkańcy gminy potrzebujący specjalistycznej pomocy muszą jeździć do odległych ośrodków zdrowia.

Z przeprowadzonego wywiadu wynika, że opieka społeczna działa sprawnie i mimo ograniczonych środków finansowych zaspokaja pilne potrzeby mieszkańców. Niestety zbyt małe fundusze nie pozwalają na rozwinięcie tej działalności.

Niedostateczny jest stan bezpieczeństwa publicznego. Niedoinwestowana policja nie ma odpowiednich kadr i środków by zapewnić wszystkie potrzeby mieszkańców.

Zdecydowanie można powiedzieć, że na terenie gminy nie ma odpowiedniej infrastruktury sportowej pozwalającej mieszkańcom i turystom jak najlepiej wykorzystać czas na poprawę swej kondycji fizycznej, a tym samym stanu swego zdrowia.

W obszarze kultury nadal brak jest odpowiednich obiektów dla imprez kulturalnych z zapleczem technicznym (sala kinowa, widowiskowa, scena teatralna).

Występuje również niedostatek środków finansowych pozwalających m.in. na remont zabytkowych obiektów oraz organizację różnych imprez kulturalnych.

VII. ZARZĄDZANIE

VII.1. Budżet Miasta Kazimierz Dolny

Budżet Gminy to zestawienie przychodów i wydatków z danego okresu, opracowany w formie zestawień ujmujących pozycję dochodów i wydatków zgodnie z klasyfikacją budżetową. Poniższe tabele prezentują wybrane pozycje przychodów i wydatków w budżecie Gminy Kazimierz Dolny.

Tabela 11 Dochody budżetów Gminy Kazimierz Dolny w latach 2004-2006

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2006/2004	udział 2005	udział 2006
ogółem	11 456 754	14 079 409	13 713 700	119,7%		
Dochody własne budżetów gminy						
razem	4 818 131	5 158 416	5 812 986	120,6%	100%	100%
podatek rolny	377 745	413 466	312 615	82,8%	8,0%	5,4%
podatek od nieruchomości	1 449 855	1 615 944	1 568 299	108,2%	31,3%	27,0%
podatek od środków transportowych	46 099	32 993	33 156	71,9%	0,6%	0,6%
wpływy z opłaty skarbowej	32 140	45 644	42 957	133,7%	0,9%	0,7%
podatek od czynności cywilnoprawnych	237 233	197 987	295 903	124,7%	3,8%	5,1%
dochody z majątku gminy	812 105	829 972	1 083 360	133,4%	16,1%	18,6%
wpływy z usług	14 779	14 653	16 482	111,5%	0,3%	0,3%
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	1 085 703	1 313 604	1 600 297	147,4%	25,5%	27,5%
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	1 075 075	1 307 520	1 593 993	148,3%	25,3%	27,4%
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	10 628	6 084	6 304	59,3%	0,1%	0,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prezentowane dane wskazują na wzrost dochodów budżetowych ogółem o prawie 20% w analizowanym trzyletnim okresie (2004-2006), przy czym dochody własne wzrosły niewiele ponad 20%. Najbardziej spektakularny wzrost dochodów

odnotowano w grupie „udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa” – wyniósł on w analizowanych latach ponad 47%.

Największy udział w dochodach własnych gminy miał w 2005 roku podatek od nieruchomości (27% w 2006 roku), jednak już rok później udział pozycji „udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa” przewyższył odsetek dochodów z podatków od nieruchomości. Nadal jednak dochody własne nie są wystarczające dla zaspokojenia potrzeb finansowych gminy.

Wydatki budżetowe ogółem przewyższały w roku 2004 dochody, ale lata następne przyniosły niewielką nadwyżkę budżetową. Dynamika wydatków 2006/2004 była o wiele niższa niż dynamika przychodów. Należy zauważyć również, że wydatki w roku 2006 w porównaniu do 2005 roku zmniejszyły się o prawie 2%.

Tabela 12 Wydatki budżetów Gminy Kazimierz Dolny w latach 2004-2006

Wydatki budżetów gmin	2004	2005	2006	2006/2004 %	2005 udział	2006 udział
ogółem	12 985 890	13 936 829	13 700 102	105,5%		
dotacje ogółem	725 850	814 680	755 152	104,0%	5,8%	5,5%
dotacje dla jednostek gospodarki pozabudżetowej i funduszy celowych	376 000	366 000	390 000	103,7%	44,9%	51,6%
świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 295 498	1 962 952	2 604 890	201,1%	14,1%	19,0%
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	9 089 705	8 387 278	8 608 800	94,7%	60,2%	62,8%
wydatki bieżące jednostek budżetowych na wynagrodzenia	4 399 767	4 486 511	4 831 046	109,8%	53,5%	56,1%
wydatki bieżące jednostek budżetowych na zakup materiałów i usług	3 276 586	2 396 919	2 423 837	74,0%	28,6%	50,2%
wydatki majątkowe ogółem	1 860 180	2 564 588	1 519 699	81,7%	18,4%	11,1%
wydatki majątkowe inwestycyjne	1 860 180	2 564 588	1 519 699	81,7%		
<i>pozostałe wydatki</i>	<i>14 657</i>	<i>207 331</i>	<i>211 561</i>	<i>1443,4%</i>		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na poprawę sytuacji finansów gminy wskazują dane zawarte w poniższej tabeli. Dochody własne ogółem przeliczone na mieszkańca wzrosły na przestrzeni lat 2004-2006 o prawie 21%, podobną dynamikę wykazywały dochody podatkowe.

Wydatki ogółem w przeliczeniu na jednego mieszkańca charakteryzowały się znacznie niższą dynamiką, bo wzrosły tylko o 6,4%. Najbardziej wzrosły wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, ale była to stosunkowo niewielka pozycja w wydatkach budżetowych.

Tabela 13 Dochody i wydatki przypadające na jednego mieszkańca Gminy Kazimierz Dolny w latach 2004-2006

Dochody na 1 mieszkańca	2004	2005	2006	2006/2004
ogółem	1 618,64	1 992,28	1 954,08	120,7%
dochody własne	680,72	729,93	828,30	121,7%
dochody własne - dochody podatkowe	-	340,92	342,54	-
Wydatki na 1 mieszkańca	2004	2005	2006	2006/2004
ogółem	1 834,68	1 972,10	1 952,14	106,4%
na oświatę i wychowanie	882,63	762,28	805,26	91,2%
na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	45,56	61,05	61,37	134,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

VII.2. Kapitał społeczny

Możliwości rozwoju gminy można szacować nie tylko poprzez poziom aktywności gospodarczej, ale również społecznej mieszkańców.

Na terenie miasta Kazimierz Dolny prowadzą działalność liczne organizacje pozarządowe, które poza funkcją integrującą mieszkańców uzupełniają działania samorządu szczególnie w dziedzinie spraw związanych z kulturą.

Należą do nich:

- Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, O/ w Kazimierzu Dolnym,
- Fundacja - Fundusz Lokalny Rozwoju Ziemi Kazimierskiej
- Towarzystwo Przyjaciół Kazimierza
- Stowarzyszenie „Dwa Brzegi – Kazimierz /Janowiec nad Wisłą”
- Stowarzyszenie „Inicjatywa Kulturalna Kazimierz-Berlin”
- Towarzystwo Opieki nad Zabytkami – Oddział w Kazimierzu Dolnym
- Stowarzyszenie Kupców i Przedsiębiorców w Kazimierzu Dolnym

- Towarzystwo Ochrony Dziedzictwa Kulturowego „Kazimierska Fara”
- Fundacja „Miasto Przyjazne Wszystkim”
- Klub Rotary
- Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej (Dom Pracy Twórczej SARP)
- Stowarzyszenie „Kazimierska Konfraternia Sztuki”
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mięćmierz-Okale.

Organizacje pozarządowe oprócz funkcji integracyjnej i kulturotwórczej spełniają wiele innych nie mniej ważnych funkcji społecznych, m.in. uzupełniają działania gminy w takich dziedzinach jak ochrona środowiska, ochrona zdrowia, opieka społeczna, pomoc osobom niepełnosprawnym.

Korzystnym zjawiskiem i tendencją obserwowaną w ciągu kilku ostatnich lat jest rosnąca liczba prywatnych inicjatyw kulturalnych społeczności i mieszkańców miasta.

Aktywność mieszkańców Gminy może również przejawiać się w uczestnictwie w wyborach. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2005 r. nie była zbyt wysoka, wyniosła jedynie 34,63%, gdy w powiecie puławskim 41,89%, województwie lubelskim 42,89%, a w Polsce 40,57%. Była ona więc niższa niż we wszystkich wymienionych jednostkach terytorialnych i jedną z najniższych w całym powiecie, tylko w gminie Janowiec do urn poszło mniej mieszkańców, bo 34,15% uprawnionych.

W I turze wyborów samorządowych w 2006 roku frekwencja wyborcza w Gminie Kazimierz Dolny była wyższa i sięgnęła 48,77%, w województwie lubelskim 48,80%, a w powiecie puławskim 45,72%. Wśród gmin w powiecie niższą frekwencję zanotowano tylko w Puławach (gminie i mieście) oraz Końskowoli.

VII.3. Podsumowanie

Miasto oraz obszar gminy Kazimierz Dolny są uznawane za obszar atrakcyjny nie tylko jako ośrodek turystyczny. Zauważa się dużą liczbę osób przybywających do gminy, w celu zamieszkania na stałe. Należy w związku z tym stworzyć warunki do dogodnego osiedlania się nowych mieszkańców oraz polepszać warunki mieszkania. Jednym ze sposobów na realizację tego celu są inwestycje infrastrukturalne, takie jak drogi,

wodociągi, kanalizacje, szkoły wraz z zapleczem sportowym. Rozbudowa infrastruktury i utrzymanie jej w dobrym stanie będzie pozytywnie wpływać na budownictwo mieszkaniowe i lokalną przedsiębiorczość. Poprawi to standard życia w gminie. Budowa dróg, z których korzystają, na co dzień mieszkańcy gminy, przyczyni się do zwiększenia mobilności lokalnej społeczności. Dlatego należy tak działać by jak najefektywniej wykorzystać fundusze jakimi dysponuje Gmina Kazimierz Dolny, pracując nad zwiększeniem wpływów i racjonalizując wydatki. Należy również działać na rzecz wspierania aktywności mieszkańców stawiając podwaliny szybszego rozwoju gminy.

VIII. ANALIZA SWOT

Podstawą wyboru celów Strategii i ich realizacji musi być analiza czynników otoczenia oddziałujących na miasto i gminę oraz analiza ich zasobów. W otoczeniu miasto i gmina muszą analizować możliwości działania oraz zagrożenia, natomiast zasoby zgromadzone wewnątrz muszą być analizowane z punktu widzenia ich mocnych i słabych stron. Analiza taka nosi nazwę analizy SWOT.

Analiza SWOT dla miasta i gminy Kazimierz Dolny została opracowana w ramach pracy warsztatowej, a następnie była weryfikowana przez zespół konsultantów. W analizie zewnętrznych czynników rozwojowych (szans i zagrożeń) wykorzystano zapisy *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020*. Analiza była przeprowadzona w odniesieniu do obszaru całej gminy w podziale na trzy sfery:

- techniczno – przestrzenna,
- gospodarcza,
- społeczna.

Analiza SWOT w zakresie sfery techniczno – przestrzennej

Miasto i Gmina	
Atuty	Słabości
<p>+ bogata rzeźba terenu, największa liczba wąwozów w Polsce; w okolicach Zbędownic – jedna z największych w Europie;</p> <p>+ miasto Kazimierz Dolny – pomnik historii, atrakcyjny układ urbanistyczny, objęty Strefą Ochrony Konserwatorskiej;</p> <p>+ różnorodność architektury i bogate dziedzictwo kulturowe;</p> <p>+ bardzo duża liczba obiektów i zespołów objętych ochroną prawną z tytułu wpisania do rejestru zabytków;</p> <p>+ przełom Wisły stanowiący jedyny i niepowtarzalny w swoim rodzaju w skali całego kraju walor krajobrazowy;</p> <p>+ odsłonięcia geologiczne o wybitnych walorach naukowo-dydaktycznych;</p> <p>+ obiekty hydrograficzne rzadkie w skali kraju (Wisła zachowująca cechy dużej, nieuregulowanej rzeki nizinnej);</p> <p>+ sprzyjający człowiekowi bioklimat służący jego regeneracji psychofizycznej;</p> <p>+ urozmaicona, miejscami obfitująca w rzadkie gatunki szata roślinna;</p> <p>+ awifauna doliny Wisły;</p> <p>+ obszar miasta i gminy położony w granicach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego;</p> <p>+ dość czyste wody otwarte (np. Potok Witoszyński);</p> <p>+ flota rzeczna oraz promy;</p> <p>+ sprzyjające położenie geograficzne – w niedużej odległości od dużych miast regionu,</p> <p>+ dostępność komunikacyjna (połączenia drogami wojewódzkimi z Puławami i Lublinem, droga wojewódzka nr 824 Bochońnica-Opole Lubelskie jako obwodnica miasta Kazimierz Dolny dla ruchu samochodów ciężarowych);</p> <p>+ właściwe zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta Kazimierz Dolny, Bochońnicy i Parchatki;</p> <p>+ kameralny charakter miasta Kazimierz Dolny;</p> <p>+ spore rezerwy terenowe w gminie pod budownictwo mieszkaniowe, letniskowe i agroturystyczne.</p>	<p>– układ komunikacyjny, związany z pełniącymi funkcję ekologiczno-klimatyczną dolinami rzecznyymi;</p> <p>– zabudowa den dolin rzecznych, wpływająca negatywnie na ekologiczną drożność przestrzenną;</p> <p>– rozwijające się ciągi osadnicze na pograniczach stref ekologicznych, utrudniające ekologiczną wymianę międzystrefową;</p> <p>– linie energetyczne w większości prowadzone drogą napowietrzną;</p> <p>– postępująca degradacja substancji mieszkaniowej;</p> <p>– słabo rozwinięta infrastruktura techniczna;</p> <p>– niska jakość dróg gminnych;</p> <p>– niedostatek środków finansowych pozwalających m.in. na remont obiektów zabytkowych;</p> <p>– budownictwo zaburzające tradycyjny charakter miasta (pomijanie wskazań konserwatorskich w zakresie nowych inwestycji budowlanych, niewłaściwe materiały budowlane używane do wykańczania elewacji budynków i pokryć dachowych);</p> <p>– nieuregulowane stany prawne własności nieruchomości;</p> <p>– brak porozumienia mieszkańców i właścicieli budynków w zakresie restauracji i modernizacji budynków;</p> <p>– brak zasad (i ograniczeń) umieszczania reklam wizualnych itp. powodujące umieszczanie elementów niepasujących i psujących wygląd miasta: rzeźby uliczne; parasole w ogródkach; reklamy; stoiska uliczne;</p> <p>– brak lokalnego konserwatora zabytków;</p> <p>– niewystarczająca ilość parkingów dla obsługi ruchu turystycznego;</p> <p>– zbyt dużo parkingów w centrum miasta, zbyt duże obciążenie ruchem komunikacyjnym centrum miasta;</p> <p>– niedostatecznie rozwinięta gospodarka odpadami;</p> <p>– dzikie wysypiska, głównie w wąwozach, zaśmiecanie terenu miasta i gminy, degradacja terenów zielonych;</p> <p>– zanieczyszczenie powietrza pochodzące z domowych systemów ogrzewania oraz powstające w związku z dużym ruchem drogowym w mieście (emisja niska);</p> <p>– brak zabezpieczenia wąwozów przed erozją;</p> <p>– degradacja części substancji zabytkowej;</p> <p>– nadmierna koncentracja ruchu turystycznego w Kazimierzu w stosunku do potencjałów całej gminy;</p> <p>– rozpraszanie się zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rekreacyjnej - co jest przyczyną izolowania się ekosystemów oraz przerywania się korytarzy ekologicznych;</p> <p>– wzrost obciążenia tras komunikacyjnych powodujący wzrost zanieczyszczeń gleb i powietrza w ich sąsiedztwie;</p> <p>– zanieczyszczenie wód Wisły;</p> <p>– niewystarczająca edukacja ekologiczna społeczeństwa;</p> <p>– położenie w Strefie Ochrony Konserwatorskiej - utrudnienia związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji w takiej lokalizacji;</p> <p>– utrudnienia związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji wynikające z faktu, iż znaczna część gminy znajduje się na obszarze ochrony przyrody i krajobrazu (KPK);</p> <p>– brak plaży i innych obiektów rekreacyjnych.</p>
Otoczenie	
Szanse	Zagrożenia
<p>+ możliwość uzyskania wsparcia w ramach RPO WL, PROW i innych Programów Operacyjnych na działania związane z rewitalizacją i ochroną dziedzictwa kulturowego, rozwojem infrastruktury komunikacyjnej, ochrony środowiska oraz realizacji innych inwestycji;</p> <p>+ bioróżnorodność środowiska, zróżnicowany krajobraz kulturowy regionu, brak naturalnych barier rozwojowych;</p> <p>+ wykorzystanie naturalnych walorów biotycznych do zrównoważonego rozwoju turystyki;</p> <p>+ obszary objęte prawną ochroną przyrody stanowiące 22,8% pow. województwa;</p> <p>+ stan środowiska naturalnego w regionie wyraźnie lepszy od przeciętnego w kraju, stwarzający potencjalnie przyjazne warunki zamieszkania i wypoczynku;</p>	<p>– niewystarczający poziom rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej w sołectwach otaczających Kazimierz, mogący w przyszłości wpływać na stan środowiska;</p> <p>– peryferyjność regionu przejawiająca się w utrudnionym dostępie komunikacyjnym województwa, brak lotniska pasażerskiego;</p> <p>– niska atrakcyjność inwestycyjna województwa w rankingach krajowych i zagranicznych;</p> <p>– ubogie zasoby wód powierzchniowych;</p> <p>– słabe połączenia komunikacyjne województwa z ośrodkami krajowymi, brak zrealizowanych dróg strategicznych o dużej przepustowości w układzie powiązań międzyregionalnych;</p> <p>– słaby stan sieci energetycznej średniego i niskiego napięcia na większej części regionu;</p>

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA I GMINY KAZIMIERZ DOLNY

<ul style="list-style-type: none"> + obszary przyrodniczo-kulturowe atrakcyjne dla rozwoju rekreacji i turystyki w regionie; + region kulturowy, spuścizna kulturowa, wielokulturowe dziedzictwo reprezentowane jest przez liczne, zachowane zabytki sakralne; + zasoby regionu: surowce mineralne, zróżnicowane warunki przestrzeni (walory uzdrowiskowe, turystyczne, rolniczej przestrzeni produkcyjnej); + wysokie zainteresowanie rozwojem alternatywnych źródeł energii, zasoby województwa i korzystne uwarunkowania dla rozwoju tego sektora elektroenergetyki; + bliskość Lublina jako ośrodka metropolitalnego; + położenie regionu na międzynarodowych szlakach komunikacyjnych, z planowaną budową dróg szybkiego ruchu i rozbudowy sieci przejść granicznych; + niewielkie lotniska w regionie do wykorzystania turystycznego, sportowego, biznesowego itp.; + sieć połączeń autobusowych pokrywająca terytorium całego województwa, oraz wypracowany dobry system połączeń autobusowych zaspakajający zróżnicowane potrzeby przewozowe; + wdrożenie procesu planistyczno-inwestycyjnego budowy regionalnego lotniska w Świdniku; + lokalizacja inwestycji zagranicznych przy wschodniej granicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak zintegrowanej promocji województwa, szczególnie jego walorów turystycznych; - mało dynamiczny rozwój udziału sektora produkcji energii ze źródeł odnawialnych - przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji; - znaczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych; - pogarszanie się stanu technicznego dróg i obiektów mostowych na wszystkich kategoriach dróg; - narastające trudności w poruszaniu się ruchu tranzytowego przez miasta i mniejsze miejscowości (niewydolny układ drogowy, brak obwodnic); - słabe skomunikowanie miasta z gminą w zakresie komunikacji publicznej; - niedostateczna ochrona konserwatorska Kazimierz Dolnego skutkująca zatarciem charakteru miasta ; - trudności w dostępie do środków pomocowych.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Analiza SWOT w zakresie gospodarki

Miasto i Gmina	
Atuty	Słabości
<ul style="list-style-type: none"> + wysoka dynamika wzrostu liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych; + stosunkowo dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna o zróżnicowanym standardzie; + brak uciążliwego przemysłu; + atrakcyjność turystyczna miasta (pomnik historii) – motor rozwoju miasta; + prowincjonalność = kameralność miasta; + prężnie funkcjonujące muzea; + wiele galerii autorskich i galerii sztuki w mieście; + bogata historia miasta i okolic, stanowiąca podstawę do rozwijania różnych form turystyki; + położenie w trójkącie turystycznym – Brama Lubelszczyzny; + ukierunkowanie handlu i usług na sztukę i rękodzieło; + rozwinięta sztuka ludowa – rzemiosło artystyczne; + turystyka rzeczna: flota rzeczna, promy; + tradycja imprez kulturalnych, festiwali: filmowego oraz kapel i śpiewaków ludowych; + tradycja dni targowych; + rolniczy charakter gminy, sprzyjający zachowaniu czystego środowiska i tradycyjnego charakteru wsi, jako podstawy rozwijania turystyki; + atrakcyjne warunki topograficzne i krajobrazowe do rozwoju agroturystyki w gminie; + duża liczba imprez/pobyków konferencyjnych; + miasto objęte Strefą Ochrony Konserwatorskiej; + obszar miasta i gminy w granicach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego; + zasoby wód geotermalnych; + duży potencjał gminy znaczący dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak większych przedsiębiorstw dających zatrudnienie i odprowadzających w części podatki do budżetu gminy; – niewystarczająca struktura bazy turystycznej, w szczególności brak wystarczającej liczby urządzeń i zaplecza sportowo – rekreacyjnego; – zaniedbanie miejsc atrakcyjnych kulturowo, turystycznie i przyrodniczo; – niedostateczne eksponowane dziedzictwo kulturowe; – brak wizji, strategii rozwoju turystyki w mieście i gminie; – brak ośrodków kultury poza miastem (w gminie); – niewystarczające wyeksponowanie walorów turystycznych i rekreacyjnych terenów gminy położonych poza obszarem miasta Kazimierz Dolny; – obszar miejski położony w strefie ochrony konserwatorskiej - utrudnienia związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji w takiej lokalizacji oraz zwiększone nakłady na inwestowanie w tym obszarze; – niewystarczająca informacja miejska i turystyczna (brak informatora/informatorów rozdawanych turystom i mieszkańcom bez opłat) – niewystarczająca, niekompleksowa promocja miasta i gminy (w tym brak identyfikacji wizualnej miasta); – lokalizacja znacznej części gminy w obszarze ochrony przyrody i krajobrazu - utrudnienia związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji w takiej lokalizacji; – niskie wpływy do budżetu gminy z rolnictwa – dźwignią rozwoju i finansowania inwestycji gminnych jest turystyka rozwijająca się głównie w mieście; – słabo rozwinięta baza usługowa w gminie; – braki w wykorzystaniu potencjałów przyrodniczych i krajobrazowych gminy do rozwoju przedsiębiorczości w gminie.
Otoczenie	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> + miasto Kazimierz Dolny postrzegane w otoczeniu jako jedna z najbardziej atrakcyjnych turystycznie miejscowości Lubelszczyzny i Polski; + wykorzystanie atrakcyjnego krajobrazowo otoczenia do rozwoju turystyki (w tym agroturystyki); + pozytywne oddziaływanie Lublina i Puław – ośrodków gospodarczych i innowacyjnych (w szczególności w zakresie kształcenia kadr, zwiększania chłonności rynku wewnętrznego); + dobrze rozwinięta sieć usług okołobiznesowych w regionie, dobrze funkcjonujące fundacje i agencje wspomagające rozwój przedsiębiorczości; + wysoka przydatność środowiska przyrodniczego regionu dla rozwoju turystyki, lecznictwa uzdrowiskowego i produkcji ekologicznej żywności; + wysoka aktywność ludności w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej i zdolność przedsiębiorstw do funkcjonowania w trudnych warunkach prawno-ekonomicznych; + dostępne fundusze strukturalne na rozwój przedsiębiorstw i ich otoczenia. + Rozbudowa infrastruktury muzealnej w Kazimierzu Dolnym; 	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom płac w regionie; – niski poziom siły nabywczej w regionie; – wysokie koszty utrzymania obiektów zabytkowych; – niski poziom rozwoju gospodarczego regionu; – słaby ekonomicznie sektor małych i średnich przedsiębiorstw w regionie (przeciętnie niska produktywność tego sektora na tle kraju); – brak kompleksowej teleinformatycznej infrastruktury szerokopasmowej; – niedostateczny w stosunku do potrzeb stan i rozwój instytucji otoczenia biznesu w mniejszych ośrodkach, a zwłaszcza na obszarach peryferyjnych; – niska konkurencyjność regionu połączona z niewielkim zaangażowaniem bezpośrednich inwestycji zagranicznych na terenie województwa; – słabnące tempo restrukturyzacji gospodarki mała zdolność podmiotów do współfinansowania projektów ze środków unijnych; – słabo rozwinięty system wspierania finansowego przedsiębiorstw ze środków publicznych (fundusze poręczeniowe i pożyczkowe); – trudna dostępność środków z funduszy strukturalnych.

Źródło: Opracowanie własne

Analiza SWOT w zakresie społecznym

Miasto i Gmina	
Atuty	Słabości
<ul style="list-style-type: none"> + spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w mieście w okresie ostatnich 4 lat (25%); + relatywnie niski wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym; + atrakcyjne położenie geograficzne i komunikacyjne; + bogata oferta kulturalna miasta – stałe imprezy kulturalne (festiwale); + unikalny rynek Miasta – miejsce spotkań mieszkańców; + kameralna skala miasteczka – bliskie relacje międzyludzkie; + unikalność miejsca - przestrzeń metafizyczna miasta Kazimierz Dolny; + funkcjonujące Sanktuarium Maryjne w Kazimierzu Dolnym; + duża ilość obiektów zabytkowych w mieście; + tradycja kolonii artystycznej; + związek emocjonalny społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania; + potencjał intelektualny mieszkańców i bywalców miasta i gminy; + integracja różnych środowisk i form żyjącego świata; + zaangażowanie mieszkańców w rozwój infrastruktury turystycznej i handlowo – usługowej w mieście; + przedsiębiorczy mieszkańcy; + szeroka oferta edukacyjna; + emocjonalna otwartość i wysoki poziom tolerancji mieszkańców gminy; + wizerunek Kazimierza Dolnego i gminy jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania na stałe; + aktywna władza samorządowa; + aktywność organizacji pozarządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – spadek liczby mieszkańców; – starzenie się społeczeństwa - wzrost odsetka ludzi w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, przy niepokojącym spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym; – niekorzystna struktura wykształcenia w porównaniu z powiatem, regionem czy krajem – niski odsetek osób z wyższym wykształceniem, szczególnie w gminie; – duży udział osób bezrobotnych, które długo pozostają bez stałego zatrudnienia; – niedoinwestowana policja – niedobory finansowe i kadrowe (niedostateczna liczba patroli policyjnych); – hałas spowodowany ulicznymi, nielegalnymi występami pseudo-artystów, nielegalnym używaniem wzmacniaczy na ulicach; urzędami nielegalnych, stwarzających zagrożenie, prywatnych pokazów sztucznych ogni, częste przypadki zakłócania spokoju publicznego przez osoby pod wpływem alkoholu; – niezrozumienie specyfiki miasta Kazimierz Dolny wśród części mieszkańców, decydentów, turystów i osób czerpiących dochody z tytułu obsługi ruchu turystycznego; – niszczenie wawozów i innych terenów zielonych przez właścicieli motocykli i czterokołowców; – istnienie nielegalnych parkingów na podwórkach domów, kosztem terenów zielonych w mieście; – duży, chaotyczny ruch samochodów, motocykli i czterokołowców w centrum miasta, niezgodne z przepisami parkowanie; – brak pogotowia ratunkowego w mieście; – brak specjalistycznej opieki lekarskiej na terenie miasta i gminy; – ograniczona oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży; – brak pełnego wyposażenia szkół, które oferowałyby poziom kształcenia na skalę europejską; – budynki szkół wymagające prac remontowych; – upadek szkolnictwa zawodowo-rzemieślniczego - zlikwidowanie uznanej szkoły zawodowej; – zbyt małe fundusze niepozwalające na rozwinięcie działalności w zakresie pomocy społecznej; – brak nowoczesnej infrastruktury sportowej; – brak obiektów z zapleczem technicznym odpowiednim dla organizacji imprez kulturalnych (sala kinowa, widowiskowa, scena teatralna); – niedostatek środków finansowych pozwalających organizację różnych imprez kulturalnych; – niedostateczny poziom informacji o możliwościach segregacji odpadów stałych; – zbyt niski poziom współdziałania partnerów społecznych zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych.
Otoczenie	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> + możliwość uzyskania wsparcia w ramach RPO WL, PROW i innych Programów Operacyjnych na działania związane z rewitalizacją i ochroną dziedzictwa kulturowego, rozwojem infrastruktury oraz zasobów ludzkich; + duża liczba osób przybywających, zainteresowanych zamieszkaniem na stałe; + kapitał ludzki w regionie, duży potencjał wykwalifikowanych kadr (z wyższym wykształceniem); + wysoki poziom specjalizacji i kwalifikacji kadr pracujących w sferze usług publicznych i rynkowych; + znaczący potencjał szkół wyższych publicznych i niepublicznych; + liczna i dostępna baza edukacyjna na poziomie średnim i sieć placówek usług zdrowia; + koncentracja specjalistycznych placówek służby zdrowia w Lublinie (kliniki i szpitale specjalistyczne); + rozwijający się system ratownictwa medycznego; + rozwój organizacji pozarządowych, wspierających działania samorządu; + rozwinięta sieć usług doradczych, + bogactwo dziedzictwa kulturowego regionu; + różnorodna i bogata oferta kulturalna; + stosunkowo wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – niestabilność prawa, brak jasnych uregulowań w zakresie rozdziału zadań i środków (państwo – gminy); – nowe zadania gmin zlecane bez pokrycia finansowego ze środków centralnych; – niestabilność źródeł finansowania działalności pomocy społecznej; – trudny dostęp do środków pomocowych – funduszy strukturalnych (procedury); – duża konkurencja w pozyskiwaniu funduszy unijnych; – przenoszenie z zewnątrz (np. media) do społeczności lokalnej złych wzorców zachowań; – narastająca przestępczość, przemoc i agresja dzieci i młodzieży w kraju, zwłaszcza w większych miastach, jako źródło złych wzorców; – migracja młodych i lepiej wykształconych osób z miasta i kraju; – niska dynamika przyrostu miejsc pracy; – przypadki nie respektowania prawa w zakresie dostępu dzieci i młodzieży do alkoholu oraz tytoniu; – ograniczone możliwości finansowe realizacji przez szkoły dodatkowych programów czy zajęć pozaszkolnych; – niskie dochody ludności; – niska sprawność funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w województwie, dekapitalizacja bazy lokalowej i sprzętu medycznego;

- niedostateczny rozwój bazy i usług związanych ze sportem i rekreacją;
- ogólnie niska jakość kształcenia w placówkach szkolnictwa zawodowego, niedostosowanie oferty i procesu kształcenia do wyzwań i potrzeb nowoczesnego społeczeństwa;
- przestarzała baza szkolno-educacyjna;
- niski stopień zaangażowania ludności w proces kształcenia ustawicznego i podnoszenia lub zmiany swoich kwalifikacji;
- niska podaż ofert pracy w regionie;
- dominacja pasywnych nad aktywnymi formami ograniczania bezrobocia w regionie;
- niskie nakłady na działalność kulturalną;
- niedostateczne wyposażenie służb Policji i Straży Pożarnej w sprzęt i urządzenia do zapewniania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i ładu przestrzennego;
- wysoki stopień zagrożenia powodzią spowodowany niską jakością technicznej infrastruktury przeciwpowodziowej;
- niezadawalający stopień pokrycia obszaru województwa zintegrowanym systemem ratownictwa medycznego;
- przedłużające się procesy restrukturyzacji regionalnej gospodarki i zmniejszająca się podaż nowych miejsc pracy.

Źródło: Opracowanie własne

Ogólne wytyczne wynikające z analizy SWOT są bardzo proste:

- unikać zagrożeń,
- wykorzystywać szanse,
- wzmacniać słabe strony,
- opierać się na mocnych stronach

IX. WIZJA STRATEGII

Zadaniem strategii rozwoju jest wskazanie najważniejszych obszarów, których wsparcie jest konieczne dla przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Zaproponowane cele i kierunki działań wynikają ze zdiagnozowanych problemów oraz zidentyfikowanych potencjałów wewnętrznych. Biorą również pod uwagę zewnętrzne uwarunkowania prawne i finansowe oraz opierają się na zasadzie zrównoważonego rozwoju.

Zakłada się, że w wyniku realizacji założonych działań Gmina Kazimierz Dolny w 2020 roku będzie:

- gminą atrakcyjną dla turystów, wykorzystującą w pełni swoje atuty położenia w Przełomie Wisły i w obszarach chronionych;
- gminą z nowoczesnym rolnictwem, które w wysokim stopniu wykorzystuje istniejący potencjał do produkcji rolnej;
- gminą atrakcyjną dla mieszkańców, którzy wieść mogą spokojne, wygodne życie wśród czystego środowiska i pięknego krajobrazu;
- gminą z lepiej rozwiniętą gospodarką lokalną, oferującą większą liczbę miejsc pracy;
- gminą z rozpoznawalną w kraju i na świecie marką miasta Kazimierz Dolny;
- gminą zarządzaną zgodnie z zasadą partnerstwa, szanującą głos mieszkańców.

X. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja strategii wskazuje na cel nadrzędny, do którego należy dążyć. Misja jest realizowana poprzez skupienie się na osiąganiu celów strategicznych. Każdemu z celów strategicznych przyporządkowano cele operacyjne oraz kierunki działań. Ich osiągnięcie będzie się odbywało m.in. poprzez realizację konkretnych zadań/projektów, zawartych w planie inwestycyjnym.

X.1. Cel nadrzędny

Gmina Kazimierz Dolny – wyjątkowe miejsce, położone w przełomie Wisły, z różnorodnym krajobrazem i przyrodą, bogatą historią, unikalną architekturą i sztuką, oferujące turystom, artystom i mieszkańcom czerpanie niezapomnianych wrażeń, spokój oraz zdrowy aktywny wypoczynek.

X.2. Cele strategiczne (obszary priorytetowe) i operacyjne oraz proponowane kierunki działań

X.2.1. Cel strategiczny 1

Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwoju gospodarczego poprzez rozwijanie podstawowej infrastruktury

Infrastruktura techniczna jest nieodzownym elementem zapewniania mieszkańcom wysokiego standardu życia. Jednocześnie stanowi ona istotną przesłankę dla potencjalnych inwestorów – zewnętrznych oraz wewnętrznych. Dlatego też gmina, która chce się rozwijać i zapewniać swoim mieszkańcom jak najlepsze warunki życia, musi przede wszystkim stworzyć atrakcyjne warunki do inwestowania. Gmina Kazimierz Dolny charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Ich zachowanie warunkuje dalsze rozwijanie funkcji turystycznej gminy, dlatego niewątpliwym priorytetem pociągającym za sobą największe zaangażowanie będą stanowiły inwestycje w zakresie odprowadzania i

oczyszczania ścieków oraz unieszkodliwiania odpadów stałych. Systematycznie zaostrażające się wymogi ochrony środowiska będą wywierały coraz większą presję na władze samorządowe, które zobowiązane są do zapewnienia infrastruktury umożliwiającej spełnianie tych norm. Konieczne są jednoczesne inicjatywy podnoszące wiadomość ekologiczną mieszkańców. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju cele gospodarcze powinny być realizowane w poszanowaniu trwałości zasobów środowiska, co w konsekwencji pozytywne oddziaływanie na warunki życia mieszkańców.

Rozwój gospodarczy gminy Kazimierz Dolny jest związany z jego dostępnością komunikacyjną. Podstawowym problemem w tym zakresie jest jakość nawierzchni istniejących dróg. Ze względu na zakres kompetencji poszczególnych szczebli administracji samorządowej konieczna będzie ścisła współpraca Gminy Kazimierz Dolny z samorządem powiatowym oraz wojewódzkim.

Rozwijanie społeczeństwa informacyjnego będzie wymagało stosunkowo niewielkiego zaangażowania ze strony władz gminnych. Działania powinny być skoncentrowane na tworzeniu korzystnych warunków dla działania operatorów i sprzyjaniu wykorzystania Internetu do usprawnienia pracy jednostek samorządowych oraz promowaniu wśród dzieci i młodzieży mądrego korzystania z jego zasobów

Cel operacyjny 1.1. Poprawa jakości komunikacji wewnątrz gminy oraz bezpieczeństwa na drogach i ciągach pieszych

Kierunki działań:

- kompleksowa poprawa stanu technicznego dróg (budowa nowych i modernizacja wybranych odcinków dróg gminnych, współpraca z samorządem powiatowym i wojewódzkim przy modernizacji dróg powiatowych i wojewódzkich).
- uzupełnianie brakującej infrastruktury towarzyszącej, w tym poprawiającej bezpieczeństwo (system odwadniania ulic i dróg, oświetlenie, chodniki, ścieżki rowerowe, itd.).

Cel operacyjny 1.2. Skuteczna ochrona środowiska i racjonalne korzystanie z zasobów przyrodniczych

Kierunki działań:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (rozbudowa sieci wodociągowej, rozbudowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja oczyszczalni ścieków, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o rozproszonej zabudowie).
- uporządkowanie gospodarki odpadami stałymi (modernizacja/budowa zakładu zagospodarowania odpadów, doskonalenie i rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów, eliminacja „dzikich” wysypisk śmieci w wąwozach).
- zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa (akcje informacyjne, spotkania i lekcje ekologii dla dzieci i młodzieży, konkursy).
- ograniczanie zanieczyszczeń powietrza (zmiana wykorzystywanych źródeł energii na bardziej przyjazne środowisku, rozbudowa sieci gazowej).
- ochrona planistyczna ekosystemów leśnych.
- ochrona przeciwpowodziowa (zwiększanie naturalnej retencji Wisły, modernizacja urządzeń przeciwpowodziowych, regulacja wybranych odcinków rzek).

Cel operacyjny 1.3. Ułatwienie inwestowania

Kierunki działań

- wyznaczenie i zagospodarowanie stref inwestycyjnych.
- stworzenie systemu informowania o możliwościach inwestycyjnych w gminie (baza danych nt. wolnych terenów inwestycyjnych, informacja w Urzędzie Miasta i Gminy, foldery informacyjne).
- wspieranie wszelkich działań promocyjnych gminy w celu pozyskiwania inwestorów, w tym zewnętrznych i zagranicznych.

Cel operacyjny 1.4. Rozwijanie społeczeństwa informacyjnego

Kierunki działań:

- ułatwianie wejścia na rynek operatorów sieci informatycznych (budowa koniecznej infrastruktury).
- wsparcie publicznego dostępu do Internetu.
- informatyzacja jednostek publicznych (sieciowanie, tworzenie baz danych i udostępnianie ich do wykorzystania innym jednostkom, elektroniczny obieg dokumentów).
- wykorzystanie możliwości, jakie daje Internet, do szeroko pojętej promocji gminy (gospodarczej, kulturalnej, turystycznej).

X.2.2. Cel strategiczny 2**Rozwijanie lokalnej gospodarki w oparciu o potencjał środowiskowy i kulturowy**

Ożywienie gospodarcze danego obszaru nie jest możliwe bez wspierania rozwoju przedsiębiorstw. Są one głównymi twórcami miejsc pracy, zatem od ich kondycji zależy w dużej mierze atrakcyjność gminy do zamieszkania. Rozwinięte przedsiębiorstwa to również zwiększone wpływy do budżetu gminy, a więc możliwość dystrybucji środków do dziedzin, które nie należą do sfery komercyjnej (podstawowa infrastruktura komunalna, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, edukacja, kultura). Dlatego też władze samorządowe starają się stworzyć jak najlepsze warunki do rozwijania sektora przedsiębiorstw poprzez prowadzenie przyjaznej polityki podatkowej oraz umożliwiania dostępu do informacji. W przypadku gminy Kazimierz Dolny szczególnym obszarem jest wspieranie sektora turystycznego oraz rozwoju miasta Kazimierz Dolny jako ośrodka wzrostu. Ze względu na charakter miasta szczególna waga powinna być przywiązywana do kwestii ochrony i restauracji istniejących zabytków oraz poprawy sytuacji jeśli chodzi o przestrzeń zorganizowaną. Uzasadnione jest również tworzenie silniejszych sprzężeń funkcjonalnych z rzeką Wisłą. Jednocześnie, tworząc warunki do rozwoju tego miasta, należy pamiętać o zagrożeniach wynikających ze zwiększonego ruchu turystycznego. Do podstawowych należy zaliczyć kłopoty z komunikacją (tworzące się korki) skutkujące

zanieczyszczeniami powietrza oraz dewastacja i zaśmiecanie miasta przez odwiedzających.

Oprócz rozwijania przedsiębiorstw należy zwrócić uwagę na przyspieszenie restrukturyzacji gospodarstw rolnych. Postępujący proces dywersyfikacji działalności powinien zmierzać ku redukcji zatrudnienia w rolnictwie przy jednoczesnym wzroście wydajności produkcji w gospodarstwach oraz zwiększeniu wachlarza prowadzonych działalności. Jest to warunek tworzenia trwałych podstaw rozwoju obszarów wiejskich. Kluczową kwestią w tym procesie jest zapewnienie edukacji w dziedzinie nowoczesnego rolnictwa (w tym rolnictwa ekologicznego) oraz biznesu.

Cel operacyjny 2.1. Zachowanie i pielęgnacja obrazu Kazimierza Dolnego – pomnika historii
--

Kierunki działań:

- rewitalizacja miasta (w tym renowacja i restauracja zabytków, porządkowanie przestrzeni publicznych, uzupełnianie infrastruktury technicznej).
- zagospodarowanie turystyczne miasta i doliny Wisły (trasy spacerowe, infrastruktura portowa, zagospodarowanie okolic zamku, wsparcie dla obiektów muzealnych, galerii, wsparcie rozwoju turystycznej oferty pozasezonowej i oferty rekreacyjno-sportowej, odpowiednie oznakowanie miasta, itp.) z uwzględnieniem zasad estetyki (dostosowanie wielkości, barw i stylu reklam do historycznego charakteru miasta, egzekwowanie wysokich standardów projektowania architektoniczno-urbanistycznego, wykorzystywanie w budowie materiałów czystych ekologicznie).
- uporządkowanie ruchu kołowego (zmiana organizacji ruchu na terenie miasta umożliwiająca szybki dojazd służb ratowniczych, budowa parkingów poza centrum miasta, wyznaczenie stref o ograniczonym ruchu kołowym).

Cel operacyjny 2.2. Rozwój i promocja turystyki w gminie w oparciu o dostępne zasoby

Kierunki działań:

- modernizacja i budowa bazy sportowo-rekreacyjnej (w tym m. in. plaże, kąpieliska, pływalnie, boiska, korty, itp.).
- rozwijanie infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych i przyrodniczych, szlaków turystycznych, przystani, obiektów turystycznych, bazy noclegowej i gastronomicznej, gospodarstw agroturystycznych i innych) oraz konferencyjnej.
- wsparcie przedsiębiorców działających w branży turystycznej (informowanie o możliwych źródłach finansowania, kojarzenie partnerów).
- działania promocyjne gminy zmierzające do wykreowania marki Kazimierz Dolny w Polsce i poza jej granicami – jako kluczowej marki turystycznej opartej na dziedzictwie kulturowym, artystycznym i przyrodniczym.

Cel operacyjny 2.3. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw

Kierunki działań:

- wsparcie dla powstawania i rozwoju zakładów przetwórstwa i przechowalnictwa rolno-spożywczego oraz przedsiębiorstw oferujących usługi dla rolnictwa,
- rozwijanie rzemiosła artystycznego,
- prowadzenie „przyjaznej” polityki podatkowej (ulgi podatkowe),
- informowanie o dostępnych źródłach finansowania zewnętrznego, prowadzenie punktu informacyjnego dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów),
- doradztwo prawne i podatkowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Cel operacyjny 2.4. Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych

Kierunki działań:

- wsparcie dla modernizacji gospodarstw rolnych (wspieranie i współorganizowanie szkoleń i doradztwa dla ludności wiejskiej o możliwości i warunkach pozyskiwania środków zewnętrznych na modernizację gospodarstw).
- poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa (drogi dojazdowe do pól, urządzenia melioracyjne, poprawa struktury obszarowej - zabieganie o scalenia gruntów).
- promowanie i rozwijanie gospodarstw ekologicznych.
- różnicowanie dochodów w gospodarstwach rolnych (rękodzieło, pamiątkarstwo, agroturystyka, usługi dla ludności).

X.2.3. Cel strategiczny 3**Rozwój zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa społecznego**

Rozwój gospodarczy w coraz większym stopniu jest zależny od czynników pozaekonomicznych, takich jak: poziom wykształcenia mieszkańców gminy, poczucie tożsamości i więzi z miejscem zamieszkania, aktywność i chęć działania na rzecz swojej „małej ojczyzny”. Wykształcone i świadome społeczeństwo jest bardziej otwarte na zmiany, innowacyjne rozwiązania, a przede wszystkim chętne do współdziałania. Z tego względu zapewnianie rozwoju duchowego i bezpieczeństwa społecznego powinno być jednym z podstawowych priorytetów samorządu. Głównym zadaniem samorządu gminnego w sferze edukacji jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, ale też zachęcanie kadry pedagogicznej do ciągłego doskonalenia umiejętności oraz wprowadzania autorskich programów nauczania, odpowiadających na potrzeby lokalnego rynku pracy. Niezależnie od typowej edukacji dzieci i młodzieży coraz większą popularnością cieszyć się będzie edukacja dorosłych. Zjawisko to związane z postępowaniem cywilizacyjnym, podyktowane jest potrzebą systematycznego uzupełniania wiedzy i umiejętności aby zachować zdolność do zatrudnienia.

W budowaniu więzi i tożsamości decydującą rolę odgrywa kultura. Jest to jednocześnie jeden z elementów stanowiących o wyjątkowości gminy Kazimierz Dolny. Dlatego dbałość o sferę kultury (zabytki, instytucje kultury, wydarzenia i imprezy artystyczne) w dużym stopniu warunkuje rozwój całej gminy.

Ze względu na turystyczny charakter gminy niesłychanie ważne jest zapewnienie poczucia bezpieczeństwa zarówno mieszkańców jak i osób przyjezdnych. Chodzi przy tym nie tylko o bezpieczeństwo publiczne (sprawnie działająca policja i straż pożarna) ale i bezpieczeństwo zdrowotne.

Cel operacyjny 3.1. Poprawa dostępności i jakości edukacji

Kierunki działań:

- popularyzacja edukacji przedszkolnej,
- dostosowanie placówek oświatowych do warunków demograficznych oraz wymagań rynku pracy (modernizacja i doposażenie placówek w niezbędny sprzęt dydaktyczny oraz informatyczny, oferowanie dodatkowych zajęć pogłębiających zainteresowania uczniów, programy autorskie mające na celu podnoszenie kompetencji kluczowych wśród uczniów, rozwój edukacji pozaszkolnej, nauka wykorzystania możliwości, jakie dają techniki informacyjno-komunikacyjne, kształcenie w zawodach potrzebnych na lokalnym rynku pracy, takich jak hotelarstwo, gastronomia, handel, rekreacja, rzemiosło artystyczne),
- budowa i modernizacja przyszkolnej infrastruktury sportowej i socjalnej
- wspieranie funkcjonowania systemu kształcenia ustawicznego.

Cel operacyjny 3.2. Pielęgnowanie kultury i integracja społeczna

Kierunki działań:

- ochrona materialnych obiektów dziedzictwa kulturowego (renowacja i restauracja zabytków, kapliczek, itp.).
- działania prowadzące do porządkowania przestrzeni publicznych w poszczególnych miejscowościach (odnowa miejscowości).
- modernizacja obiektów pełniących funkcje kultury (biblioteki, KOK, świetlice wiejskie, itp).

- budowa sali widowiskowej.
- wspieranie i ochrona niematerialnego dziedzictwa kultury (organizowanie wystaw, festiwali, imprez artystycznych, konkursów, konferencji, wspieranie publikacji naukowych i popularyzatorskich o historii i kulturze miasta i gminy itp.).
- wsparcie dla inicjatyw samoorganizacji mieszkańców (wsparcie organizacji pozarządowych, fundacji, stowarzyszeń działających na terenie gminy, utworzenie lokalnej grupy działania, której zadaniem będzie koordynowanie wdrażania wspólnej Lokalnej Strategii Działania).

Cel operacyjny 3.3. Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańcom i turystom

Kierunki działań:

- zapewnienie wysokiej jakości opieki zdrowotnej (wysokiej jakości sprzęt diagnostyczny i specjaliści).
- rozwój profilaktyki i oświata zdrowotna (propagowanie zdrowego stylu życia, zajęcia gimnastyki korekcyjnej dla dzieci i młodzieży).
- zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, w tym odpowiednia ochrona imprez masowych.
- przeciwdziałanie marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych (świetlice środowiskowe, ośrodek dziennego pobytu z terapią zajęciową).

X.2.4. Cel strategiczny 4

Dobre zarządzanie gminą

Zadaniem władz samorządowych jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom jak najwyższego standardu życia. W tym procesie bardzo ważnym elementem jest sposób funkcjonowania samej władzy (urzędu), jak i współpraca z otoczeniem. Kontakt z mieszkańcami pozwala na lepsze zidentyfikowanie problemów oraz znalezienie najlepszego, najbardziej optymalnego sposobu ich rozwiązania. To także sposób na uzyskanie społecznego potwierdzenia obranych priorytetów i celów.

Dzięki współpracy z różnymi partnerami mieszkańcy gminy są bogatsi o doświadczenia innych i bardziej aktywni. Sprawne zarządzanie gminą uzyskanie większych efektów przy zaangażowaniu tych samych nakładów.

Niesłuchanie ważną funkcją samorządu gminnego jest funkcja planowania, zarówno strategicznego jak i przestrzennego. Konieczność zachowania najcenniejszego waloru obszaru gminy – harmonii obszarów przyrodniczych z obszarami zurbanizowanymi - powinna skutkować niezwykle ostrożną polityką mieszkaniową na terenie miasta Kazimierz Dolny (w pierwszej kolejności uzupełnianie zabudowy) oraz realizowaniem inwestycji mieszkaniowych na obszarach wiejskich w oparciu o już istniejące układy osadnicze (wyłączenie z zabudowy dolin rzecznych, wąwozów, suchych dolin).

Cel operacyjny 4.1. Prowadzenie szerokiej współpracy

Kierunki działań:

- współpraca z ościennymi gminami i samorządem powiatu puławskiego w kreowaniu i promowaniu wspólnych, ponadlokalnych produktów turystycznych i gospodarczych (np. „W Krainie Lessowych Wąwozów”, „Puławskie Forum Organizacji i Stowarzyszeń „Razem””).
- współpraca z mieszkańcami (wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców).
- współpraca międzynarodowa (miasta partnerskie).
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, jednostkami publicznymi i przedsiębiorcami na rzecz rozbudowy zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej na terenie gminy, zlecenie organizacjom pozarządowym wykonania zadań własnych gminy (np. w zakresie pomocy społecznej), itp.

Cel operacyjny 4.2. Sprawne funkcjonowanie administracji samorządu gminnego

Kierunki działań:

- komputeryzacja Urzędu Miasta i Gminy,

- podniesienie jakości obsługi (opracowanie procedur załatwiania interesantów wg zasady „po Urzędzie wędruje sprawa a nie interesant”, uzyskanie certyfikatu ISO 9001, dbałość o jakość kadry urzędniczej),
- szybka i sprawna informacja o aktualnych wydarzeniach w gminie (w tym informacja o imprezach kulturalnych) oraz promocja poza granicami gminy z wykorzystaniem Internetu, prasy lokalnej i krajowej, radia i telewizji,
- restrukturyzacja Zakładu Gospodarki Komunalnej,
- aktywne pozyskiwanie środków zewnętrznych,
- wdrożenie instrumentów wspomagających zarządzanie (budżet zadaniowy, wieloletnie plany inwestycyjne),
- planowanie przestrzenne uwzględniające aspekty ochrony środowiska oraz rozwoju gospodarczego.

XI.ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI

Cele Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny są zgodne z najważniejszymi dokumentami strategicznymi na poziomie kraju i województwa.

XI.1. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Kraju

Celem głównym **Strategii Rozwoju Kraju** jest „podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin”. Priorytetami w dążeniu do osiągnięcia tego celu są:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości;
- budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
- rozwój obszarów wiejskich;
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Z powyższymi priorytetami korespondują cele strategiczne Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny, zakładające ochronę

środowiska przyrodniczego i kulturowego, wsparcie przedsiębiorczości w oparciu o wewnętrzne potencjały, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, dbałość o rozwój kapitału ludzkiego oraz wykorzystanie nowoczesnych i skutecznych form zarządzania gminą.

XI.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 - 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 jako cel nadrzędny zakłada „osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych”. Poszczególne cele strategiczne Strategii Kazimierza Dolnego są spójne z czterema podstawowymi priorytetami rozwoju województwa:

Priorytet 1. Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy - w zakresie wykorzystania energii z odnawialnych źródeł, wsparcia konkurencyjnego agrobiznesu, w tym rolnictwa ekologicznego, przetwórstwa rolno-spożywczego, rozwoju sektora turystycznego, w tym agroturystyki, rozwoju sektora MŚP.

Priorytet 2. Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy – w zakresie budownictwa mieszkaniowego, ochrony zdrowia, oświaty, tworzenia nowych miejsc pracy, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, promowania postaw społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju kultury, poprawy bezpieczeństwa.

Priorytet 3. Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego - w zakresie poprawy jakości dróg na obszarze gminy, ochrony środowiska, działań rewitalizacyjnych, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Priorytet 4. Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu - w zakresie współpracy z mieszkańcami, promocji miasta i gminy Kazimierz.

XI.3. Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Województwa Lubelskiego.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego Kazimierz Dolny został uznany za ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym. Ze względu na położenie miasta i gminy Kazimierz Dolny na obszarze o szczególnych walorach dla rozwoju turystyki cele niniejszej Strategii respektują szczególnie zasadę zrównoważonego rozwoju, a działania podejmowane na terenie gminy mają wzmacniać rolę Kazimierza jako ośrodka o pierwszorzędym znaczeniu dla rozwoju kultury.

XI.4. Uwarunkowania wynikające z Programu Rozwoju i Rewitalizacji Miast dla Województwa Lubelskiego

Program Rozwoju i Rewitalizacji Miast dla Województwa Lubelskiego lokuje Kazimierz Dolny w grupie miast małych i za jego podstawowy atut uznaje dogodne warunki rozwoju bazy turystycznej, rekreacji i wypoczynku, związane z położeniem nad Wisłą w Kazimierskim Parku Krajobrazowym oraz istnieniem zabytkowego zespołu miejskiego. Jednocześnie w Programie zwrócono uwagę na konieczność ograniczania rozwoju ilościowego i funkcji niepożądanych w mieście. Postulatami Programu, znajdującymi swoje szczególne odzwierciedlenie w celach niniejszej Strategii są:

- cel 1.2. Rewitalizacja zabytkowej tkanki miast
- cel 2.2. Ochrona, zachowanie tożsamości i różnorodności kulturowej i przyrodniczej miast regionu
- cel 2.3. Modernizacja, rozbudowa sieci i infrastruktury komunikacyjnej i technicznej miast
- cel 2.5. Wspieranie rozwoju bazy ekonomicznej miast
- cel 3.4. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej i kulturowej miast szczególnie predysponowanych.

XI.5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Kazimierz Dolny (uchwała Nr VI/29/2003 Rady Miejskiej w Kazimierzu Dolnym z dnia 28 marca 2003

r.) i Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kazimierz Dolny (uchwała Nr LI/284/98 Rady Miejskiej w Kazimierzu Dolnym z dnia 17 czerwca 1998 r.)

Ustalenia planów określają zasady zagospodarowania oparte o uwarunkowania, z których najistotniejsze to:

1. Kazimierz Dolny pełni funkcję ośrodka krajoznawczo-wypoczynkowego o zasięgu ponadregionalnym i ośrodka administracyjno-usługowego dla miasta i gminy oraz rejonu ciężenia.

2. Za nadrzędne dla obszaru objętego ustaleniami planów uznaje się uwarunkowania wynikające z faktu uznania Kazimierza Dolnego za pomnik historii, wpisania zespołu urbanistyczno – architektoniczno - krajobrazowego miasta do rejestru zabytków oraz położenia w centralnej strefie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego.

Wynikające z ustaleń planów miejscowych zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta i gminy:

1. Zasada całościowego i interdyscyplinarnego podejścia w zakresie:
 - zagospodarowania przestrzeni,
 - strategii rozwoju gospodarczego,
 - kontynuacji długofalowych zadań związanych z rozwojem infrastruktury technicznej.
2. Wszelka działalność w strefie aktywizacji i przekształceń społeczno-gospodarczych i funkcjonalno-przestrzennych musi być podporządkowana wartościom środowiska przyrodniczego i kulturowego.
3. Harmonizowanie celów ochronnych ekologicznych, kulturowych, społecznych i gospodarczych powinno odbywać się na zasadzie ekorozwoju zapewniającego:
 - rozwój funkcji osadnictwa, turystyki i rekreacji oraz rolnictwa na zasadzie koegzystencji
 - podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez tworzenie szans rozwoju przedsiębiorczości, związanej głównie z obsługą ruchu turystycznego
 - poprawę stanu odporności środowiska przyrodniczego
 - ochronę, rewaloryzację i możliwość odtworzenia obiektów i zespołów zabytkowych

- bezwzględną ochronę unikalnego krajobrazu doliny Wisły wraz z jej strefami zboczowymi.

Warunki i kryteria ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego:

Podporządkowuje się wskazane w planach zasady zagospodarowania przestrzennego priorytetowi ochrony krajobrazu kulturowego.

Oznacza to:

- pełną ochronę unikatowego zespołu urbanistyczno – architektoniczno -krajobrazowego;
- zachowanie w niezmienionym stanie układu urbanistycznego, ochronę zastanej struktury architektonicznej z możliwością niewielkich dogęszczeń zabudową utrzymaną w charakterze otoczenia;
- zmianę sposobu użytkowania obiektów zabytkowych niewłaściwie wykorzystywanych (np. przemysł, mieszkania na terenie dawnych spichlerzy);
- wyeliminowanie z miasta ruchu przelotowego i oparcie dojazdów do centrum na „sięgaczach” zakończonych parkingami;
- dostosowanie natężenia ruchu lokalnego w mieście wraz parkowaniem do możliwości przeniesienia go przez istniejącą sieć dróg, z ochroną ogrodów, sadów i innych terenów zielonych;
- utrzymanie niezmienionej sylwety miasta z bezwzględną ochroną przed zabudową eksponowanych zboczy i wysoczyzn, a także ochrona porastającej je zieleni stanowiącej nieodłączny element kompozycji przestrzennej. Dotyczy to również terasy zalewowej, jak i historycznie ukształtowanych terenów sadów, ogrodów przydomowych, zadrzewień wąwozów, zgrupowań drzew i pojedynczych egzemplarzy;
- wyeksponowanie wybrzeża Wisły z przedmieściami „Gdańskim” i „Krakowskim” przez nadanie im funkcji rekreacyjno-turystycznej z zobowiązaniem do ochrony, odbudowy i rekompozycji zespołów spichlerzy zbożowych;
- ochronę i wykorzystanie do celów dydaktycznych i spacerowych dawnych traktów komunikacyjnych i tradycyjnych dróg gospodarczych oraz miejsc historycznych przepraw przez Wisłę;

- preferowana translokacja tradycyjnych budynków wiejskich lub małomiasteczkowych o charakterze zbliżonym do architektury lokalnej;
- na terenach wyznaczonych do uzupełnienia nowej zabudowy postulat dążenia do budownictwa utrzymanego w duchu tradycji, zarówno w zakresie formowania bryły, jak i stosowanego materiału, detalu oraz małej architektury;
- wykluczenie form zbyt awangardowych, dysharmonizujących z krajobrazem kulturowym
- podporządkowanie układu komunikacyjnego priorytetowi ochrony historycznej siatki ulic.

Ustalenia dla obszarów o różnym sposobie użytkowania przyjmują jako zasadę ogólną, iż nowa zabudowa, adaptacje, modernizacje i przebudowy, a w pewnych sytuacjach rekonstrukcje, powinny być prowadzone w oparciu o studia i badania niezbędne dla wyboru właściwego wariantu kształtowania krajobrazu Kazimierza.

Wśród ustaleń dla poszczególnych obszarów za najważniejsze - mające zasadniczy wpływ na stan i jakość zagospodarowania przestrzennego – należy uznać następujące:

- dla nowo projektowanych budynków w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej skala zabudowy i jej charakter winny być dostosowane do tradycji miejsca
- w strefach zabudowy rozluźnionej obowiązuje utrzymanie konwencji willi w ogrodach
- w zabudowie pensjonatowej wyklucza się formy „awangardowe” zalecając dostosowanie architektury do tradycji budownictwa willowego, charakterystycznego dla okolic Kazimierza.

XII.SYSTEM MONITOROWANIA

System monitorowania jest ważnym elementem w procesie wdrażania strategii. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych. Przede wszystkim systematyczne gromadzenie danych pozwala na śledzenie tempa wdrażania działań i osiągania celów. Stanowi jednocześnie podstawę do rewizji założonych celów lub podejmowania działań usprawniających, wspomagających osiągnięcie założonych celów.

Zakłada się, że instytucją odpowiedzialną za monitorowanie strategii będzie Referat Działalności Gospodarczej, Inwestycji i Funduszy Europejskich w Urzędzie Miasta i Gminy w Kazimierzu Dolnym.

Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników, przypisanych poszczególnym celom operacyjnym.

W odniesieniu do innych przedsięwzięć, których beneficjentem i wykonawcą nie jest gmina, ani podmioty od niej zależne, a których funkcjonowanie będzie miało znaczący wpływ na osiągnięcie celów rozwojowych gminy (do takich instytucji należą np. przedsiębiorcy, zarządy dróg powiatowych i wojewódzkich, PUP), władze gminy będą występować bezpośrednio do tych instytucji, organizacji je zrzeszających, bądź instytucji odpowiedzialnych za dystrybucję funduszy zewnętrznych, w celu zasięgnięcia informacji o zadaniach zrealizowanych na terenie gminy. Pozwoli to na kompleksowe i pełne spojrzenie na rozwój gminy. Częstotliwość monitorowania działań wpływających na realizację celów Strategii proponuje się przeprowadzać co najmniej 3 krotnie w ciągu okresu jej funkcjonowania, poczynając od roku 2010.

Nazwa celu	Rodzaj wskaźnika
Poprawa komunikacji wewnątrz gminy oraz bezpieczeństwa na drogach i ciągach pieszych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odsetek nowych oraz zmodernizowanych dróg w długości dróg ogółem ▪ udział dróg o dobrej i bardzo dobrej jakości w długości dróg ogółem ▪ ilość sztuk punktów świetlnych ▪ liczba wypadków na drogach
Skuteczna ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odsetek gospodarstw domowych korzystających z wodociągu i kanalizacji ▪ odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci gazowej ▪ procent mieszkańców objętych selektywną zbiórką śmieci (liczba podpisanych umów) ▪ liczba pojemników do selektywnej zbiórki odpadów ▪ liczba gospodarstw posiadających przydomowe oczyszczalnie ścieków ▪ liczba przeprowadzonych akcji informacyjnych
Ułatwienie inwestowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych ▪ liczba zewnętrznych podmiotów, które zainwestowały na terenie gminy
Rozwijanie społeczeństwa informacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba publicznych punktów dostępu do internetu ▪ liczba jednostek publicznych połączonych i pracujących w sieci
Zachowanie i pielęgnacja obrazu Kazimierza Dolnego – pomnika historii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba odrestaurowanych zabytków ▪ powierzchnia parkingów poza centrum miasta ▪ liczba turystów odwiedzających miasto
Rozwój turystyki w gminie w oparciu o dostępne zasoby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba udzielonych noclegów ▪ liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz ich pojemność ▪ liczba przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki (sekcja H) ▪ liczba miejsc noclegowych, w tym w gospodarstwach agroturystycznych
Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców, ▪ liczba pracujących w gminie (wskaźnik zatrudnienia)
Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ średnia wielkość areалу gospodarstwa rolnego, ▪ odsetek gospodarstw produkujących na rynek ▪ odsetek gospodarstw ze zróżnicowaną działalnością ▪ liczba gospodarstw ekologicznie

Nazwa celu	Rodzaj wskaźnika
Poprawa dostępności i jakości edukacji	kontrolowanych <ul style="list-style-type: none"> ▪ odsetek osób z wyższym i średnim wykształceniem w gminie ▪ odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ▪ współczynniki scholaryzacji brutto dla szkół podstawowych i gimnazjów ▪ ilość uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach przypadających na jeden komputer z dostępem do internetu ▪ liczba absolwentów gimnazjów kontynuujących naukę na poziomie średnim i wyższym
Rozwijanie kultury i integracja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ilość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, ▪ odsetek osób korzystających z księgozbiorów bibliotecznych ▪ liczba odrestaurowanych zabytków ▪ liczba projektów z zakresu odnowy miejscowości
Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i turystów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba korzystających z usług medycznych ▪ liczba przestępstw ▪ odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
Prowadzenie szerokiej współpracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba projektów zrealizowanych w wyniku oddolnych inicjatyw ▪ liczba członków organizacji pozarządowych ▪ liczba projektów zrealizowanych w z partnermi zagranicznymi
Sprawne funkcjonowanie administracji samorządu gminnego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem ▪ wartość pozyskanych środków zewnętrznych

Większość danych dotyczących zaproponowanych powyżej wskaźników dostępnych jest w ramach oficjalnej statystyki i będzie pozyskiwana z Banku Danych Regionalnych. Wskaźniki te w większości zostały wykorzystane w części diagnostycznej, przy opisie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

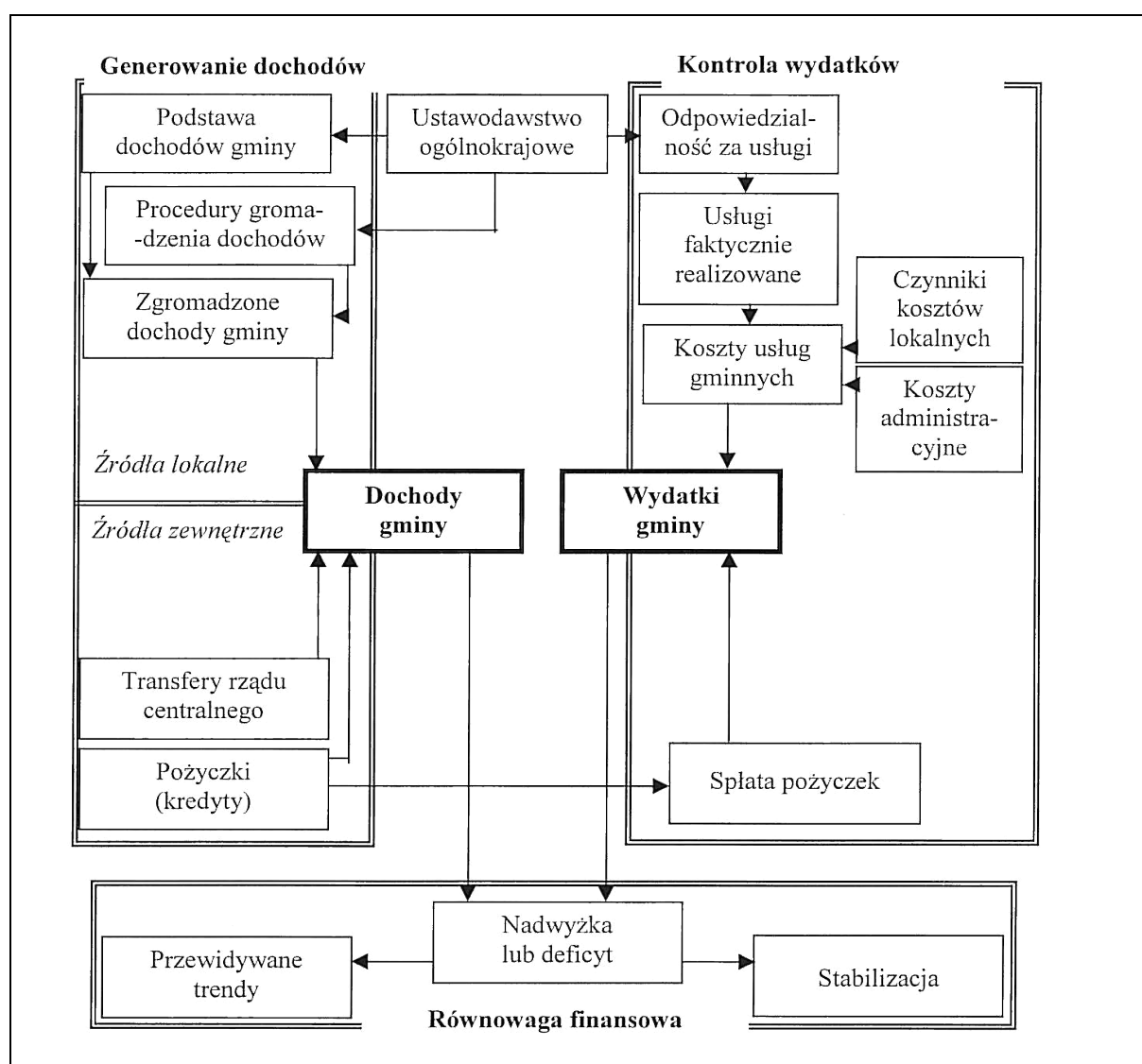
XIII.FINANSOWANIE STRATEGII ROZWOJU

XIII.1. Pozyskiwanie środków z zewnątrz i generowanie własnych dochodów gminy.

XIII.1.1. Dochody i wydatki gminy.

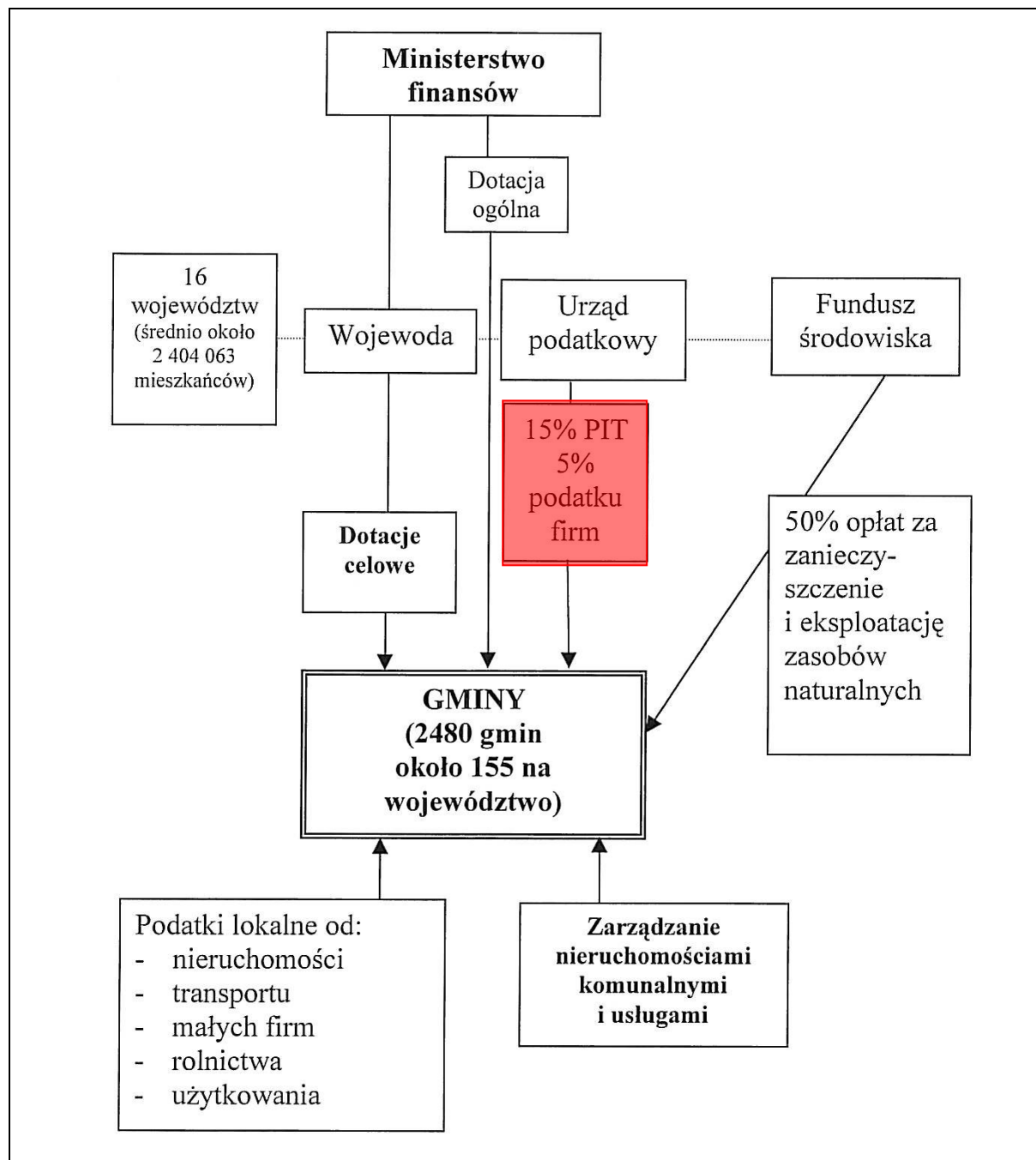
Warunkiem realizacji zrównoważonego rozwoju gminy jest finansowanie przedsięwzięć rozwojowych. Część funduszy na ten cel pochodzi z dochodów gromadzonych przez władze gminne (podatki, subwencje, dotacje itp.) Dlatego tak ważny jest mechanizm zarządzania finansami gminy oraz źródła dochodów gminy.

Rysunek 6 Podstawowe współzależności w zarządzaniu finansami gminy wg Banku Światowego (McMaster 1991)

Źródło: Plan Realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta I Gminy Kazimierz Dolny – UMBRELLA, czerwiec 2001r.

Rysunek 7 Źródła dochodów gminy

Źródło: Plan Realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny – UMBRELLA, czerwiec 2001r.

Opóźnienia w rozwoju gmin w Polsce są duże i w związku z tym potrzebne są znaczne nakłady na inwestycje. Na ogół jednak następuje bardzo poważny niedobór środków inwestycyjnych w porównaniu z przewidywanymi dochodami gminy. W sytuacji tak znacznego braku środków na inwestycje niezbędne są poszukiwania sposobów ich zwiększenia. Możliwości wzrostu dochodów z podatków, subwencji czy dotacji są niewielkie, gdyż zasady określające wysokość tego rodzaju wpływów są centralnie ustalane. Statystycznie najwyższy udział w dochodach budżetowych

samorządów w Polsce mają dochody z majątku gmin i pozostałe dochody (sprzedaż mienia komunalnego, wpływy z usług komunalnych). Drugą pozycję w dochodach zajmuje udział gmin w podatkach dochodowych budżetu państwa (od osób fizycznych, osób prawnych), następnie udział dochodów z podatków i opłat lokalnych (w tym opłata skarbową, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu, podatek rolny, podatek - karta podatkowa, podatek od spadków i darowizn). Trzecią zaś dotacje i subwencje. Obok podstawowych źródeł dochodów należy zwrócić uwagę na źródła dodatkowe, jakie stanowi majątek gminy. Można uzyskać pewne wpływy do budżetu gminy Kazimierz Dolny ze sprzedaży nieruchomości komunalnych, w tym ze sprzedaży gruntów i z opłat za dzierżawę gruntów. Dobre praktyki w tym zakresie każą usprawnić system zarządzania nieruchomościami komunalnymi. Mogą to być kompleksowe przeglądy nieruchomości zarządzanych przez władze Kazimierza Dolnego na obszarze całej gminy lub jej części (np. w mieście). Ten tak zwany przegląd obszarowy powinien obejmować nie tylko równoczesną analizę użytkowania i możliwości rozwoju różnych nieruchomości, ale także uwzględniać całkowite lub częściowe zmiany funkcji oraz użytkowników. Przegląd taki pozwoli na określenie nadwyżek majątku, które mogą zostać sprzedane lub wykorzystane na inne cele. Na przykład na terenie po upadłym przedsiębiorstwie można stworzyć strefę inwestycyjną lub do budynku po byłej szkole wprowadzić Inkubator Przedsiębiorczości. Oba te przedsięwzięcia będą generowały jednocześnie dochody własne i transferowały środki zewnętrzne do gminy oraz wpływały na zmniejszenie bezrobocia, pobudzenie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców, a także stwarzały dobrą ofertę dla inwestorów z zewnątrz.

Gmina może wnosić, w postaci aportu, wolne nieruchomości do spółek i przedsiębiorstw z jej udziałem. Ważnym partnerem dla władz gminy Kazimierz Dolny w finansowaniu jej rozwoju będzie sektor prywatny, głównie małe i średnie firmy usługowe i produkcyjne. W przypadku tak określonych form działalności gospodarczej szczególne znaczenie mają zagadnienia organizacyjne. Nawet w przypadku firm samodzielnych istotna jest współpraca z gminą w zakresie znalezienia odpowiedniego lokalu, nawiązania współpracy z partnerami, znalezienia mieszkań dla pracowników, obsłudze prawno-księgowej firm, pomocy doradczej, technicznej, administracyjnej, doinwestowaniu firm ze środków zewnętrznych. Dlatego zasadnym staje się powstanie w gminie Kazimierz Dolny, szczególnie dla firm

nowopowstających, Inkubatora Przedsiębiorczości. Może to być instytucja samodzielna lub prowadzona przez Agencję Rozwoju Lokalnego. W obu przypadkach wskazany jest udział gminy w przedsięwzięciu. W przypadku powołania Agencji Rozwoju Lokalnego nowo powstałym firmom mogłaby być udzielana również pomoc finansowa. Agencja nie tylko mogłaby pokryć część kosztów działalności tych przedsiębiorstw, ale także pośredniczyć w zdobywaniu potrzebnych środków, pochodzących z różnego rodzaju funduszy i programów ogólnokrajowych i międzynarodowych. Firmy, które odniosły sukces dzięki takiej pomocy, mogą stać się dobrymi partnerami gminy w zakresie promowania przedsiębiorczości i procesie podejmowania inwestycji mających na celu dalszy rozwój Kazimierza Dolnego.

Utworzenie banku informacji, ułatwienie dostępu do informacji o warunkach inwestowania w gminie i aktualnych planach jej rozwoju przez władze lokalne może mieć duże znaczenie dla powstających firm lokalnych oraz zamiejscowych, poszukujących wolnych obszarów dla swojej działalności.

Niezbędne jest również przedstawienie analiz porównawczych, w których wyraźnie wykazane byłyby korzyści wynikające z lokalizacji działalności konkretnych firm w mieście i gminie Kazimierz Dolny. Potrzebne jest więc podejście marketingowe do dzieła promowania gminy, podobnie jak robi się to w przypadku przedsiębiorstwa.

XIII.1.2. Możliwości finansowania zewnętrznego gminy.

Gmina powinna się przygotować do pozyskiwania funduszy ze źródeł zewnętrznych poprzez:

1. Przeprowadzenie diagnozy gminy - zebrana dokumentacja dotycząca zasobów gminy, analiza słabych i mocnych stron jej rozwoju, zidentyfikowane uwarunkowania otoczenia zewnętrznego (szanse i zagrożenia).
2. Przeprowadzenie auditu zrównoważonego rozwoju - ocena stanu rozwoju gminy w kontekście integracji z Unią Europejską ocena zakresu wdrażania strategii rozwoju i przygotowania do korzystania ze środków przedakcesyjnych.

3. Dokumenty strategiczne - studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategia i programy zrównoważonego rozwoju, projekty.
4. Sprawny system zarządzania zrównoważonym rozwojem
 - podmioty: Społeczne Forum Rozwoju, Wydział lub Referat ds. Rozwoju i Promocji
 - metody: Wskaźnikowy System Oceny Zrównoważonego Rozwoju, instrumenty wspomagające zarządzanie (plany inwestycyjne, budżet zadaniowy, system zarządzania jakością)
 - środki: własne lub obce (np. obligacje komunalne, kredyty, pożyczki, leasing, środki pomocowe, przedakcesyjne).
5. Zasoby ludzkie i instytucje wspierające gminę - stowarzyszenia rozwoju lokalnego, Agencja Rozwoju Lokalnego.
6. Współpraca lokalna, regionalna, międzynarodowa
 - związki gminne
 - stowarzyszenia gmin
 - konsorcja (w ramach projektu)
 - miasta i gminy partnerskie
 - projekty transgraniczne (Euroregiony)

XIII.2. Źródła finansowania gminy.

1. Krajowe źródła finansowania gminy:

a) pozagminne środki publiczne

- subwencje (ogólna wg przeliczeniowej liczby mieszkańców gminy, ma charakter powszechny), oświatowa (na zadania oświatowe, naliczana wg algorytmu, ma charakter powszechny), wyrównawcza (przeznaczona dla gmin w których wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych na jednego mieszkańca jest mniejszy od 85% analogicznego wskaźnika obliczonego dla wszystkich gmin w Polsce), rezerwa subwencji przewidziana między innymi na przeciwdziałania kataklizmom - np. powódź, huragan lub usuwanie ich skutków.
- dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych gminy (nie mają

charakteru powszechnego)

- inwestycje realizowane przez gminy np. infrastrukturalne
- zadania z zakresu pomocy społecznej (np. zasiłki pielęgnacyjne, Ośrodki Pomocy Społecznej, pomoc w naturze - środki wypłaca Wojewoda)
- wypłaty dodatków mieszkaniowych
- utrzymywanie prowadzonych szkół ponadpodstawowych, artystycznych I stopnia oraz placówek oświatowych jeżeli gmina takie placówki prowadzi)
- dofinansowanie zadań własnych gmin na obszarze na których wystąpiła powódź)
- dotacje celowe na zadania rządowe zlecone gminom (np. na usługi publiczne -oświetlenie ulic, placów, Obrona Cywilna, prowadzenie poboru do wojska, prowadzenie rejestru wyborczego, spisy rolne itp.)
- dotacje z tytułu ulg i zwolnień ustawowych w podatku rolnym i leśnym (oblicza się je na podstawie wniosku gminy do Ministra Finansów)

b) środki pozabudżetowe

- środki specjalne będące w dyspozycji organów państwowych (dotacje) np. Totalizator Sportowy - środki będące dotychczas w dyspozycji Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki, przeznaczone na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych po powodzi (Kancelaria Premiera), wyodrębniony rachunek Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych (środki przeznaczone na usuwanie skutków powodzi)
- państwowe fundusze celowe (dotacje, pożyczki, refundacje)
 - ◇ dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych realizowanych w systemie robót publicznych jako zadanie własne gminy, w gminach zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym. Fundusze te mogą być także przeznaczone na refundację kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody, składki ZUS bezrobotnych oraz refundację do 50% rzeczowych kosztów organizacji robót publicznych
 - ◇ NFOŚiGW, WFOŚiGW (na cele stanowiące zadania tych funduszy oraz

na likwidacja skutków powodzi)

- ◇ PFRON - na rehabilitację osób niepełnosprawnych, usuwanie barier architektonicznych itd.
- agencje rządowe. fundacje i inne środki specjalne (dotacje, subwencje, kredyty, pożyczki)

Środki te są przeznaczone na cele społeczne i społeczno użyteczne takie jak:

- ochrona zdrowia
- rozwój gospodarki i nauki
- oświata i wychowanie
- kultura i sztuka
- opieka i pomoc społeczna
- ochrona środowiska i zabytków

Fundacje (między innymi):

- Agencja Rozwoju Komunalnego
- Fundacja Fundusz Współpracy
- Ekofundusz (dotacje - środki pochodzące z ekokonwersji polskiego zadłużenia w Klubie Paryskim)
- Fundacja Współpracy Polsko - Niemieckiej
- Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej - Counterpart Fund
- „ETOH” - Fundusz Rozwoju Profilaktyki, Edukacji i Terapii Problemów Alkoholowych
- Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej
- Fundacja Sportu i Turystyki „Warta”

Agencje (między innymi):

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych)
- Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi).

- instytucje i mechanizmy finansowe:
 - banki: BOŚ, BGŻ
 - towarzystwa leasingowe
 - inwestycje kapitałowe (udział w spółce poprzez zakup np. pakietu akcji)
 - obligacje komunalne

- Instytucje prywatne (finansujące głównie organizacje pozarządowe)
 - fundacje krajowe i przedstawiciele fundacji zagranicznych

XIII.3. Wybrane główne źródła finansowania zadań ujętych w Strategii Rozwoju.

Opisane poniżej źródła finansowania zadań ujętych w Strategii Rozwoju nie stanowią zamkniętego katalogu możliwych źródeł współfinansowania. Podając źródła finansowania, szczególnie unijnego, wzięto pod uwagę realność ich pozyskania poprzez przeanalizowanie środków dostępnych w ramach programów oraz kryteria wyboru projektów. Wybrano te potencjalne fundusze i programy, które w okresie 2007 – 2013 wydają się być głównymi źródłami finansowania.

Niniejsza Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny obejmująca okres 2008 – 2020, została opracowana w 2007 r. W czasie jej obowiązywania mogą się pojawić inne źródła finansowania, przez co możliwości współfinansowania realizacji działań ujętych w Strategii zostaną rozszerzone. I tak na przykład, na dzień oddania niniejszej Strategii nieznane były szczegóły systemu zarządzania i wdrażania Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, celem którego jest zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych w obrębie poszerzonej Unii Europejskiej. W momencie opublikowania wytycznych oraz dokumentacji programowej do tego programu przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, możliwości pozyskania dotacji zewnętrznych powiększą się o to źródło finansowania.

XIII.3.1. Fundusze unijne

XIII.3.1.1. Fundusze strukturalne

Biorąc pod uwagę charakter Miasta i Gminy Kazimierz Dolny, jego pozycję w regionie oraz zakres planowanych przedsięwzięć, wydaje się, że głównym źródłem

współfinansowania działań i projektów ujętych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny na lata 2007 – 2015 powinien być Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007 – 2013 oraz Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

a) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Działalność Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego określa art. 160 Traktatu ustanawiający Wspólnotę Europejską: „Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ma na celu przyczynianie się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie poprzez udział w rozwoju i dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych”.

Działalność Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego koncentruje się na następujących dziedzinach:

- inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego oraz zatrudnienia, jak też działalności średnich i małych przedsiębiorstw
- rentownych inwestycji produkcyjnych umożliwiających tworzenie lub utrzymywanie trwałego zatrudnienia,
- infrastruktury,
- rozwoju turystyki oraz inwestycji w dziedzinie kultury,
- ochrony i poprawy stanu środowiska,
- rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Jednym z programów, w ramach którego dostępne będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013 (RPO WL). Doświadczenie Miasta Kazimierz Dolny w pozyskiwaniu i zarządzaniu projektami współfinansowanymi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004 -2006 pozwala zakładać, że w okresie 2007 – 2013 RPO WL powinien stanowić jedno z najważniejszych źródeł dofinansowania przedsięwzięć ujętych w Strategii Rozwoju Miasta Zamościa.

b) Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Programu Operacyjny Kapitał Ludzki jest jednym z programów operacyjnych służących realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 i obejmuje całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w Polsce. Europejski Fundusz Społeczny - jeden z Funduszy Strukturalnych, powołany został w celu wspierania wspólnotowej polityki społecznej. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich. Ze środków funduszu finansowane są głównie szkolenia zawodowe, stypendia, praktyki zawodowe, doradztwo i pośrednictwo zawodowe, analizy i badania dotyczące rynku pracy itp.

Celem głównym Programu jest: wzrost zatrudnienia i spójności społecznej a do osiągnięcia tego celu przyczynia się realizacja sześciu celów strategicznych do których należą:

- Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce
- Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy
- Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa
- Wzrost spójności terytorialnej.

XIII.3.1.2. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa

Na realizację działań związanych ze współpracą pomiędzy Unią Europejską a państwami partnerskimi spoza UE, Komisja Europejska przeznaczyła **173,322 mln euro**. Potencjalnymi beneficjentami programu będą instytucje prowadzące działania o charakterze non-profit przyczyniające się do realizacji priorytetów programu, w tym np. władze lokalne i regionalne, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, euroregiony.

Obszar współpracy w ramach Programu obejmował będzie:

- **w Polsce podregiony:** białostocko-suwalski, ostrołęcko-siedlecki, białkopodlaski, chełmsko-zamojski, krośnieńsko-przemyski, a także jako tzw. regiony przyległe: podregion łomżyński, lubelski i rzeszowsko-tarnobrzeski;
- **na Ukrainie obwody:** wołyński, lwowski, zakarpacki oraz jako regiony przyległe: obwód tarnopilski, rówieński, iwanofrankowski.

Propozycja priorytetów i działań zawarta w projekcie dokumentu programowego przewiduje następujące tematy współpracy:

Priorytet 1. Wzrost konkurencyjności obszarów przygranicznych

Działanie 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości

Działanie 1.2. Rozwój turystyki

Działanie 1.3. Poprawa dostępności obszaru

Priorytet 2. Poprawa jakości życia

Działanie 2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym

Działanie 2.2. Bezpieczne i sprawnie funkcjonujące granice

Priorytet 3. Współpraca sieciowa i inicjatywy społeczności lokalnych

Działanie 3.1. Budowanie potencjału współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym

Działanie 3.2. Inicjatywy społeczności lokalnych

Priorytet 4. Pomoc techniczna

XIII.3.2. Inne zagraniczne źródła finansowania

Polsko-Szwajcarski Program Współpracy

Szwajcarski Instrument Finansowy został utworzony w celu niwelowania przepaści ekonomicznej i społecznej pomiędzy starymi i nowymi państwami Unii Europejskiej. Szwajcaria, tak jak trzy inne państwa: Norwegia, Islandia i Lichtenstein, będzie wspierać finansowo nowe państwa członkowskie Unii Europejskiej. W ramach podpisanego w dniu 27 lutego 2006 roku porozumienia między Szwajcarią a Unią Europejską, w ciągu pięciu lat Szwajcaria przeznaczy na wsparcie ok. 645 mln euro,

w tym ok. 311 mln euro dla Polski. Pięcioletni okres zaciągania zobowiązań i dziesięcioletni okres wydatkowania rozpocznie się 14 czerwca 2007 roku, w dniu przyznania pomocy finansowej Polsce przez Parlament Szwajcarski. Dofinansowanie nastąpi poprzez następujące formy:

- Linie kredytowe, gwarancje, poręczenia, udział w kapitale akcyjnym i zadłużeniu, pożyczki, pomoc techniczną, stypendia (**335,5 mln CHF**)
- Granty blokowe
Fundusz na Przygotowanie Projektów
Fundusz Pomocy Technicznej } **55,45 mln CHF**
- Środki niealokowane (**98,07 mln CHF**)

Poziomy dofinansowania kształtują się następująco:

- zasada ogólna: 60% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu,
- 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych w przypadku projektów/programów otrzymujących dodatkowe środki finansowe z budżetu jednostek administracji publicznej szczebla centralnego, lokalnego lub regionalnego,
- całkowite finansowanie dla projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz wsparcie finansowe, z którego korzysta sektor prywatny dotyczące budowy zdolności instytucjonalnych oraz pomocy technicznej.

XIII.3.2.1. Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)

W zakresie działania EBI jest finansowanie inwestycji zmierzających do wyrównania poziomu rozwoju najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. Beneficjentem kredytu udzielonego przez EBI na finansowanie rozwoju regionalnego mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego. EBI udziela kredytu w celu współfinansowania projektów objętych wsparciem funduszy strukturalnych UE oraz współfinansowania projektów objętych wsparciem unijnym, pod warunkiem, że są zgodne ze strategią rozwoju regionu. Pożyczki z EBI mogą być przeznaczone na inwestycje z zakresu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, transportowej, zdrowotnej i edukacyjnej, sektora produkcyjnego, ochrona środowiska naturalnego. Środki EBI

mogą pokrywać do 50% kosztów – przy projektach bez wsparcia unijnego oraz do 90% kosztów (łącznie ze środkami unijnymi) w przypadku projektów ze wsparciem unijnym.

XIII.3.3. Źródła krajowe

XIII.3.3.1. Kontrakty wojewódzkie

Obecnie zakłada się utrzymanie znaczenia kontraktów wojewódzkich, które łączą w sobie realizację programów operacyjnych odnoszących się do poszczególnych województw współfinansowanych ze środków wspólnotowych z realizacją programów operacyjnych finansowanych wyłącznie ze środków krajowych. Planuje się wydłużenie okresu finansowania programów wieloletnich realizowanych w ramach kontraktu do okresu 5-7 lat.

XIII.3.3.2. Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych (FRIK)

Preferencyjne kredyty udzielane z Funduszu mają na celu umożliwienie gminom i ich związkom finansowanie kosztów przygotowania projektów inwestycji komunalnych, przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Gminy, ubiegające się kredyt z FRIK mogą korzystać z wyjątkowego trybu zamówienia publicznego z wolnej ręki bez konieczności przeprowadzania przetargu wśród innych banków. FRIK wspiera przygotowanie takich projektów jak:

- infrastruktura ochrony środowiska,
- infrastruktura drogowa i transportu publicznego,
- infrastruktura społeczeństwa informacyjnego,
- infrastruktura edukacji i sportu,
- rozwój turystyki,
- rozwój obszarów wiejskich

Kwota kredytu nie może przekroczyć 500 tys. na jeden projekt (80% zaplanowanych kosztów netto). Okres kredytowania nie może przekroczyć 36 miesięcy.

XIII.3.3.3. Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (KFM)

Głównym celem działania KFM jest zwiększenie dostępności do mieszkań dla osób o niskich i umiarkowanych dochodach. Środkiem służącym realizacji tego celu

jest udzielanie preferencyjnych kredytów dla towarzystw budownictwa społecznego i spółdzielni mieszkaniowych na budowę i adaptację mieszkań na wynajem, dla gmin na budowę infrastruktury technicznej.

Kredyt udzielny jest w wysokości 70% planowanych kosztów przedsięwzięcia.

XIII.3.3.4. Realizacja przedsięwzięć w ramach Partnerstwa Publiczno Prywatnego (PPP).

Jednostki samorządu terytorialnego nie zawsze dysponują odpowiednimi środkami finansowymi na budowę nowych obiektów lub dokapitalizowanie określonych obszarów infrastrukturalnych. Trudna sytuacja finansowa w znaczący sposób ogranicza możliwości inwestycyjne gmin. Zdając sobie sprawę z wagi oraz znaczenia planowanych przedsięwzięć konieczne jest zastosowanie rozwiązań alternatywnego finansowania inwestycji o charakterze infrastrukturalnym. Możliwość taka pojawia się wraz z wejściem w życie ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym. Pozwoli ona na zaangażowanie środków prywatnych oraz sektora finansów publicznych we wspólne przedsięwzięcia służące rozwojowi gospodarczemu Miasta lub regionu.

Instrument PPP został uregulowany prawnie w dniu 28 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 169 poz. 1420). PPP jest formą długoterminowej współpracy sektora prywatnego i publicznego w celu osiągnięcia obopólnych korzyści. Kluczową cechą PPP jest łączenie zasobów publicznych i kapitału prywatnego dla realizacji wspólnego przedsięwzięcia.

XIV. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Kazimierz Dolny opracowana została metodą zespołową z udziałem 49 osób (dwa spotkania warsztatowe). Prace nad strategią poprzedzone zostały opracowaniem diagnozy miasta, dającej obraz zróżnicowania problemów społecznych, gospodarczych i ekologicznych występujących w jej obrębie. W trakcie dwóch spotkań warsztatowych przeprowadzonych metodą moderacji wizualnej zrealizowano następujące działania:

- zidentyfikowano główne problemy, związane z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców, utrzymaniem i rozwojem potencjału ekologicznego, technicznego i ludzkiego oraz problemy istniejące w ramach wybranych dziedzin gospodarki,

- przeanalizowano sytuację gminy z określeniem czynników rozwojowych w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych, utrzymania i rozwoju poszczególnych dziedzin działalności gospodarczej ocenianych w kategoriach atutów i słabości gminy oraz szans i zagrożeń stwarzanych przez jej otoczenie wykorzystując elementy analizy SWOT,
- zdefiniowano misję i wizję miasta.

Rezultaty poszczególnych warsztatów były na bieżąco dokumentowane na posterach, które stały się podstawą wypracowania projektu roboczego strategii rozwoju.

XIV.1. SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU PRAC NAD STRATEGIĄ

OKRES OPRACOWANIA STRATEGII

Prace przebiegały od października do grudnia 2007 roku.

MIEJSCA REALIZACJI PRAC

Kazimierz Dolny - Urząd Miasta:

- działania organizacyjne i koordynacja prac,
- konsultacje,
- warsztaty diagnostyczne.

Lublin:

- konsultacje,
- prace redakcyjne,
- koordynacja dokumentacji i informacji.

REALIZATORZY PRAC

Koordinator ze strony Urzędu Miasta: Andrzej Wenerski

Zespół konsultantów i moderatorów: Joanna Biłyk, Dorota Zbińkowska, Paweł Menelski, Paweł Wroński.

Wykaz uczestników spotkań warsztatowych

W pracy nad strategią gminy łącznie uczestniczyło 49 osób.

W warsztatach, w różnym stopniu wzięli udział przedstawiciele:

- ✓ Urzędu Miasta,
- ✓ WUOZ w Lublinie,
- ✓ Oświaty,
- ✓ Spółdzielni mieszkaniowych,
- ✓ Muzeum Nadwiślańskiego,
- ✓ Starostwa Powiatowego,
- ✓ Towarzystwa Przyjaciół Miasta Kazimierza Dolnego,
- ✓ Stowarzyszenia Kupców,
- ✓ Stowarzyszenia „W stronę sztuki”.

Dużą aktywność wykazali przedstawiciele lokalnej społeczności licznie reprezentujący mieszkańców wnosząc znaczący wkład w opracowanie.

METODYKA PRACY

Uczestnicy I-wszych warsztatów w dniu 18 września 2007, w liczbie 25 osób, zostali podzieleni na trzy podzespoły:

Podzespół 1 – ds. społecznych;

Podzespół 2 – ds. zasobów i potencjałów miasta, w tym infrastruktura techniczna, gospodarka przestrzenna i ekologia;

Podzespół 3 – ds. gospodarczych.

Zgodnie z przyjętą metodologią zakresy prac podzespołów zostały określone w następujący sposób:

Podzespół 1 zajmował się zagadnieniami wynikającymi z 14-stu potrzeb społecznych obejmujących:

- zabezpieczenie materialne,
- wyżywienie,
- schronienie,
- bezpieczeństwo,
- zdrowie i życie, opiekę,
- rozwój, sport rekreację i wypoczynek,
- kulturę,
- kontakty społeczne, więzi społeczne i grupowe,
- kreację otoczenia, poczucie uznania i użyteczności oraz gratyfikację,
- akceptację,

- tożsamość z miastem,
- ład przestrzenny (estetykę),
- swobodę i łatwości kontaktów przestrzennych,
- wartości moralne i potrzeby religijne.

Do zakresu spraw **Podzespołu 2** ds. potencjałów/zasobów miasta i gminy należały sprawy potencjału technicznego (budynków i budowli, infrastruktury technicznej i społecznej, systemów zabezpieczeń, eksploatacji i odnowy), potencjału przestrzennego, ekologicznego, ludzkiego, instytucjonalnego i potencjału ekonomicznego miasta jako podmiotu prawnego.

Podzespół 3 ds. gospodarki zajął się sprawami związanymi z możliwościami prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta i gminy w tym MŚP, promocji i polityki gospodarczej oraz polityki zewnętrznej.

Wszystkie podzespoły pracowały w następującym zakresie:

- wprowadzenie do strategii miasta i gminy:
 - zdefiniowanie podstawowych pojęć;
 - zdefiniowanie zasad zrównoważonego rozwoju;
 - uzgodnienie metodyki i organizacji pracy;
 - określenie zakresu planowanych prac;
- identyfikacja głównych problemów miasta i gminy w sferach:
 - społecznej - zaspokojenia potrzeb społecznych;
 - zasobów, infrastruktury i gospodarki przestrzennej;
 - gospodarczej;
- określenie czynników rozwojowych miasta i gminy:

Czynniki sprzyjające (atuty) i niesprzyjające (słabości) oraz szanse i zagrożenia w otoczeniu w zakresie:

- zaspokojenia potrzeb społecznych;
- zasobów, infrastruktury i gospodarki przestrzennej;
- działalności gospodarczej;

Zdefiniowane problemy znalazły odzwierciedlenie w analizie SWOT oraz w celach strategii. Uczestnicy zaproponowali również działania naprawcze.

Na II spotkaniu warsztatowym w dniu 3 października 2007, uczestnicy w liczbie 24 osób, podjęli próbę opracowania misji i wizji dla Kazimierza Dolnego. Pracując ponownie w 3 podzespołach określili charakter miasta.

XIV.2. Podsumowanie

W pracy nad dokumentami brali udział odbiorcy strategii: przedstawiciele społeczności miasta, którzy reprezentowali mieszkańców, przedstawiciele samorządu gminy oraz przedstawiciele administracji miasta.

Została wykorzystana wiedza, doświadczenie i umiejętności ludzi, którzy żyją i pracują na co dzień w mieście. Prowadzona praca wykazała bardzo dużą wiedzę uczestników, przydatną w tworzeniu strategii.

Proces uspołecznienia prac zapewnia, że uczestnicy prac będą naturalnymi rzecznikami strategii w fazie jej wdrażania. Ułatwi to argumentowanie i przekonywanie do przyjętych w planie rozwiązań. Osoby biorące udział w opracowaniu strategii jako jej współautorzy będą mieli motywację do wdrażania wyników własnej pracy, będą jej naturalnymi rzecznikami w swoich lokalnych środowiskach. Skuteczność wdrożenia planu strategicznego jest zdecydowanie większa, niż w przypadku gdyby była ona opracowana wyłącznie przez zespół ekspertów.

Dodatkowe korzyści, które osiągnięto w pracy nad strategią miasta i gminy to:

- ✓ integracja uczestników w trakcie pracy oraz wokół wspólnych celów;
- ✓ wzmocnienie realnej reprezentacji grup interesów lokalnych;
- ✓ rozwinięcie kultury rozwiązywania problemów na bazie argumentów i szukaniu kompromisu.

ZAŁĄCZNIKI**Załącznik 1 Obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w granicach administracyjnych miasta Kazimierz Dolny.**

Lp.	Nr wpisu do rejestru zabytków "A"	Nazwa obiektu	Ulica
	4	Dwór z Gościeradowa	Podzamcze 12a
	46	Układ miasta Kazimierza Dolnego	
	123	Zespół kościelny	Zamkowa
	123	Kościół parafialny pw. Św Jana Chrzciciela	Zamkowa
	123	Ogrodzenie z bramkami	Zamkowa
	123	Drzewostan	Zamkowa
	123	Cmentarz przykościelny	Zamkowa
	154	Kamienica Celejowska	Senatorska 11
	166	Kamienica Przybyłów pod św. Krzysztofem	Rynek 13. d. 1.
	166	Oficyna	Rynek 13
	166	Oficyna	Rynek 13
	167	Kamienica Przybyłów pod św. Mikołajem	Rynek 12. d. 2.
	203	Kamienica Górskich	Senatorska 5
	204	Kamienica Biała	Senatorska 17
	205	Kamienica Gdańska	Rynek 18. d.32.
	206	Kamienica	Rynek 10. d. 4.
	207	Kamienica	Rynek 11. d. 3.
	208	Dom	Krakowska 3
	209	Spichlerz "Pod wianuszkami"	Puławska 80
	210	Spichlerz "Bliźniaczy"	Puławska 46
	213	Wzgórze zamkowe	Zamkowa
	213	Zespół zamkowy	Zamkowa
	213	Zamek w ruinie	Zamkowa
	213	Baszta "Strażnica"	Zamkowa
	215	Spichlerz Kobiałki	Krakowska 59
	313	Dom mieszkalny d. plebania z Karczisk	Krakowska 36
	332	Spichlerz Faktoria Angielska w ruinie	Krakowska 51a
	371	Willa Potworowskich	Krakowska 51
	371	Bramka przy willi Potworowskich	Krakowska 51
	371	Furtka przy willi Potworowskich	Krakowska 51
	371	Domek letni przy willi Potworowskich	Krakowska 51
	371	Stróżówka przy willi Potworowskich	Krakowska 51
	388	Zespół kościelny	Lubelska
	388	Kościół rektoralny pw. Św. Anny	Lubelska

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA I GMINY KAZIMIERZ DOLNY

Lp.	Nr wpisu do rejestru zabytków "A"	Nazwa obiektu	Ulica
	388	Drzewostan	Lubelska
	388	Cmentarz przykościelny	Lubelska
	388	Szpital św. Anny	Lubelska 14
	464	Zespół klasztorny reformatów	Klasztorna 3
	464	Kościół rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP	Klasztorna 3
	464	Klasztor reformatów	Klasztorna 3
	464	Dziedziniec klasztorny	Klasztorna 3
	464	Studnia klasztorna	Klasztorna 3
	464	Ogrodzenie z bramą	Klasztorna 3
	464	Schody kryte	Klasztorna 3
	464	Cmentarz przykościelny	Klasztorna 3
	465	Spichlerz w ruinie (Pielaka)	Puławska 66
	466	Dwór	Nadrzeczna 24
	467	Dom zw. Stara Piekarnia	Podzamcze 12
	486	Spichlerz Ulanowskiego	Puławska 54 d. 34
	682	Spichlerz	Tyszkiewiczza 12
	683	Kamienica	Senatorska 15
	684	Zespół willowy	Małachowskiego 6
	684	Willa	Małachowskiego 6
	684	Studnia	Małachowskiego 6
	684	Ogród	Małachowskiego 6
	692	Spichlerz w ruinie (Ulanowskich)	Krakowska 65
	695	Kapliczka	Krakowska 38
	696	Jatki	Mały Rynek 4
	700	Stara Poczta	Nadrzeczna 14
	704	Ratusz ob. Dom	Rynek 6/Lubelska d. 9.
	707	Dom	Lubelska 19
	707	Oficina przydomowa	Lubelska 19
	709	Chałupa	Lubelska 52
	709	Stodoła	Lubelska 52
	711	Dom	Nadrzeczna 68
	713	Dom	Nadrzeczna 15
	716	Dom z Puław	Plebanka 17a
	735	Łaźnia miejska	Senatorska 21
	747	Kamienica	Lubelska 17
	751	Kapliczka	Szkolna 2
	755	Dom	Plebanka 7
	757	Dom	Lubelska 50

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA I GMINY KAZIMIERZ DOLNY

Lp.	Nr wpisu do rejestru zabytków "A"	Nazwa obiektu	Ulica
	757	Stodoła	Lubelska 50
	757	Obora	Lubelska 50
	772	Dom	Lubelska 35
	772	Stodoła/Obora	Lubelska 35
	778	Obora	Plebanka 4
	793	Wiatrak paltrak	Góry I
	808	Dom	Lubelska 21
	825	Dom	Krakowska 1a
	825	Budynek gospodarczy	Krakowska 1a
	826	Dom	Małachowskiego 21
	827	Spichlerz Feuersteina	Puławska 60 d. 40
	829	Zespół willowy	Szkolna 3
	829	Willa	Szkolna 3
	829	Bramka I	Szkolna 3
	829	Bramka II	Szkolna 3
	829	Studnia	Szkolna 3
	829	Ogród	Szkolna 3
	830	Dom	Szkolna 17
	832	Dom	Nadwiślańska 5
	833	Synagoga	Mały Rynek 8a
	834	Kamienica	Klasztorna 4
	123 d. 835	Dzwonnica dawna	Zamkowa 2
	836	Spichlerz "Pod Żurawiem"	Puławska 116
	123 d. 837	Plebania	Zamkowa 6
	123 d. 838	Stajnia / wozownia plebańska dawna	Zamkowa 4
	123 d. 839	Organistówka	Puławska 2
	840	Dom	Lubelska 11
	844	Chałupa	Lubelska 39
	844	Lamus	Lubelska 39
	846	Kuźnia	Senatorska
	861	Dom	Sadowa 2
	861	Ogród przydomowy	Sadowa 2
	123 d. 876	Dom d. Kostnica	Zamkowa 1
	883	Dom	Lubelska 30
	884	Dom	Mały Rynek 2/3
	885	Dom	Lubelska 45
	886	Cmentarz Żydowski	Czerniawy
	888	Dom	Lubelska 33

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA I GMINY KAZIMIERZ DOLNY

Lp.	Nr wpisu do rejestru zabytków "A"	Nazwa obiektu	Ulica
	892	Willa pod Wiewiórką Kuncewiczów	Małachowskiego 19
	908	Urząd Poczta-Telekomunikacyjny Poczta	Tyszkiewicza 2
	909	Willa Słoneczna	Szkolna 29
	913	Willa Uciecha	Szkolna 31
	919	Dom d. Wikarówka	Nadrzeczna 7
	123 d. 941	Cmentarz parafialny tzw. "za farą"	Zamkowa
	954	Studnia miejska	Rynek
	955	Studnia miejska	Lubelska
	1034	Kamienica	Rynek 2 d. 15.
	1037	Kapliczka z figurą św. Antoniego	Klasztorna
	1038	Dom	Nadrzeczna 16
	1046	Dom	Rynek 15 d. 27.
	1062	Dom z Modliborzyc	Puławska 54 a. 34.
	1069	Dom	Rynek 17 d. 25.
	784	Stodoła	Mięćmierz, nr 2
	805	Chałupa w Kurowa	Mięćmierz, nr 8
	792	Dom ze wsi Bałtów	Mięćmierz, nr 15
	699	Chałupa ze wsi Młynki	Mięćmierz, nr 9 (d. 26)
	791	Chałupa ze wsi Bęczyn	Mięćmierz, nr 31 (d. 14)
	783	Chałupa	Mięćmierz, nr 41
	925	Wiatrak z Osin	Mięćmierz, nr 10
	750	Willa Klarnerów	Albrechtówka 5
	750	Ogród przy willi	Albrechtówka 5
	750	Brama	Albrechtówka 5
	750	Budynek gospodarczy	Albrechtówka 5
	717	Kapliczka z figura św. Józefa z Dzieciątkiem	Wylągi
	788	Zespół dworski	Wylągi 43
	788	Dwór	Wylągi 43
	788	Domek w ogrodzie	Wylągi 43
	788	Stodoła (przeniesiona do Janowca)	Wylągi 43
	788	Chlewnia	Wylągi 43
	788	Obora	Wylągi 43
	788	Kurnik	Wylągi 43
	788	Otoczenie dworu	Wylągi 43

Źródło: UM Kazimierz Dolny i Dziennik Urzędowy woj. Lubelskiego Nr 125/2007, poz. 2442

Załącznik 2 Obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków znajdujące się poza granicami administracyjnymi miasta Kazimierz Dolny.

Lp.	Nr wpisu do rejestru zabytków "A"	Nazwa obiektu	Miejscowość/Ulica
	449	Ruiny zamku	Bochothnica
	449	Wzgórze zamkowe wraz z ukształtowaniem	Bochothnica
	1111	Pozostałości kaplicy grobowej Jana Oleśnickiego	Bochothnica
	686	Aleja topolowa Puławy-Bochothnica	Bochothnica

Źródło: UM Kazimierz Dolny i Dziennik Urzędowy woj. Lubelskiego Nr 125/2007, poz. 2442

BIBLIOGRAFIA

- Apel Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w sprawie Kazimierza Dolnego, 2006.
- Czyżewska A., Finansowanie programów rewitalizacji z funduszy strukturalnych, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Husarski W., Kazimierz Dolny, Warszawa 1953.
- Madejski A., Odorowski W., Kazimierz Dolny i okolice, Lublin 2007.
- Maksymiuk G., Rozwój terenów rekreacyjnych – wspomaganie czy ograniczanie w przyrodniczej rewitalizacji miast, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Milczyńska D., Programy operacyjne realizowane w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013. Podstawowe zagadnienia, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Nawrocki K. (red.), w Kazimierzu nad Wisłą, Warszawa 2001.
- Niegodzisz J.W., Kazimierz Dolny w 3 dni, Warszawa 2006.
- Odorowski W., Malarze Kazimierza nad Wisłą, Warszawa 1991.
- Pawłowski A., Przewodnik po ścieżkach dydaktycznych Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, cz.I., Lublin 2002.
- Program Rozwoju i Rewitalizacji Miast dla Województwa Lubelskiego, Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie Lublin 2006
- Skalski K., Miasteczka z charakterem, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Skalski K., Rewitalizacja a aktywacja regionu, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Skalski K., *Trudne drogi do programów rewitalizacji*, tekst ze strony internetowej Forum Rewitalizacji.
- Szmygin B., *Współczesne problemy ochrony miasta historycznego Kazimierz Dolny nad Wisłą*, „Ochrona Zabytków”, 2004, nr 3-4, s. 7-28.
- Teodorowicz-Czerepińska J. (red.), *Studium historyczno-urbanistyczne Kazimierza Dolnego*, t. I i II, PKZ o. Lublin, 1972-1978 (mpis).
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo lubelskie, t. 22*, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, Warszawa 1995.
- UNDP Umbrella Project, *Strategia zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Kazimierz Dolny*, 2001;

Żelazny Waldemar, *Kazimierz Dolny i Okolice*, Lubelski Klub Książki, Lublin 2007;
Żurawski J., *Kazimierz Dolny*, (w:) Kalinowski W. (red.), *Zabytki architektury i urbanistyki w Polsce. Miasta historyczne*, Warszawa 1986, s. 187-214.
Żurawski J., *Kazimierz Dolny – uwagi o dziejach rozwoju przestrzennego, problemy ochrony krajobrazu kulturowego*, „Ochrona Zabytków”, 1978, nr 1, s. 5-11.
Żurawski J., *Kazimierz Dolny – uwagi o dziejach rozwoju przestrzennego, problemy ochrony krajobrazu kulturowego. Część II*, „Ochrona Zabytków”, 1982, nr 1-2, s. 3-26.

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1 POŁOŻENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA TLE POLSKI..	11
RYSUNEK 2 POWIATY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.....	12
RYSUNEK 3 GMINA KAZIMIERZ DOLNY NA TLE POWIATU PUŁAWSKIEGO....	12
RYSUNEK 4 GMINA KAZIMIERZ DOLNY – MIASTO I GŁÓWNE MIEJSCOWOŚCI	13
RYSUNEK 5 KAZIMIERSKI PARK KRAJOBRAZOWY.....	19
RYSUNEK 6 PODSTAWOWE WSPÓŁZALEŻNOŚCI W ZARZĄDZANIU FINANSAMI GMINY WG BANKU ŚWIATOWEGO (MCMASTER 1991).....	107
RYSUNEK 7 ŹRÓDŁA DOCHODÓW GMINY.....	108

SPIS TABEL

TABELA 1 RUCH NATURALNY WG PŁCI W LATACH 2000-2006 – GMINA KAZIMIERZ DOLNY	26
TABELA 2 SALDO MIGRACJI W LATACH 2000-2006 – GMINA KAZIMIERZ DOLNY	27
TABELA 3 LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM (17 LAT I MNIEJ), PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM WG PŁCI – GMINA KAZIMIERZ DOLNY	28

TABELA 4 LICZBA BEZROBOTNYCH W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – STAN NA 31.12.2006 R.....	34
TABELA 5 ILOŚĆ WYCIEZEK OGÓŁEM OBSŁUŻONYCH PRZEZ PRZEWODNIKÓW Z PTTK KAZIMIERZ DOLNY.....	54
TABELA 6 ROZWÓJ MIEJSC NOCLEGOWYCH W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2001 –2007.	55
TABELA 7 WSKAŹNIKI LICZBY MIEJSC NOCLEGOWYCH PRZYPADAJĄCYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW W GMINACH PUŁAWY (MIEJSKA), KAZIMIERZ DOLNY I NAŁĘCZÓW W LATACH 200-2006.....	55
TABELA 8 SIĘĆ WODOCIĄGOWA MIASTA KAZIMIERZ DOLNY.....	60
TABELA 9 SIĘĆ WODOCIĄGOWA GMINY KAZIMIERZ DOLNY.....	61
TABELA 10. SIĘĆ KANALIZACYJNA MIASTA KAZIMIERZ DOLNY.....	62
TABELA 11 DOCHODY BUDŻETÓW GMINY KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2004-2006.....	77
TABELA 12 WYDATKI BUDŻETÓW GMINY KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2004-2006.....	78
TABELA 13 DOCHODY I WYDATKI PRZYPADAJĄCE NA JEDNEGO MIESZKAŃCA GMINY KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2004-2006.....	79
 SPIS FOTOGRAFII	
FOTOGRAFIA 1 WĄWÓZ KORZENIOWY DÓŁ.....	17
FOTOGRAFIA 2 RYNEK W KAZIMIERZU DOLNYM.....	50
FOTOGRAFIA 3 KOŚCIÓŁ FARNY PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA I ŚW. BARTŁOMIEJA APOSTOŁA.	50
 SPIS WYKRESÓW	
WYKRES 1 GMINA KAZIMIERZ DOLNY - LUDNOŚĆ WG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA WEDŁUG PŁCI W LATACH 2000-2006 – STAN NA 31.12.2006R.	25

WYKRES 2 LUDNOŚĆ GMINY KAZIMIERZ DOLNY NA TLE WYBRANYCH GMIN POWIATU PUŁAWSKIEGO WG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA W LATACH 2000-2006 – STAN NA 31.12.2006R.....	25
WYKRES 3 UDZIAŁ LUDNOŚCI GMINY KAZIMIERZ DOLNY NA TLE GMIN POWIATU PUŁAWSKIEGO WG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2006 – STAN NA 31.12.2006 R.....	26
WYKRES 4 UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM – GMINA KAZIMIERZ DOLNY.....	28
WYKRES 5 UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM – MIASTO KAZIMIERZ DOLNY	29
WYKRES 6 UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM – POLSKA - ŚREDNIA DLA GMIN MIEJSKO-WIEJSKICH W LATACH 2004-2006 – STAN NA 31 XII.....	29
WYKRES 7 STRUKTURA LUDNOŚCI WG GRUP WIEKU W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY - STAN NA 31.12.2006 R.	30
WYKRES 8 LUDNOŚĆ WG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – DANE GUS ZE SPISU POWSZECHNEGO 2002.....	31
WYKRES 9 LUDNOŚĆ POWIATU PUŁAWSKIEGO WG PŁCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA– DANE GUS ZE SPISU POWSZECHNEGO 2002.....	31
WYKRES 10 LUDNOŚĆ WG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA POLSKA OGÓŁEM – DANE GUS ZE SPISU POWSZECHNEGO 2002.....	32
WYKRES 11 PRACUJĄCY W GŁÓWNYM MIEJSCU PRACY (BEZ PODMIOTÓW OSÓB FIZYCZNYCH ZATRUDNIAJĄCYCH DO 9 OSÓB) W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – STAN NA 31 XII.....	33
WYKRES 12 LICZBA BEZROBOTNYCH OGÓŁEM W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2003-2006 – STAN NA 31. XII.2006.....	35
WYKRES 13 LICZBA BEZROBOTNYCH WG PŁCI W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY– STAN NA 31 XII 2006.....	35

WYKRES 14 LICZBA BEZROBOTNYCH W GMINACH POWIATU PUŁAWSKIEGO – STAN NA 31.12.2006R.....	36
WYKRES 15 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W SYSTEMIE REGON W LATACH 2000-2006 – GMINA KAZIMIERZ DOLNY.....	40
WYKRES 16 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W SYSTEMIE REGON W PODZIALE NA OBSZAR MIEJSKI I WIEJSKI W LATACH 2000-2006 – GMINA KAZIMIERZ DOLNY (STAN NA 31 XII).....	41
WYKRES 17 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH W LATACH 2000-2006 – GMINA KAZIMIERZ DOLNY.....	42
WYKRES 18 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKCJI PKD W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – STAN NA 31.12.2006 R.....	43
WYKRES 19 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W REJESTRZE REGON W POWIECIE PUŁAWSKIM – STAN NA 31.12.2006 R... 	44
WYKRES 20 UDZIAŁ PRACUJĄCYCH W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY W SEKTORACH PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO ORAZ USŁUGI – STAN NA 31.12.2006	44
WYKRES 21 PRACUJĄCY W GŁÓWNYCH W SEKTORACH PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO ORAZ USŁUGI W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – STAN NA 31.12.2006 R.	45
WYKRES 22 STRUKTURA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY W 2005 R.....	46
WYKRES 23 STRUKTURA UŻYTKÓW ROLNYCH W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY W 2005 R.....	47
WYKRES 24 STRUKTURA UŻYTKOWANIA PRZESTRZENI W GMINIE KAZIMIERZ DOLNY – STAN NA 31.12.2005R.....	48
WYKRES 25 MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE – GMINA KAZIMIERZ DOLNY (STAN NA 31.12.2006R.).....	64
WYKRES 26 ŚWIADCZENIA PRYZNANE ORAZ LICZBA OSÓB W RODZINACH OBJĘTA POMOCĄ MGOPS KAZIMIERZ DOLNY W LATACH 2000-2006.....	72

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

**ZAŁĄCZNIK 1 OBIEKTY I ZESPOŁY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
ZNAJDUJĄCE SIĘ W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA KAZIMIERZ
DOLNY.....125**

**ZAŁĄCZNIK 2 OBIEKTY I ZESPOŁY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
ZNAJDUJĄCE SIĘ POZA GRANICAMI ADMINISTRACYJNYMI MIASTA
KAZIMIERZ DOLNY.....129**

Załącznik 3 Wieloletni Plan Inwestycyjny miasta i gminy Kazimierz Dolny